

พลเรือตรี แชน ปัจจุสานนท์

รายงาน ทรวจ การ ศึกษา ต่าง ประเทศ

กรม ศึกษาธิการ

รายงาน การ ศึกษา ประเทศ ยี่สิบ

ของ พระไพศาล ศิลปศาสตร์

(แต่ครั้ง ยัง เป็น หลวงไพศาลศิลปศาสตร์)

ราคาเล่มละ ๓ บาท

โรงพิมพ์บำรุงนุกุลกิจ

ที่ ๑๑ / ๒๑๕

วันที่ ๑๗ เมษายน ร.ศ. ๑๒๒

ขอเดชะ ฝ่า ถอง รุ่ถิ พระ บาท ปก เกตุ้า ปก กระจ หม่อม

ด้วยใ้ การ ที่ ทรง พระ กรุณาไปรดเกตุ้า ๑ ให้พระยาวิสุทร
สุริยศักดิ์และ จ้า ราชการใน กรม คึกษาธิการ ออกไป ครอบ การ
ศึกษาแห่ง ประเทศ ยี่ปุ่น ใน โอกาส ซึ่ง ไป รับเสด็จ สมเด็จ พร
บรมโอรสาธิราชสยามมกุฎราชกุมาร นั้น บัดนี้ ได้เรียบ เรียบ
รายงาน สำเร้จ แล้ว จ้า พระพุทธเจ้า ขอ พระ ราชทาน คัด สอด ขอ
ทูลเกตุ้า ๑ ถวาย มา พร้อม ด้วย จดหมาย นี้

ตาม รายงาน ที่ ได้ ครอบ มา นี้ เห็น ด้วย เกตุ้า ๑ ว่า ผู้ ครอบ
ได้ ครอบ โดย ละเยียด และ อาจ เป็น สิ่ง ให้ ความ คิด และ หน ท
ที่ จะ จัด การ ศึกษา ต่อ ไป ภาย หนั ได้ เป็น อัน มาก

ควร มี ครอบ แด้วแต่ จะ ทรง พระ กรุณาไปรดเกตุ้าไปรดกระจ หม่อม

จ้า พระพุทธเจ้า พระยาธุสมิการบดี ขอเดชะ

สารบัญ

๑	สังเขป โครงแผน หรือสัณนิษฐาน การศึกษาสำหรับชาติ ยี่บูน	หน้า
๒	แผนที่ สัณนิษฐาน โรงเรียน ชั้นต่าง ๆ ของยี่บูน และ อัตราอายุ ที่จะ เข้าเรียน	”
๓	โรงเรียน มุตศึกษา “กิม เคอร์ กาดิน”	”
๔	โรงเรียน ประถมศึกษา ชั้น ต้น และ ชั้น สูง	”
๕	โรงเรียน มัธยมศึกษา	”
๖	โรงเรียน ศึกษา พิเศษ ต่อ ประถม และ มัธยม	”
๗	โรงเรียน ไม้ และ คน เสี้ย จักขุ	”
๘	โรงเรียน บรรดา ค้า เค้	”
๙	โรงเรียน ฝึกหัด อาจารย์	”
๑๐	โรงเรียน อุดมศึกษา เมือง ต้น	”
๑๑	วิทยาลัย	”
๑๒	อำนาจ อัน ปกครอง โรงเรียน ทั่ว ไป	”
๑๓	การ ตรวจ และ จัด การ ศึกษา	”
๑๔	ศึกษา บังคับ	”
๑๕	การ ถ่าย วิชา ต่าง ประเทศ	”
๑๖	สังเขป พงษาวดาร การ ศึกษา ของ ยี่บูน	”

รายงาน การ ศึกษา ประเทศ ยี่ปุ่น

๑. สังเขป โศกรณ หรือ สกิมการ ศึกษา สำหรับ ชาติ ของ ยี่ปุ่น

การ ศึกษา ยี่ปุ่น นั้น แบ่ง ออก เป็น สอง ชนิด คือ ส มัญคือ
ปวีตตามัญศึกษาหรือศึกษาพิเศษ ตามัญศึกษา นั้น มี แก้วการ เรียน
วิชา ตามัญ สำหรับ ให้เกิด ความรู้ ความฉลาด เป็น สาธารณ ทั้ง ไ
มี ณะจะ เจาะจง ว่า จะ มี ประเภท วิชา เป็น พิเศษ สำหรับ ประกอบ
การ เลี้ยงชีพ ใน ทาง หนึ่ง ทางใด แต่ ย่อม เป็น ต้น ต้า สำหรับ
ให้ เรียน ตลอด ตัว ได้ แยก ออก เรียน ศึกษา พิเศษ ให้ เป็น
ประเภท วิชา คิด ตน ไป เข้า รับ ราชการ หรือ ออก ประกอบ ก
เลี้ยงชีพ ตาม ภูมิ ต้าเนา ของ ตน ตามเบ ศึกษา นี้ ได้ แก่ ที่ สย
ใน โรงเรียน ชนิด ต่อ ไปนี้ คือ

๓ โรงเรียน มุดศึกษา “กินเดอ ก้าเต็น” (Kindergarten
เยดาเรียน ๓ ปี กำหนด อายุ ที่ เข้า เรียน แต่ ๓ ขวบ ถึง ๖ ขว
ไม่บังคับ จะ เรียน ก็ได้ ไม่เรียน ก็ได้

คำดำ ว่า การ กระทรวง ขบวนการ

วันที่ ๒๕ มีนาคม วันโกสินทร ศก ๑๒๑

หลวงไพศาล สดปดาศร ขอประ ทาน กราบเรียน พระยาวิสุทธ
สุริยศักดิ์ อธิบดี กรม ศักษาราชการ

ด้วย ในกรณีที่ ได้ ทรง พระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้ข้าพเจ้า
พร้อมด้วย ขุน อรุณวิเชียร กับนายอ้อม ไปตรวจ การ ศึกษา
ใน ประเทศ ยี่ปุ่น ในคราว ที่เจ้าคุณ ออกไปรับเสด็จ สมเด็จพระ
บรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ สยามมกุฎราชกุมารนั้น
เมื่อ ได้ ไปถึง ประเทศ ยี่ปุ่น แล้ว ก็ได้ลง มือตรวจการ ศึกษาแต่
วันที่ ๑๓ ธันวาคม จนถึงวันที่ ๑๕ มกราคม ร.ศ. ๑๒๑ เป็นวัน
ที่ยุติ รวมเป็นเวลา ในระหว่าง ตรวจ ๓๕ วันเต็ม แต่ในการตรวจ
การ ศักษาคราวนี้ ข้าพเจ้า ขอประ ทาน กราบเรียน ว่า ความ
ซัดซังอันเป็นเหตุ ให้ ไม่สะดวกแก่ การ ที่จะ ตรวจ ได้ อย่างละเอียด
นี้มี ๒ ประการ คือ

(๑) คำสำหรับภาษาและ ภาษาที่ใช้กันอยู่เป็น พันนั้น เป็นภาษา
ที่เข้าใจ ได้ ด้สะดวกและมี คำ ยี่ปุ่น ช่วยแปล ให้ แต่ก็ยังไม่เป็น
ที่สำหรับ คำแปล เร็วเหมือนเมื่อ ตรวจ การ ศักษา ประเทศ อื่นเคย

(๒) เวลาตรวจน้อยนัก สิ่งที่จะต้องตรวจ มีมาก และ
จะต้อง ตรวจ ให้ ได้หมด ด้วย จึงได้ มีโอกาส ตรวจ ได้ แต่อย่าง
ย่อ ๆ พอเป็น รูป ครั้น จะตรวจ ให้ละเอียด ในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ถ้า
ก็เกรงว่า จะไม่ได้ โครง รูป แห่ง การศึกษาของ ยี่มุ่น ทั้งหมด โดยเต็ม
จะ เปน อัน ห่าง จาก ความประสงค์ ของ เรา ไป

ด้วยความรักชิ่งเช่นนี้ ข้าพเจ้า ขอความ กรุณา ในส่วน
ความ ซาก ตก บกพร่อง และ ความเค็ดอนศดาศ์ อัน อาจ มี ได้ บ้าง
ใน รายงาน ที่ ข้าพเจ้า นำเสนอนี้ กับ ข้าพเจ้า ขอประทาน กราบ
เรียน ว่า ในการ ที่ ข้าพเจ้า ได้ รับ ต้นองพร. ส.พระคุณ ดำริ
ไปทั้งนี้ ก็เพราะ ได้ อาศัย ความ ช่วยเหลือ ึ่ง ชู อนุกิจ วิชิต
กับ นาย อ่อน เปน กำ ดัง

ควรมีควรแต่
หดวงไฟ

ตักมการ ศึกษา สำหรับ ชาติ ของ ยี่บุ่น ^๓

แล้ว ใน ชั้น วิทยาลัย นั้น ต่อ ไป อีก ๕ ปี หรือ บาง ที่ เมื่อ ผู้ ที่ ได้ ได้ ตักม จาก วิทยาลัย แล้ว จะ ลมค เข้า เรียน ใน ชั้น สูง นี้ ด้วย ทุน ทรัพย์ ของ คน เอง ก็ เข้า เรียน ได้ เหมือน กัน การ เรียน ชั้น นี้ เรียกว่า ยูนิเวอร์ สิตี้ ฮอลล์ (University Hall) และ เปน การ ทดตอง ครอบจ ครอบา (Investigations) ใน ทาง วิชาน ที่ คน ได้ เรียน มา เปน พิเศษ แล้ว ใน ชั้น วิทยาลัย ให้ พัง เฟื่อง มาก ขึ้น ไป มาก กว่า เปน การ ได้ เรียน อย่าง ล้ามญ เช่น ที่ ได้ เรียน ใน ชั้น วิทยาลัย นั้น

การ ศึกษา ชน อุดม เมือง ต้น และ ชั้น วิทยาลัย ตัดตถึง ชั้น ยูนิเวอร์ สิตี้ ฮอลล์ นี้ จะ นับ เปน ล้ามญ ศึกษา ไม่ได้ เพราะ วิทยาลัย ของ ยี่บุ่น ไม่ เหมือน ของ อังกฤษ แต่ ย่อม แยก การ เรียน ออก เปน แพนก ๆ คือ เรียน เปน แพทย์, เปน หมอ ความ, เปน ฌนนิฌน ๑ ๓ ๑ อย่าง แฉน ฌนร มัน ตรง ที่ ได้ ยาว เปน การ แยก ประเภท วิชาน อยู่ (Specialisation) จึง ควร นับ ว่า เปน ศึกษา พิเศษ ได้

นอกจาก ศึกษา พิเศษ ชั้น สูง ที่ ต่อ ตรง จาก ล้ามญ ศึกษา ฌน เปน ตำ ต้น ดัง กล่าว มา แล้ว ยังมี ศึกษา พิเศษ ที่ แยก ออก จาก ประถม ศึกษา ชั้น ต้น ซึ่ง ควร เรียกว่า ประถม ศึกษา พิเศษ ชั้น ต้น กับ ที่ แยก ออก จาก ประถม ศึกษา ชั้น สูง ที่ ควร เรียกว่า ประถม ศึกษา

๔ รายงานการ ศึกษา ประเทศ ยี่ปุ่น
พิเศษ ชั้นสูง และ ที่ แยก ออก จาก มัธยม ศึกษา ซึ่ง ควร
เรียกว่า มัธยม ศึกษา พิเศษ เปรียบ ชั้น ๆ ตาม ลำดับ กัน ไป อีก
คือ เมื่อนักเรียน คนใด ได้ เติบโต เรียน จบ ประถม ศึกษา ชั้น ต้น แล้ว
แต่หา มีกำลัง และ พานะ ที่ จะ เติบโต เรียน ประถม ศึกษา ชั้น สูง ต่อ ไป
ไม่ ก็ แยก ออก เรียน ประถม ศึกษา พิเศษ ชั้น ต้น คือ เรียน เปร
ช่าง เหล็ก, ช่าง ไม้, เรียน กอบ การ ตำ ขาย, การ เพาะ ปลูก ทำ
นา ทำ สวน, เรียน เป็น คน งาน ใน โรง จักร ก่อ ก่อ ต่าง ๆ ๆ ๓ ๆ
ล้วน เป็น วิชา พิเศษ อย่าง ง่าย ๆ คำ ๆ เวลา เรียน เพียง ๓ ปี
ทั้ง นั้น พอ เรียน สำเร็จ ใน ทาง ไต ทาง หนึ่ง แล้ว อายุ ก็ อยู่
ใน ราว ๓๓ ปี ได้ ออก ทำ การ หา เลี้ยงชีพ ตาม ภูมิ ตำเนา หรือ
ตาม ทาง หาดิน ของ ชาติ ตระกูล ตน ต่อ ไป ที่ เดียว
ส่วน ผู้ ที่ สามารถ เรียน ได้ จน จบ วิชา ประถม ชั้น สูง แล้ว ออก
เรียน วิชา พิเศษ หรือ ผู้ ที่ เรียน ได้ จน ตลอด วิชา ชั้น มัธยม ศึกษา
แล้ว ออก เรียน การ ศึกษา พิเศษ ก็ได้ เข้า โรง เรียน การ ช่าง
ต่าง ๆ อย่าง ที่ กล่าว มา แล้ว ใน ประถม ศึกษา พิเศษ ชั้น ต้น นั้น เหมือน
กัน แต่ ความ รุ่มร้อน สูง ชั้น เปรียบ ลำดับ คือ ถ้า เรียน เปร
ช่าง จักร ก่อ ก่อ แม้ เรียน ใน โรง เรียน ประถม ศึกษา พิเศษ ชั้น ต้น
ก็ได้ แต่ เป็น คน งาน ใช้ แรง ตี เหล็ก ทำ ตัว เหล็ก เปร ถ้า ได้ เรียน

ถ้ามีการ ศึกษาสำหรับ ชาติ ของ ยี่ปุ่น ๕
ใน โรงเรียน ประถม ศึกษา พิเศษ ชั้น สูง ก็ ได้ เป็น นายช่าง มี
ความรู้ ใน เรื่อง ตัวเหล็ก และการ หล่อ ตัว เหล็ก มาก ขึ้น ยิ่ง ได้
เรียน ใน โรงเรียน มัธยม ศึกษา พิเศษ ก็ ยัง เป็น ผู้ มีความ ชำนาญ
ใน การ เชื้อนเนี่ย ทั้ง เป็น ผู้ มีความรอบรู้ ใน วิชา หนึ่งสี่และวิชา
เชื้อนเนี่ย มาก ขึ้น ด้วย สรุปใจความ ให้ เข้าใจง่าย ก็ คือ โรงเรียน
ประถม ศึกษา พิเศษ ชั้น ต้น หัด คน ให้ เป็น คน งาน ดี มีฝีมือ ใน ทาง
หัตถกรรม นั้น ๆ โรงเรียน ประถมศึกษา พิเศษ ชั้น สูง หัด คน ให้
เป็น นายช่าง มีความรู้ ความชำนาญ ยิ่งยวดกว่านั้น ขึ้นไปอีก และ
โรงเรียน มัธยม ศึกษา พิเศษ หัด คน ให้ เป็น นายงาน เป็น ผู้ คุ
การ งาน ใหญ่ โต ได้ เพราะ นอกจาก ความ ชำนาญ ใน การ
หัตถกรรม นั้น ๆ ยัง มีความรู้ ใน วิทยา หรือ ประเภท วิชา การ นั้น ๆ
ด้วย นับ เป็น สูง ค่า ฝึก ฝน ตาม ลำดับ ดังนี้
ต่อไป นี้ จะ ได้ วาง แผน ที่ ของ โรงเรียน ชนิด ต่าง ๆ อัน ต่อ
เนื่อง กัน เป็น ลำดับ พร้อมทั้ง กำหนด อายุ ที่ จะ ต้อง เข้า เต้า เร็ย
และ กำหนด เวลา ที่ จะ ต้อง เต้า เร็ย อยู่ จน ตลอด และ เพื่อ ให้ เห็น
ได้ง่าย จะ ได้ ชี้ ต โรงเรียน ศึกษา พิเศษ ด้วย เส้น มี ก แดง แล้ว
ต่อไป จะ ได้ แยก ก่อตัว ถึง โรงเรียน เหล่า นั้น ที่ ละ พวก ๆ โดย ละ เชื้อย

แผน ที่ สกั่มโรงเรียน ชั้น ต่าง ๆ

ในแผน ที่ข้าง ต้นนี้ ย่อม เห็น ได้ว่า ถ้าเรา และ ยอด ของ
โรงเรียน มด ประถม และ มัธยม ศึกษา ซึ่ง นับ เป็น ต้น กำของ
สกั่มโรงเรียน นี้ ย่อม เป็น ศึกษา พิเศษ ทั้ง สิ้น เปรียบ ด้วย
ต้นไม้ ที่ ตัง กำ ต้น แล้ว แตก กิ่ง และมี ดอก เป็น ที่ สุด ตาม ปวง
กิ่ง ตลอดจน ยอด ก็ เป็น ขรรพตา อยู่ เพราะ ขรรพตา คน ที่ มี
มา เมื่อ ได้ เข้า เรียน ตลอด เวลา แล้ว ใน ที่ สุด ก็ ควร มี วิชา
เป็น พื้น กับ มี วิชา พิเศษ สำหรับ ตน ด้วย เพื่อ ได้ ออก ไป ทำ
ใน หน้า ที่ ๆ ตน เกิด มา สำหรับ กระทำ

และ ที่ โรงเรียน ประถม ชั้น สูง แยก ไป เข้า มัธยม ทั้ง ชาย และ
หญิง แค่ ปี ที่ ๒ แล้ว แยก ไป เข้า โรงเรียน ประถม ศึกษา พิเศษ
ชั้น สูง ต่อ ปี ที่ สุด คือ ปี ที่ ๕ นั้น สังเกต ดู ก็ เห็น ได้ว่า จำพวก
นักเรียน ประถม ศึกษา พิเศษ ชั้น สูง ได้ เรียน อยู่ใน โรงเรียน ประถม
ชั้น สูง ต่อ ไป อีก ๒ ปี แล้ว ไป เข้า โรงเรียน พิเศษ อีก ๓ ปี
ก็ พอ ครบ ๕ ปี พอ ดี เท่า กับ นักเรียน ฝ่าย สามัญ ศึกษา ที่ ออก
จาก ปี ที่ ๒ ของ ประถม ชั้น สูง แล้ว ไป เรียน ใน โรงเรียน
มัธยม อีก ๕ ปี เหมือน กัน นักเรียน ประถม ศึกษา พิเศษ ชั้น สูง
จึง มีความ รู้ เทียบ นักเรียน มัธยม กับ มี วิชา พิเศษ ชั้น สูง
สำหรับ ตัด คอน ออก ประกอบ การ แต่ง ซัพ เพิ่ม ชั้น ด้วย

๘ รายงาน การ ศึกษา ประเทศ ยี่สิบ
ข้อนี้ เพื่อให้แลเห็นง่าย ควรให้ทราบต่อไปว่า
โรงเรียนศึกษาพิเศษทั้งหลายเหล่านี้หาได้สอนแต่เฉพาะวิชา
พิเศษไม่ ย่อมสอนทั้งวิชาสามัญเพิ่มขึ้นไปด้วยมากและน้อย
ตามความต้องการของประเภทวิชาแก่ผู้เข้าเรียน แต่ก็มี
วิชาพิเศษสอนประกอบไปด้วยในคราวเดียวกัน เพื่อให้ผู้เรียน
ได้เป็นช่างหรือเป็นคนมีประเภทวิชาอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นอย่าง
ดีทีเดียว กับให้มีความรู้ในวิชาหนึ่งสื่อพอแก่ความต้องการ
การแห่งประเภทวิชาของตนด้วย ดีกว่าที่จะให้เรียนแต่วิชา
พิเศษในโรงเรียนพิเศษเท่านั้น เพราะโรงเรียนสามัญศึกษา
ย่อมสอนแต่วิชาสามัญเป็นปานกลาง บางที่วิชานั้นจะน้อย
ไปกว่าความต้องการของพวกที่เรียนวิชาแพทย์ และจะเกิน
ต้องการของพวกที่เรียนการค้าขาย จะเป็น การ ตุ่ม ๆ ตอน ๆ
อยู่ นอกจากนี้ขยายวิชาสามัญขึ้นไปสอนในโรงเรียนศึกษา
พิเศษดังกล่าวมาแล้ว โรงเรียนศึกษาพิเศษบางโรงเรียนยังตั้งชั้น
สอนวิชาฝึกซ้อม (Preparatory Course) เพิ่มขึ้นด้วย
อีก เป็นต้นว่าโรงเรียนประถมศึกษาพิเศษบางโรงเรียนพอใจรับ
นักเรียนที่ยังไม่ได้ประถมศึกษา แต่ได้เรียนประถมศึกษา มา

แผน ที่ สกั่มโรงเรียน ชั้น ต่าง ๆ ๘

แล้วเพียง ๑๖ ๒ ปี หรือ ๓ ปี   แล้วเอามาให้เรียน ใน ชั้น ฝึก
ซ้อมเสียอีกปี ๑ หรือ ๒ ปี   จึงให้ชั้นเรียน ชั้น สำนัญ ของ
โรงเรียนนั้น ๆ (Principal Course) คล้าย ๆ กับตั้ง
โรงเรียน ประถม ศึกษา สำนัญ ตอน ปลาย ชั้น ใน โรงเรียน ประถม
ศึกษา พิเศษ ข้อนี้ ถ้ามได้ ความว่า   เจ้า หน้า ที่ ในโรงเรียน
พิเศษ ก็ มี ความ พอใจ ใน นักเรียน จำพวก นี้มาก กว่านักเรียนที่ ได้ ได้
วิชา สำนัญ แล้ว   ตรง เจ้า มาเรียน ใน ชั้น วิชา พิเศษ ที่ เดียว
เพราะ กล่าว ว่า นักเรียน พวก นี้ ที่ มาเข้า ชั้น ฝึก ซ้อม ก่อน นั้น ได้
รับ ถิ่น ไช การ ข้าง หรือ วิชา พิเศษ ใน โรงเรียน พิเศษ มาก ชั้น
และ ทั้ง เจ้า หน้า ที่ อาจ ถด หย่อน และ เพิ่ม เต็ม วิชา ให้ ยิ่ง และ หย่อน
ได้ ตาม ความ ประวรัณาด้วย   วิธี นี้ ถึง แม้ ว่า จะ ทำ ให้ หดัก สูตร
และ สกั่มการ ศึกษา ทั้ง หมดยุ้ง เหยิง ชั้น อี ก ก็ จริง   แต่ ตั้ง เกิด कु
ผล ก็ มี มาก   ทั้ง โทถ กับ ความ เปน จริง ของ หน้า หนัก ยิ่ง และ
หย่อน แห่ง ประเภท วิชา ต่าง ๆ ด้วย   จึง น่า จะ ถือ เขา เปน เครือ ของ
ตำวิหี ใน การ ข้าง หน้า ต่อ ไป อยู่

๓. โรงเรียน มุตศึกษา “ กินเตอร์กาเดิน ”

(Kindergarten)

โรงเรียน ชนิดนี้ สำหรับสอน เด็ก ที่มี อายุ ตั้งแต่ ๓ ปีขึ้นไป จนถึง ๖ ปี เมื่อ จะ เข้า เรียน ชั้น ประถม ศึกษา ได้ จึง รวม เป็น เวลา เรียน ใน ชั้นนี้ ๓ ปี วัน หนึ่ง ๆ ต้อง สอน ไม่ เกิน กว่า ๔ ชั่วโมง เพราะ เป็น เด็ก เด็ก ๆ ยัง ทน เรียน วัน ละ หลาย ๆ ชั่วโมง ไม่ได้ และ ใน เวลา เรียน ก็ ต้อง หยุด พัก ออก วิ่ง เดิน ทุก ๆ ๑๕ นาที การ เรียน ใน ชั้นนี้ ยัง ไม่มี หนังสือ มี แต่ เรียน อย่าง เล่น เช่น ร้อง เพลง และ เดิน เป็น วง ๆ หรือ เดิน ชัก ยันต์ ตาม เสียง คน ครี มี บี แอ โน และ บี แอ โน ตา เป็น ต้น ซึ่ง ครู เป็น ผู้ กระทำ เพลง และมี เต่า นิทาน มีการ ผัก หนึ่ ผัก หนี่ คือ เรียง ไม่ ต่อ เป็น ถวด ถาย หรือ ตัด กระจาด พับ กระจาด เป็น ต้น โรงเรียน ชนิด นี้ มี กั้น อยู่ เป็น ส่วน หนึ่ง ของ โรงเรียน ประถม ที่ ตั้ง อยู่ แต่ ตำบอง ก็มี แต่ น้อย จำนวน โรงเรียน มุตศึกษา “ กินเตอร์กาเดิน ” นี้ ใน ปี ปลาย ปี ๑๒๐ มี ๒๕๐ โรง เป็น โรงเรียน หดวง (คือ ที่ ตั้ง บน ประมาณ ใช้ จ่าย ชัน ตรง ต่อ กระทรวง ศึกษาธิการ หา ได้ ชัน แก่ มณฑล ไม่) และ ที่ เรียก ว่า เป็น โรงเรียน ตัว อย่าง ของ โรงเรียน ชนิด นี้ มี แต่ โรง เดียว คือ ที่ รวม อยู่ใน โรงเรียน สตรี ผัก หนึ่ อาจารย์

มุตศึกษา กิษเคอว้ กาคเคน.

ชั้นสูง ในกรุงโตเกียว. ในจำนวนโรงเรียน มุตศึกษา ๒๕๐ โรงเรียน มีนักเรียน ๒๒, ๙๖๓ คน มีครู ๕๘๘ คน คิดเฉลี่ยเป็นครูคนหนึ่ง ต่อเด็ก ๓๘.๘๘ คน และคิดเฉลี่ย ในโรงเรียน หนึ่ง เป็นครู ๒.๔๕ คน หลักสูตร ของ การ เรียน และ ความ ประสงค์ ใน การ ต่อเครื่อง เหล่านี้ ตาม ที่แจ้ง อยู่ใน กฎ ของ กระทรวง ศึกษาธิการ นั้น มี ปรากฏ ดัง ต่อไปนี้

เล่น เทียม เรียน (ก) ปล่อยให้เล่น ตามชอบใจ เพื่อให้ เป็น การ พัก ผ่อน จาก เวลา เรียน และ ให้เป็น เครื่อง บำรุง ร่าง กาย ของ เด็ก ตาม ขรรวมตา

(ข) เล่น การ เล่น เข้ากัน เป็น พวก ๆ เพื่อ ทำให้เด็ก มีความ รื่น เริง บรรเทิงใจ เป็น เครื่อง จูงใจ ให้รัก การ เรียน และ ให้เรียน ได้ ดี ขึ้น แต่การ เล่น อย่างนี้ ต้อง เข้า เพื่องคนตรี ด้วย

ขบ ร้อง หัด ร้อง เพลง ง่าย ๆ ใช้ ถ้อยคำ ที่ จะ ส่อ ให้ เกิด ความดี แก่ ตัว เด็ก กับ ให้เป็น ถ้อยคำ ที่ เด็ก จะ แสดง อาการ ด้วย มือเท้า และ ร่าง กาย ได้ ด้วย ทั้งนี้ เพื่อ จะ ให้เด็ก เข้าใจ ได้ ดี, ให้ ชอบ หู, ให้ หัด เสี่ยง ให้ ชำนาญ ใน การ ร้อง, ให้ ใจ ซึ้น บาน บริสุทธิ์ และ ปลูก สันดาน อัน ดี ต่าง ๆ ให้ เกิด ขึ้น แก่ เด็ก (Virtuous)

๑๒ รายงาน การ ศึกษา ประเทศ ยี่สิบ
เล่าเรื่อง ครูเล่าเรื่อง ที่สนุกและที่ เป็น ประโยชน์ ให้เด็ก ฟัง
ให้ มี ทั้ง ของ ที่ เกิด เอง เป็น เอง แต่ ขรรมตา และ ของ ที่ คน ทำ
แล้ว ให้เด็ก จำ ไว้ได้บ้าง เพื่อ ตัด ใจ ให้ดี, ปลูก ความ
สังเกต, ความ ตั้ง ใจ, และ หัด ให้พูด ถูก, ใช้ ภาษา ถูก.
หัดมือ คือ สอน ให้ พับ กระดาษ, ตัด กระดาษ, เรียง
ไม้ขีด ไม้ เป็น ลวดลาย ต่าง ๆ ๑ ๒ ๓ ๔ เพื่อ หัด มือ ให้ชำนาญ
หัด ตา ให้สังเกต ให้รู้จัก งาน ให้รู้จัก ล้อตด เมื่อ เป็น ดั่ง นี้
ก็ ย่อม เป็น เครื่อง หัด ใจ ให้ดี ด้วย อยู่ เอง

ตาม หัด กี่ สัปดาห์ นี้ จะ เป็น ที่ เห็น ได้ ว่า การ เรียน ชั้น นี้ เป็น
แต่ ปลูก นิธิย สันดาน เด็ก เพราะ ฉะนั้น ถึง เด็ก คนใด จะ ไม่ได้
เรียน และ ไป ชั้น เรียน ชั้น ประถม ที่ เดียว ก็ ไม่ ขาด วิชา สิ่งใด
ด้วย ไม่ เป็น วิชา ที่ ต่อ เนื่อง กัน เป็น แต่ ว่า เด็ก ที่ ได้ เรียน
กิน เคอร์กาเคิน มา แล้ว ก็ ย่อม จะ ฉลาด กว่า และ เรียน วิชา
ต่อไป ได้ ดี กว่า เด็ก ที่ ยัง ไม่ได้ เรียน มุตศึกษา เลย คำว่า “มุต
ศึกษา” นี้ จึง มี ความ หมาย ต่าง จาก มุตศึกษา ของ เรา อยู่

๔. โรงเรียน ประถมศึกษา ชั้น ต้น และ ชั้น สูง

โรงเรียน ประถมศึกษา นี้ ตาม ที่ ได้ กล่าว มา แล้ว แต่

ประถมศึกษาชั้นต้น และชั้นสูง

๓๓

ข้างต้น มี ๒ ชนิด คือ ประถมศึกษาชั้นต้น เวลาเรียน ๔ ปี กับ ประถมศึกษาชั้นสูง เวลาเรียนแต่ ๒ ถึง ๔ ปี (เวลาเรียน ๒ ปีนี้ คือ สำหรับพวกที่จะขึ้นเรียนชั้นมัธยมต่อไป ดังปรากฏอยู่ในแผนที่สังกัดโรงเรียนแล้ว) ในพวกโรงเรียนประถมศึกษานี้ บางโรงเรียนก็มีทั้งแผนกประถมศึกษาระดับต้น และชั้นสูง บางโรงเรียนก็มีแต่แผนกใดแผนกหนึ่งแผนกเดียว และบางโรงเรียนก็มีแต่ชั้นเดียวหรือ ๒ ชั้น หรือ ๓ ชั้น หรือครบทั้ง ๔ ชั้น ของ ประถมศึกษาแผนกใดแผนกหนึ่ง แต่ว่าความต้องการของภูมิภาค หรือแม้แต่จะปลูกสร้างโรงเรียนให้จุเพียงพอได้ได้นั้นก็แตกต่างกันอยู่ในการศึกษาในบ้านเมืองเรานี้ก็ใช้กันอย่างแล้ว โรงเรียนประถมชั้นสูงบางโรงเรียนจะมีการเรียนวิชาพิเศษเพิ่มอีกด้วยก็ได้ แต่ต้องไม่มากกว่า ๒ ปี สำหรับเด็กที่ไม่ได้เรียนชั้นมัธยมหรือชั้นประถมศึกษาพิเศษชั้นสูงต่อไป จะได้นักความรู้วิชาพิเศษบ้างเล็กน้อยสำหรับออกประกอบ การเลี้ยงชีพ แต่วิชาพิเศษที่จะสอนเพิ่มเติมนี้ ต้องเลือกแล้วแต่จะเหมาะแก่ความต้องการของภูมิภาคที่โรงเรียนนั้นๆ ตั้งอยู่เหมือนกัน จำนวนโรงเรียนประถม, ครู และนักเรียนในปลายปี ๑๓๘ ในประเทศไทยนี้มีแจ้งดังต่อไปนี้

ประถมศึกษาชั้นต้น และ ชั้นสูง ๑๕

ส่วนวิชาที่เล่าเรียนนั้น ตั้งที่ปรากฏอยู่ใน หลักสูตร
ของ กระทรวงศึกษาธิการ มีว่า (ก.) โรงเรียน ประถมศึกษา
ชั้นต้น จะต้อง เรียน วิชาที่บังคับ ๔ อย่าง คือ :-

- ๑ ธรรมจริยา ต้อง เรียน อาทิตย์ละ ๒ ชั่วโมง ตลอดทั้ง ๕ ปี
- ๒ ภาษาญี่ปุ่น ต้อง เรียน ปีต้น อาทิตย์ละ ๓๐ ชั่วโมง, ปี
ที่ ๒ อาทิตย์ละ ๓๒ ชั่วโมง, ปีที่ ๓ ที่ ๔ อาทิตย์ละ ๓๕ ชั่วโมง
- ๓ เลข ปีต้น อาทิตย์ละ ๕ ชั่วโมง ปีที่ ๒ ที่ ๓ ที่ ๔
อาทิตย์ละ ๒ ชั่วโมง
- ๔ ยิมเนซติกส์ อาทิตย์ละ ๕ ชั่วโมง ตลอดทั้ง ๕ ปี รวม
เป็นเวลา เรียน วิชาบังคับทั้ง ๔ อย่าง ปีต้น อาทิตย์ละ ๒๓ ชั่วโมง,
ปีที่ ๒ อาทิตย์ละ ๒๕ ชั่วโมง ปีที่ ๓ ที่ ๔ อาทิตย์ละ
๒๗ ชั่วโมง นอกจากนี้ จะต้อง เลือก เรียน วิชาต่อไปนี้อีก อย่าง
หนึ่งขึ้นไป คือ :- วาดเขียน, ขับร้อง, การทำด้วยฝีมือ
(Manual Work) ส่วนนักเรียนสตรี การทำด้วยฝีมือ
ให้เรียน การเย็บปักถักร้อย.

(ข) โรงเรียน ประถมศึกษาชั้นสูง จะต้อง เรียน วิชาที่
บังคับ ๗ อย่าง คือ :-

๑๖ รายงาน การ ศึกษา ประเทศ ยี่ มี่ น

- ๑ ขรรจรวิยา เรียน อาทิตยั ณะ ๒ ชั้ว โมง ตลอด ทัง ๕ ปี
- ๒ ภษา ยี่ มี่ น เรียน อาทิตยั ณะ ๓๐ ชั้ว โมง ตลอด ทัง ๕ ปี
- ๓ เลข เรียน อาทิตยั ณะ ๕ ชั้ว โมง ตลอด ทัง ๕ ปี
- ๔ พงษาวตาร ยี่ มี่ น แะ ฎมึคัสตร์ เรียน อาทิตยั ณะ ๓ ชั้ว

โมง ตลอด ทัง ๕ ปี

- ๕ วึทยาศัสตร์ (Science) เรียน อาทิตยั ณะ ๒ ชั้ว

โมง ตลอด ทัง ๕ ปี

- ๖ วาด เข็ญ ทำ เปน ชาย เร็ญ อาทิตยั ณะ ๒ ชั้ว โมง
- เปน หญึง เร็ญ อาทิตยั ณะ ๓ ชั้ว โมง ตลอด ทัง ๕ ปี

- ๗ ขบ็ ร้อง เรียน อาทิตยั ณะ ๒ ชั้ว โมง ตลอด ทัง ๕ ปี

- ๘ ยึมนัศตึคัส เรียน อาทิตยั ณะ ๓ ชั้ว โมง ตลอด ทัง ๕ ปี

นักร็ญ สตั๊ร ต้อง เร็ญ การ เย็บ บัก ด้วย อึค อาทิตยั ณะ ๓ ชั้ว โมง
 ตลอด ทัง ๕ ปี รวม เปน เวดา เร็ญ วึษา บังคบั สำหรับ เต็ก ชาย
 อาทิตยั ณะ ๒๗ ชั้ว โมง ตลอด ทัง ๕ ปี แะ สำหรับ เต็ก หญึง
 อาทิตยั ณะ ๓๐ ชั้ว โมง ตลอด ทัง ๕ ปี.

จำพวก ที่ เร็ญ แต่ ๒ ปี แะว จะ ชึน เร็ญ ชึน มัธยม ตอไป นั้
 จะ เว้น วึทยา ศัสตร์ หรือ ขบ็ ร้อง หรือ ทัง ๒ อย่าง เล็ย ไม่เร็ญ
 ก็ ตั้ หรือ จะ แกรม เร็ญ การ ทำ ด้วย ฝึมือ (Manual Work)
 เข้า ด้วย ก็ ตั้

ประถมศึกษา, ชั้น ต้น และ ชั้น สูง

๑๗

จำพวก ที่ เรียน ๓ ปี จะ เว้น วิชา หนึ่ง เดียว แล้ว เรียน วิชา
อย่าง หนึ่ง อย่าง ใด หรือ หด วิชา หนึ่ง วิชา ต่อ ไป นี้ เพิ่ม ชั้น
ด้วย ก็ ได้ แล้ว แต่ ที่ จะ เปน ประ โยชน์ ตาม ภูมิ ประเทศ คือ
การ เพาะ ปลูก, การ ค้า ขาย, การ ทำ ด้วย ฝีมือ. ถ้า
เรียน ตลอด ๔ ปี จะ เรียน ภาษาอังกฤษ ด้วย ก็ ได้

ส่วน ราย ละเอียด และ ความ มุ่ง หมาย ใน การ ให้ เรียน วิชา เหล่า
นี้ มี แจก ตั้ง ต่อ ไป นี้

๓ ธรรมจริยา ให้ เรียน อย่าง ย่อ ๆ ตาม กระแส พระราช ดำริ
พระเจ้า เอ็ม เปอ เรอร์ (วันที่ ๓๐ ตุลาคม ร.ศ. ๓๐๗) อัน
เป็น คำ เจ็ด ประการ แห่ง ธรรมจริยา สำหรับ ชาตินี้ และ ให้ มุ่ง หมาย
หัด เด็ก ให้ ประพฤติ ได้ ดี จริง ตาม ที่ เรียน

ประถม ชั้น ต้น (ก) กิจ ที่ ต้อง กระทำ ต่อ บิดา มารดา และ
พี่น้อง, ความ กรุณา, ความ รัก, ความ เพียร, ความ อดทน
(Simplicity) ความ รู้จัก กระหมัด กระหม่อม, ความ สุภาพ
อ่อน น้อม, ความ นับ ผู้ อื่น และ ตรง ต่อ ผู้ อื่น, ความ เป็น
ยุติธรรม, ความ กล้า, เหล่า นี้ ต้อง ฝึก ด้วย ตัว อย่าง และ
อุทาหรณ์ ง่าย ๆ ทั้ง สิ้น

(๒) กิจที่ต้องทำต่อ ประชัมชนและชาติ บ้านเมืองของตน เช่น ทำความดีให้แก่เพื่อนร่วมชาติ, กตัญญูต่อแผ่นดิน, ต่อ พระมหากษัตริย์ และรักชาติ เป็นต้น

ประถมชั้นสูง อย่างเดียวกับชั้นต่ำที่กล่าวมาแล้ว แต่ขยายให้ละเอียด และใช้ตัวอย่าง อุตสาหกรรมให้สูงและซึ่งชั้น สำหรับนักเรียนหญิง ต้องสอน ความกตัญญู ต่อสามี กับความดี อันเป็นเครื่องดำเนินในสตรี เช่น ความสงวนตน บริสุทธิ์ เป็นต้น ด้วย ในการสอน ขวรมจริยา ครูต้องสอน สุภาสิตต่างๆ กับความดีต่างๆ อันท่านผู้มีชื่อทั้งหลายได้กระทำให้เป็น ตัวอย่างปรากฏมาแล้วด้วย

๒ ภาษาญี่ปุ่น ความประสงค์คือ จะให้รู้ ภาษาที่ใช้ อยู่ทุกวัน ให้รู้จัก ประโยค สำมัญที่ใช้ ในหนังสือ ให้แสดง เป็นคำพูด ได้ตามนึก กับ ให้ใช้วิธีเหล่านี้เป็นเครื่อง ตัดปัญญา และปลูกฝัง คุณความดี (Virtues) ต่างๆ ด้วย

ประถมชั้นต้น อเนให้ขีดตามเสียง, อ่าน, เขียน, และ สกท พยัญชนะญี่ปุ่น (ซึ่งมีเพียง ๔๘ ตัว) กับหนังสือ จัมน อีกร ประมาณ ๓๓๐๐ ตัว.

ประถมชั้นสูง อย่างชั้นต่ำ แต่ทว่าชั้น และให้รู้ละเอียดดีชั้น (คำ ใช้ ในหนังสือ ที่อ่าน และคำพูด ของ ครูต้อง ดีวันแต่เป็นคำดี

ประถมศึกษา, ชั้นต้น และชั้นสูง

๓๘

และคำถูกต้อง ตาม ความ นิยม ของ ภาษา หนังสือ ที่ บ้าน เมือง นับ
ว่าเป็น อัน ถูก แล้ว ทั้ง ชั้น กับ ต้อง ไม่ ให้ มี เรื่อง ที่ จะ ต่อ ให้
เกิด ความ เสื่อม สดหรือความ หวาด เลือด สดทงบ้าน ใน ส่วนนักเรียน
ซึ่ง นับว่า เป็น สัตว์ แก่ ความ ชื่น บาน อัน จะ ต้อง ประ คม ลง ม
ให้ เสวย ชื่น ใน ตัว เด็ก ทั้ง ต้อง ให้ เป็น เรื่อง สอนใจ หรือ
เป็น เรื่อง ภูมิศาสตร์ หรือ พงษาวดาร, หรือ วิทยาศาสตร์
(Scientific) หรือ เป็น เรื่อง วิ ประโยชน์ ต่าง ๆ ถ้า เป็น
นักเรียน หญิง ต้อง มี เรื่อง ที่ เกี่ยว ด้วย การ รักษา และ ปกครอง
บ้าน ชอง ด้วย

๓. เลข ความ ประสงค์ คือ จะ ให้ รู้ จัก วิธึ คำนวน ตาม ที่
ต้อง ใช้ ย์ ทุก เมื่อ กับ ให้ เป็น เครื่อง ชุด จูง ความ คิด ให้ เข้ม
แถม ชื่น ไป

ชั้นต้น นับ ได้ ต่ำ กว่า ๑๐ ให้ เขียน ตัว เลข เป็น ด้วย และ
รู้ บวก, ลบ, คูณ, หาร. ตลอดจน ใน จำนวน นี้ แล้ว ต่อ ชื่น ไป ถึง
ร้อย แล้ว ทำ จำนวน เลข สามัญ ได้ ตลอด กับ รู้ บวก ลบ
ทศนิยม อย่าง ง่าย ๆ และ บวก ลบ คูณ หาร มาตรา วัด, เงิน,
เวลา, และ น้ำ หนัก.

ชั้นสูง ทวน ที่ เรียน มา แล้ว ใน ชั้น ต้น กับ คูณ หาร ทศนิยม,
เศษ ส่วน, บัญญัติ ไตรยางศ์ เสนา หน้าไม้, กับ ทำ บัญชี
อย่าง ง่าย ๆ ให้ ถูก คิด ด้วย ก็ ได้.

๔ พงษาวดาร ยี่ปุ่น (มีแต่ชั้น สูง เท่านั้น) ความ ประสงค์ คือ จะ ให้ แด่ เห็น ความ สำคัญ ของ ชาติ ที่ ต่าง จาก ชาติ อื่น ๆ ใน โลก (Characteristics) คือ มี ภาวะ ศรี ยี่ แต่ พระบรมราช ของ ษั เตียว ซึ่ง ส่อ ให้ เห็น ความ กตัญญู และ ความ สวมัก ักดิ์ ของ ราช ฏร ยี่ปุ่น ทุก อายุ ทุก สมัย ไม่ ไร จะ ภาะ แต่ ใน สมัย ไต สมัย หนึ่ง กับ อธิยาศรี ยี่ อัน สุภาพ อ่อน น้อม ของ ชาติ ๆ ๓ ๆ แด้ว หัด ให้ นักเรียน รั จัก มอข ชี วิตร ให้ แก่ ความ เจริญ ของ ชาติ. สิ่ง ที่ จะ ต้อง เรียน คือ

ชาติ ได้ ตั้ง ขึ้น อย่างไร, บรม ราช วงษ อัน ได้ สืบ เนื่อง ต่อ มา โดย ไม่ รั จัก สิ้น สูญ, ภาวะ ศรี ยี่ ที่ ได้ ทรง ทำ นู บำรุง ชาติ อย่าง แข็ง แรง, ข้าราชการ ทุก สมัย ที่ มี คุณ แก่ บ้าน เมือง, ความ กต่า หาญ ของ ชาติ, ต้น เหตุ แห่ง ความ ชี วิต ยี่ สี่, สัม พัน ธิ ตร ไม่ ตรี กับ นา ๆ ประเทศ. (ใน การ สอน ต้อง มี รูป พิมพ์ รูป ฉาด ต่าง ๆ ให้ นักเรียน ดู ให้ เห็น จริง ด้วย)

๕ ภูมิศาสตร์ (มีแต่ชั้น สูง) ความ ประสงค์ คือ จะ ให้ เข้า ใจ พื้น ของ โลก เปน เต่า ๆ ให้ รั วี่ ชี่ อยู่ ของ มนุษย์ ต่าง ชาติ ใน โลก, ให้ รั ถัก ษณ ของ ประเทศ ยี่ปุ่น และ คน ยี่ปุ่น เพื่อ ส่อ ให้ เกิด ความ รัก ชาติ สิ่ง ที่ จะ ต้อง เรียน คือ แผ่นดิน, อากาศ,

ประเภทศึกษา, ชั้นต้น และ ชั้นสูง

๒๓

และรูปของโลกเป็นอย่างไร ให้รู้มณฑล, กรุง, เมือง, พืช ผล, และสินค้า, กับความเกี่ยวข้องติดต่อกับส่วนอื่นๆ ของโลก ทั้งจะต้องรู้จักประเทศอื่นๆ โดยย่อๆ ตามหัวข้อเหล่านี้ด้วย มีเมือง และ พืช ผล และ สินค้า ของประเทศอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับยี่ปุ่น เป็นสำคัญ (ในการสอนภูมิศาสตร์นี้ก็ต้องสอนด้วยของจริง เช่น แผนที่, รูปภาพ และสิ่งของต่างๆด้วยเหมือนกัน เพื่อให้นักเรียนเข้าใจและเห็นได้จริงๆ กับจะต้องให้เห็นว่าภูมิศาสตร์เกี่ยวข้องกับดวงพิฆาตาร ในที่มี การรบ ฟู่กัน ที่นั้นๆเมื่อนั้นๆ และเกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ ในที่ภูเขาไฟระเบิด ฯลฯ)

๖ วิทยาศาสตร์ (ชั้นต่ำไม่มี) ความประสงค์คือจะ

ให้เข้าใจสิ่งที่เกิดแต่ธรรมชาติ และ ความเกี่ยวข้องของสิ่งเหล่านี้ ด้วยมนุษย์ หัด ให้ มีความสังเกตเห็นความจริงได้ ทั้งให้ เกิดความปิติในธรรมชาติ. สิ่งที่จะต้องเรียนคือ

พฤกษศาสตร์, ปราณวิทยา, โถหวิทยา, และฟิสิกส์ (ในการสอนวิทยาศาสตร์นี้ ครูต้องมุ่งหมายให้นักเรียน ได้ มีความรู้เรื่อง ความสำคัญของการเพาะปลูก, วิธีผสม และรักษาสัตว์น้ำให้เจริญขึ้น, การค้าขายและการหาเงิน

ที่ ทำ อยู่ แก่ บ้าน ด้วย ถ้า โรงเรียน โต ตั้ง อยู่ ใน ภูมิ ประเทศ ที่ พด เมือง ประกอบ การ เลี้ยง ชีพ ใน ทาไร ไต มาก ก็ ให้ สอน สิ่ง นั้น มาก กว่า สิ่ง อื่น ๆ)

๗. วาด เขียน ความ ประสงค์ คือ จะ ให้ เกิด ความ พิศว : ใน รูป ของ สิ่ง ต่าง ๆ ให้ เขียน รูป นั้น ๆ ได้ ถูก และ ให้ เกิด ความ รัก งาน รัก ความ สอาด ด้วย

ประถม ชั้น ต้น ดอก และ คิด เขียน รูป ง่าย ๆ กับ เขียน รูป ที่ เปน กัซน เปน ตัว (Solid) อย่าง ง่าย ๆ ด้วย

ชั้น สูง ยาก ขึ้น กว่า ชั้น ต้น กับ ให้ เขียน จาก รูป จริง ๆ และ ดอก ตาย ต่าง ๆ จะ เขียน วาด เขียน อย่าง ยี่ออ เมตรี (Geometrical Drawing) ด้วย ก็ ได้ รูป ที่ จะ ให้ เปน แบบ เขียน นั้น ต้อง เปน สิ่ง ที่ เด็ก ย่อม เห็น อยู่ โดย รอบ เสมอ ไป กับ ต้อง ระวัง ที่ จะ ปลูก ฝัง ความ สอาด และ ความ เข้ม ให้ เกิด ขึ้น ใน ตัว เด็ก ด้วย

๘. ขับ ร้อง ความ ประสงค์ คือ จะ ให้ ร้อง เพลง ที่ ง่าย ๆ ได้ จะ ได้ เกิด ความ ใฝ่ ต่อ ความ งาม ความ ไพเราะ (Sense of Sweetness) และ ให้ ได้ รับ เควรี่ ชู (Virtues) คุณ ความ ดี จาก การ ร้อง มี วัจก ความ พร้อ ม เพ็รียง และ ความ เข้า กั น (Sociality) เปน ต้น

ประถมศึกษา, ชั้นต้น และ ชั้น สูง

ชั้น ต้น เพียงจำและร้องได้เท่านั้น

ชั้น สูง ต้องร้องได้ ตามโน้ต อย่างที่ร้อง เป็น เสียง เดียวเท่านั้น

๘ ยิมแน็ตติกส์ ความ ประสงค์ คือ จะ ให้ อวัยวะ เร็วขึ้น

ตาม ส่วน ก็น ให้ ข้อ ต่่า เกิดขึ้น ไหว ได้ รวด เร็ว ให้ ความ
ปรกติ ของ ร่าง กาย ดี ขึ้น คือ ปราศ จาก โรค โภช ไข้ เจ็บ ให้
ใจ เบิกบาน และ ปลด ความ กัด หนอย ให้ รู้ จัก รักษา ระเบียบ
ขนบ ธรรมเนียม (Discipline) อิม ตี กับ ให้ รู้ จัก กระทำ
ร่วม กัน ใน หมู่ คน มาก ๆ

ชั้น ต้น เล่น การ เล่น ต่าง ๆ ตาม วิธี ยิม นั้ และ วิธี ของ ชาว ยุโรป
กับ หัด ตัก ภาย และ เล่น ยิม นั้ ตัก กัด บ้าง

ชั้น สูง ตัก ภาย และ ยิม นั้ ตัก กัด เล่น การ เล่น เช่น คริก
เก็ต และ เบสบอล อิม เป็น การ เล่น ที่ ต้อ เล่น แข่ง ชั้น กัน และ ช่วย
กัน เป็น พวก ๆ ทั้ง ต้อ ออก แรง ออก ความ คิด พร้อม กัน ไป

กับ หัก ระเบียบ แถว อย่าง ทหาร (ข้อนี้ เพราะ ยิม นั้ มี กฎหมาย
บังคับ ให้ ผู้ ชาย เข้า รับ ราชการ ทหาร เมื่อ อายุ ถึง กำหนด ทุก คน
เว้น แต่ ที่ รัฐบาล จะ ไม่ ยอม ให้ เป็น เพราะ ร่าง กาย ไม่ สด สม)

๓๐ เย็บ ความ ประสงค์ คือ ให้ ตัด และ เย็บ เสื้อ ผ้า ที่ ต้อ ใช้
อยู่ ทุก วัน ได้ กับ ให้ รู้ จัก ใช้ ของ ต้อ น้อย ให้ ได้ ประโยชน์ มาก

ชั้น ต่ำ ใช้ เข็ม เปน กับ หัต เย็บ ตะเข็บ อย่าง ง่าย ๆ
ชั้น สูง ยาก ขึ้น ไป กว่า ชั้น ต่ำ กับ ให้ รู้จัก ประ ตระ ชุน
 ให้ รู้จัก ชนิด ผ่า วิธี เก็บ รักษา, ซัก ฟอก, และ ใช้ เครื่อง มือ ให้ ถูก
๓๑ การ ทำ ด้วย ฝีมือ ความ ประสงค์ คือ จะ ให้ มี ฝีมือ เปน
 ข้าง บ้าง นิด หน่อย กับ ให้ มีความ ชยน์ ใน การ เหน่า นี้ ด้วย สิ่ง
 ที่ จะ ให้ เรียน คือ

ทำ กระจาด, ทอ ผ่า, บั๊น, สำน, ทำ เครื่อง ไม้, ไม้
 ฝืด, และ แร่ ให้ รู้จัก ใช้ เครื่อง มือ วิชา ชนิด ของ ต่ ชั่ว ๆ ต ๆ

๓๒ การ เพาะ ปลูก ความ ประสงค์ คือ จะ ให้ รู้จัก ทำ การ
 เพาะ ปลูก อย่าง ตาม ญี่ ง่าย ๆ ให้ ฝึก และ ชยน์ ทำ การ เพาะ ปลูก
 และ ให้ รู้จัก ทำ ประโยชน์ ให้ เกิด จาก ที่ ดิน สิ่ง ที่ ต้อง เรียน คือ
 ดิน, น้ำ, บั๊ย, เครื่อง มือ, โถ และ หว่าน, ปลูก,
 เลี้ยง ตัว ไหม, เลี้ยง โค

ถ้า เรียน เพาะ และ รักษา ตัว ไหม ก็ ให้ เรียน วิธี จับ ปกา, เพาะ
 และ ผสม พรธณ ปลูก กับ วิธี ทำ ปลา ต่าง ๆ ๆ ต ๆ ด้วย

๓๓ การ ค้า ขาย ความ ประสงค์ คือ จะ ให้ รู้จัก ประทศน การ
 ค้า ขาย อย่าง ตาม ญี่ คือ ให้ มีความ อด ทน ว่อง ไว และ รวด ร็ว
 อย่าง พอดี ให้ รู้จัก เขา ใจ ผู้ ซื้อ กับ ให้ รักษา ความ

ประถมศึกษา, ชั้นต้น และชั้นสูง

๒๕

ตรง เบน สำคัญ สิ่งที่ต้องเรียนคือ ชื่อ, ข่ายปดึก, ข่ายส่ง, วิธีใช้เงินไม่ให้ยั้งได้ ให้เงินได้เป็นประโยชน์ขึ้นเสมอ, กับวิธีทำบัญชีค้าขายอย่างง่าย ๆ การสอนวิชาอย่างนี้ครูจะต้องอนุโลมตามวิธีค้าขายของประเภทบ้านเมืองที่โรงเรียนตั้งอยู่

๓๔ ภาษาอังกฤษ สอนเพื่อให้พูดภาษาง่าย ๆ ได้ และใช้ประโยคง่าย ๆ อย่างจะต้องใช้อยู่เสมอ คือให้เรียน อ่าน ออกเสียง เขียน สกต เขียนตามบอก กับพูด ต้องสอนอย่างที่ต้องการจะให้ใช้ได้ตามความประสงค์ข้างบน ไม่ให้สอนตามตำราทั่วไป กับต้องให้แปลเป็นภาษายี่สิบได้ ถูกต้องดีด้วย

ในที่สุดนี้ ย่อมปรากฏว่า หลักสูตร วิชาชั้น ประถมศึกษา นี้ หาได้เตรียมไว้เฉพาะสำหรับนักเรียนที่จะเรียนชั้นมัธยมสูง ต่อขึ้นไปเท่านั้นไม่ ย่อมเผื่อไว้สำหรับนักเรียน โดยมากที่จะเรียน ต่อขึ้นไปอีกไม่ได้ และจะต้อง ออกประกอบ การเลี้ยงชีพ ตามภูมิฐานะของตน จึงได้กะให้มีวิชาที่จำเป็นบังคับให้เรียนต่างหาก กับวิชาที่ให้เลือกเรียนตามประเภทของบ้านเมืองคนต่างหาก

อีก ประการ หนึ่ง ย่อม เป็น ที่ สังเกต เห็น ได้ ว่า หัตถ์ สุตฺร นี้
วาง รูป ไว้ อย่าง ย่อ ๆ เป็น ส่า ชารณ แต่ บอ ก ความ ประสงค์
ใน การ สอน วิชา นั้น ๆ ให้ เป็น ที่ เข้า ใจ แจ่ม เจ้ง ไว้ ทั่ว กัน แต่
หา ได้ ชัด คั้น ไว้ อย่าง ละเอีย ดว่า อย่าง นั้น จะ ต้อง ให้ เร็ว น เพียง นั้น ๆ
ไม่ ก็ เป็น ขรร มตา อยู่ เอง เพราะ บ้าน เมือง ใน ที่ ต่าง ๆ กัน
ย่อม มี ลักษณะ มิ ต ๆ กัน ของ ใคร ๆ ก็ จะ ได้ วิชา ให้ ถูก กับ
ประเภท บ้าน เมือง และ ให้ ใ้ รูป ตาม ความ ประสงค์ ของ หัตถ์
สุตฺร นี้ ด้วย

ขรร มตา เป็น สิ่ง ซึ่ง ย่อม นับ ว่า เป็น การ ฝึก หัด อัน สำ คัญ
ที่ สุก จัง ยก ขึ้น เป็น ข้อ คั้น ของ ขรร มตา หัตถ์ สุตฺร ทั้ง ปวง ข้อ
นี้ เป็น ความ ถูก แท้ เพราะ การ ฝึก หัด และ เป็ ดียน นิสัย สัน ตาน
ของ ชา ตี ให้ ดี ย่อม เป็น ความ มั่ง หนั่ง ความ เจริญ ชี วิ ตย์ อย่าง แท้ จ ริ ง

วาด เขียน นั้น หาก จะ เป็น ที่ สง สัย ว่า จะ ไม่ เป็น เครื่อง
เรีย ว ตา แห ด หรือ? คำ อธิบาย ของ หัตถ์ สุตฺร อังกฤ ษ ต่อ ไป นี้
บาง ที่ จะ ทำ ให้ ดั้น สง สัย ได้ “ ค ว หน ง ล ือ เ น ค ร เ อ ง ห มา ย
ใ ช้ ท น ค ำ พ ู ด อ น เ น ค ร เ อ ง ห มา ย แ ด ด ง ค ว า ม น ิ ก ข อง ใจ ม น ุ ษ ย
อื่ ก ช ั น หน ึ ง ร ู ป ว า ด เ น ค ร เ อ ง ห มา ย แ ด ด ง ร ู บ ข อง ส ິ ง ที่ เก ิ ต แ ด
ข ร ร ม ตา อ น น ับ ว ่า เ น ค ร ุ ใ ห อ ง ม น ุ ษ ย ก็ แ ด ค ว า ม น ิ ก

ในใจของมนุษย์เรายังอยากทราบเพื่อจะได้อ่านออก เราจึงได้เรียนหนังสือ ก็ง่าย ชรรวมชาติอันเป็นสมบัติที่นับว่ายิ่งสำคัญกว่าใจมนุษย์นี้ เราจะไม่อยากอ่านให้ออกบ้าง หรือ? ถ้าเช่นนั้นทำไมเราจะไม่เรียนวาดเขียนเล่า?”

ขับร้อง และ ตนตรี ก็เป็นสิ่งที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งในการที่จะช่วยหัดมนุษย์ได้สำเร็จ ดังกล่าวมาแล้วว่าให้รู้จักใคร่ต่อความงาม ความไพเราะ และให้เกิดคุณความดี ร้องแก่เรื่องดี ๆ จึงควรอยู่ในหลักสูตรบังคับของศึกษาทุกชาติ

๕ โรงเรียนมัธยมศึกษา

โรงเรียนชนิดนี้เป็นที่สุดของสามัญศึกษา และรับนักเรียนที่ได้ได้ชั้น ๒ ของประถมศึกษาชั้นสูง หรือที่มีความรู้เทียบเสมอชั้นนี้ เวลาเรียนในโรงเรียนนี้สำหรับชายมีกำหนด ๕ ปี แต่สำหรับหญิงเพียง ๔ ปี เมื่อนักเรียนได้ได้บริบูรณ์แล้วที่เป็นชายก็ไปเข้าเรียนในโรงเรียนชั้นอุดมศึกษา สำหรับไปเรียนในวิทยาลัย (University) บ้าง ไปเข้าเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาพิเศษต่าง ๆ บ้าง ที่ไม่สามารถจะไปเรียนได้ในโรงเรียนเหล่านี้ ก็ได้เข้าเรียนในชั้นพิเศษซึ่งมี

๒๘ รายงาน การ ศึกษา ประเทศ ยี่บุน

อยู่ใน โรงเรียน มัธยม บาง แห่ง เป็น เวลา เพิ่ม เต็ม อีก ปี ๓ (ตั้ง
ปรากฏ อยู่ใน แผน ที่ สังกั โรงเรียน) เพื่อ ได้ มี ความ รู้ ใน วิชา
พิเศษ อัน จะ เป็น ทาง ทำ กิณ ต่อ ไป ตาม ภูมิ ประเทศ ของ คน บ้าง
นักเรียน จำพวก นี้ มัก ตง มี วิชา วิชา พิเศษ แต่ ใน ปี ที่ ๔ จึง
ได้ มี เวลา เรียน วิชา พิเศษ ครบ ๒ ปี พอ ดี แต่ ส่วน โรงเรียน
มัธยม หนึ่ง นั้น เมื่อ เรียน ได้ ครบ ๔ ปี แล้ว จะ เรียน วิชา
พิเศษ สำหรับ หนึ่ง ต่อ ไป อีก ก็ ได้ แต่ ต้อง ไม่ มาก กว่า ๒ ปี
เหมือน กัน

ทั้ง นี้ ย่อม ทำ ให้ เห็น ได้ ว่า ใน โครง แผน การ ศึกษา ของ
ยี่บุน นั้น ศึกษา พิเศษ เป็น ส่วน สำคัญ มาก นอกจาก ที่ ปลาย กิ่ง
และ ยอด แดก ออก เป็น ศึกษา พิเศษ ทั้ง สิ้น ตั้ง ก่อ มา แล้ว ใน
ท้าย แผน ที่ สังกั โรงเรียน, โรงเรียน ประถม ชั้น สูง และ โรงเรียน
มัธยม ยัง มี เวลา เรียน วิชา พิเศษ เพิ่ม เต็ม ต่อ ปี สุด ท้าย สำหรับ
เด็ก ที่ ไม่ สามารถ จะ เรียน ใน โรงเรียน ชั้น สูง ต่อ ชั้น ไป อีก หรือ
ใน โรงเรียน ศึกษา พิเศษ สำหรับ ชั้น นั้น ด้วย ข้อ นี้ สวร ถือ เขา
เป็น แบบ อย่าง ได้ เพราะ ธรรมดา คน ที่ เกิด มา ย่อม ต้อง มี หน้าที่
ทำงาน เป็น ประเภท วิชา อย่าง ไต่ อย่าง หนึ่ง ก่อ มา คือ เป็น
ครู หรือ เป็น ทหาร หรือ เป็น แพทย์ หรือ เป็น ข้าง หรือ

เป็นผู้ประกอบ การ พาณิชยกรรม กสิกรรม ฯลฯ ที่จะเพียงแต่
 มีความรู้สามัญ ไปเป็นทุนเท่านั้นไม่ได้ ถึงประการหนึ่งบ้าน
 เมืองจะเจริญยิ่งยวดได้ก็เพราะสินค้า, การ เพาะปลูก, และประเภท
 วิชาต่าง ๆ เจริญขึ้น และประเภทวิชาต่าง ๆ เหล่านี้จะเจริญ
 ขึ้นได้ ก็เพราะการเล่าเรียน ในทางนี้แพร่หลายและดียิ่งยวด
 ขึ้น เพราะฉะนั้น การ จัดตั้ง ศึกษาพิเศษ จึง เป็น การ สำคัญ ที่สุด
 ใน โครงแผน การ ศึกษาสำหรับชาติและบ้าน เมือง เรา ต่อไปข้าง
 หน้า แต่ถึงกระนั้นก็ดี การ ที่จะมีการ ศึกษาพิเศษได้ก็
 อาศัยด้วย ต้อง มีการ ศึกษาสามัญ เป็น ร้าง กระดูก อยู่เป็น แกน
 ก่อน ต่อไปนี้ จะได้นำ บารมีที่ แสดงจำนวน โรงเรียน มัธยม
 จำนวนครู และนักเรียน ฯลฯ ของ ประเทศ ยี่สิบ ในปลาย
 ปี ๑๑๘ มาลงไว้ ให้ปรากฏด้วย

	จำนวน โรงเรียน	จำนวน ครู			จำนวนนักเรียน	นักเรียนที่ได้โตใน ปตย ปีนี้
		มีประกาศนียบัตร	ไม่มี	รวม		
ชาย	๒๓๗ ๕๓	๒,๓๓๗	๑,๕๗๗	๓,๙๑๔	๗๗,๗๗๔ ๑๑,๖๗๗	๗๗,๗๕๗ ๒,๔๖๗
หญิง		๓๗๗	๒๔๓	๖๒๐		
		+ ๗๖	+ ๑๔๔	+ ๒๒๐		
รวม	๒๖๗	๒,๓๗๓	๑,๗๒๑	๔,๐๙๔	๘๙,๔๕๑	๘๐,๒๒๔

+ คือ ครู ผู้ชาย ต่อมา อยู่ใน โรงเรียน หญิง

มัธยม ศึกษา

๓๓

หลักสูตรวิชาที่เรียนนั้น สำหรับนักเรียนชาย คือดังต่อไปนี้

๓. ขรรمجวิทยา ความประสงค์คือจะให้สอน ตามพระราช
ดำรัสที่ว่าด้วย ขรรمجวิทยา สำหรับชาติที่ยี่มุ่น เพื่อให้เป็นการ
ชวย ย่อม อธิยาศรัย นักเรียนให้ ได้รูป เป็น คนที่ นับว่า สูงกว่า ประ
เสริฐ กว่าสาร นิพนธ์ หัด สันตทาน ให้ ไป ตาม ขรรمجวิทยา
กับ ให้ เป็น ตัง นั้น จริง ทั้ง ทาย วาจา ใจ ด้วย สิ่ง ที่ จะ ต้อง เรียน คือ

ปีที่ ๑ กับ ปีที่ ๒ ตาม ข้อ บังคับ และ คำ สั่ง ของ โรงเรียน ทุก
อย่าง กับ ทำ กิจ ทุก อย่าง ที่ ตั้ง กระทำ ต่อ ครู ผู้ ใหญ่
และ กิจ ทั้ง ทาย ที่ ต้อง ทำ ใน ส่วน ที่ ตน เป็น นักเรียน

ปีที่ ๓ ที่ ๔ กิจ ที่ จำ ต้อง กระทำ ให้ แก่ ตนเอง ให้ แก่ ครอบครัว
ให้ แก่ ประชุม ชน ให้ แก่ ชุม มุม ที่ ตน ขึ้น อยู่ ให้ แก่
ชาติ และ บ้าน เมือง และ ให้ แก่ เพื่อน มนุษย์

ปีที่ ๕ เอธิกส์ (Ethics) อย่าง ย่อ ๆ กับ หัด ัก ความ
ประพฤติ ต่าง ๆ เช่น ความ รู้จัก ฝึก ชอบ ความ รู้ ดี ัก รัก ดี หั้น
ซื่อ ความ หวัง ต่อ ความ บริสุทธ์ กิจ อัน เป็น หน้าที่ ต้อง กระทำ
(Duties) คุณ ความ ดี (Virtues) การ ปฏิบัติ คุณ
ความ ดี ความ เกี่ยวของ กฎ แห่ง ขรรمج ชาติ กับ กฎ ของ เอธิกส์ ๆ ๓ ๆ

๓๒ รายงาน การศึกษา ประเทศญี่ปุ่น

(ถ้า เป็น หญิง ต้อง มีความ ซื่อ ตรง ต่อ สามี และ คุณ ความ
ดีต่าง ๆ อัน เป็น เครื่อง จำ เป็น สำหรับ สตรี ด้วย)

๒ ภาษาญี่ปุ่น กับ จีน ความประสงค์ คือ ให้ เข้าใจ ภาษา
สามัญ ให้ แสดง ความ นึก ของ คน ออก เป็น ภาษา ได้ อย่าง คัดง
แคว้น และ อย่าง ถก คัดง ทั้ง ให้ เกิด ความ รัก ใน หนังสือ (Lit-
erature) สิ่ง ที่ ควร เรียน คือ โดยาจารย์ แต่ง พงษาวดาร
แห่ง หนังสือ ญี่ปุ่น โดยย่อ (Outlines of Japanese Literature)
กับ ภาษาจีน อย่าง ง่าย ๆ ให้ เห็น ได้ ด้วย

๓ ภาษาต่าง ประเทศ ความประสงค์ คือ ให้ เรียน ให้ รู้ พอ
จน ใช้ เป็น ประโยชน์ ได้ คือ ให้ เรียน อ่าน เขียน แต่ง ฯลฯ

๔ พงษาวดาร ความประสงค์ คือ จะ ให้ ทราบ สิ่ง สำคัญ ๆ
ใน พงษาวดาร และการ เปลี่ยนแปลง แห่ง โสไซอิติ (Societies)
ของ โลกย์ ความ เจริญ และ ความ เสื่อม ของ ชาติ ต่าง ๆ มี
ของ ญี่ปุ่น เป็น สำคัญ กับ ข้อ สำคัญ อัน เป็น สมบัติ ของ ชาติ ญี่ปุ่น
คือ มี เจ้า เป็น บรรพราชวงศ์ เดียว ไม่ เคย เป็น ข้า ใคร ฯลฯ

๕ ภูมิศาสตร์ รูป สันฐาน แห่ง โลก ความ หมุน พื้น
โลก วิธี อยู่ กิน ของ มนุษย์ ลักษณะ ความ เจริญ และ เสื่อม
ของ ประเทศ ต่าง ๆ กับ ตำรา ภูมิศาสตร์ อย่าง ย่อ ๆ (Physi-
cal Geography)

๖ คณนาวิทยา เลข แดดยิบรา สอดคล้องอเมตรี
ตรีโกณอเมตรี

๗ พงษาวดาร ธรรมชาติ (Natural history) เหมือนชั้น
ประถม แต่สูงขึ้น กับแกมชีวแมนพีลโศกราฟี กับไฮยีนด้วย

๘ ฟิสิกส์กับเคมีสตรี ให้เข้าใจสิ่งที่เกิดแต่ธรรมชาติ
กฎของธรรมชาติ และให้รู้ว่าเกี่ยวกับชีวิตมนุษย์อย่างไร

๙ หัวใจกฎหมายกับปาลิติแกตอคอนอมี ให้พอแก่ความ
ต้อง การที่จะเป็น พลเมืองอันดีของชาติได้

๑๐ วาดเขียน ความประสงค์คือจะให้รู้จักถึงเกิดสิ่งของ
อย่างละเอียดให้แม่นยำ กับให้เขียนลงเป็นรูปได้ถูกต้อง
ให้รู้จัก ออกความคิด เขียน และให้รักความงาม ความประณีต
สิ่งที่ต้องเรียนคือ เขียนฟรีแฮนด์ไม่ใช้บรรทัด ดอกจาก
แบบบ้าง เขียนจากรูปของจริงบ้าง คิดเขียนขึ้นบ้าง
กับเขียนอย่างมีแผนก และอย่างย่ออเมตรีด้วย

๑๑ ดนตรีและขับร้อง ให้ร้องเป็น ให้รักความไพเราะ
รักงาม ให้ใจบริสุทธิ์ (Pure) ให้เกิดความมุ่งต่อความ
ดีความงาม (หัดให้ร้องเดี่ยวเดี่ยวก่อน แล้วจึงให้ร้องผสมเสียงด้วย)

๑๒ ยิมเน๊ตติกส์ เหมือนชั้นประถม แต่สูงขึ้น

๓๕ รายงาน การศึกษาประเทศญี่ปุ่น
ส่วน โรงเรียน มัธยม หญิง นั้น หลัก สูตร ก็ อย่าง เดียว กัน
กับ ชาย แปร ตก แต่
คณนาวิทยา มี แต่ เดช กับ แอดมิบรา ชั้น ต้น ๆ กับ เปตน
ย็อเมตรี เท่านั้น

การ ปกครอง บ้าน ความ ประสงค์ คือ จะ ให้ รั้ว รั้ว จัด ตั้ง
บ้าน ให้ เรียบ ร้อย ให้ มี ความ เพียร ใน กิจ การ ทั้ง ปวง ให้
รั้ว รั้ว กระทบ กระทบ ทรัพย์ และ เครื่อ ไร่ รั้ว รั้ว รักษา เรียบ
พินิจ สิ้น และ สอด คั้ง ที่ ต้อง เรียบ นั้น คือ เสื้อ ผ้า อาหาร
การ กิน อยู่ การ พยาบาล คน ไร่ เลี้ยง และ สั่ง สอน เด็ก ทำ
บาญชี การ ไร่ ไร่ สำหรับ บ้าน การ จัด บ้าน และการ ประหยัด ทรัพย์
เย็บ เย็บ เสื้อ ผ้า ที่ ไร่ อยู่ เสมอ ไป นั้น
ขั้ว ไร่ ทั้ง อย่าง เสี่ยง เดียว และ อย่าง ผสม เสี่ยง กับ เถ่น
เครื่อง คน ไร่ อย่าง หนึ่ง อย่าง ใด ได้ ด้วย

การ สอน ให้ รั้ว รั้ว วิทยา การ สอน อย่าง สั้น เจ็บ คือ ให้
รู้ว่า การ สอน คือ อะไร สอน อย่าง ไร จึง จะ เปน วิชิตี ๆ ๆ
เพื่อ ให้ รั้ว รั้ว เลี้ยง และ สั่ง สอน บุตร ได้ ดี

การ ทำ ด้วย ฝีมือ ถัก บัก ไร่ ไร่ ของ และ จัด ตก ไม้ ๆ ๆ
เพื่อ ให้ มี ฝีมือ ชำนาญ ใน การ จัด ตก แต่ง ประดับ ประดา

ส่วน กำหนด ชั่วโมง ที่ จะ ต้อง เรียบ ใน โรงเรียน มัธยม ทั้ง
หญิง และ ชาย นั้น กระทรวง ศึกษา ธิการ มี กำหนด ให้ ดังนี้

วิชา		จำนวน ชั่วโมง ที่ ต้อง เรียน ใน วิชา หนึ่ง				
		ส.ค.น	ส.ค.๒	ส.ค.๓	ส.ค.๔	ส.ค.๕
ธรรมจริยา	ชาย หญิง	๑	๑	๑	๑	๑
		๒	๒	๒	๒	
ภาษา ยี่ มู่ กับ จีน	ชาย หญิง	๗	๗	๗	๖	๖
		๖	๖	๕	๕	
ภาษา ต่าง ประเทศ ๓ ภาษา อังกฤษ หรือ ฝรั่งเศส หรือ เยอรมัน	ชาย หญิง	๗	๗	๗	๗	๖
		๓	๓	๓	๓	
ภูมิ ศาสตร์ กับ พงษาวตาร	ชาย หญิง	๓	๓	๓	๓	๓
		๓	๓	๓	๓	
คณนา วิชา	ชาย หญิง	๓	๓	๕	๕	๔
		๒	๒	๒	๒	
พงษาวตาร แห่ง ธรรม ชาติ. การ ปก ครอง บ้าน	ชาย หญิง	๒	๒	๒	-----	-----
		-----	-----	๒	๒	
พิศกัธ กับ เค็ม มิงคร์	ชาย หญิง	-----	-----	-----	๔	๔
		๒	๒	๒	๑	
หัวใจ กฎหมาย กับ ปอติคิกคัธ อิ คอ นอ มี.	ชาย. หญิง	-----	-----	-----	-----	๓
		๔	๔	๔	๔	
เย็บ	ชาย หญิง	๑	๑	๑	๑	-----
		๑	๑	๑	๑	
วาดเขียน	ชาย หญิง	๑	๑	๑	๑	-----
		๑	๑	๑	๑	
ขับร้อง	ชาย หญิง	๑	๑	๑	-----	-----
		๒	๒	๒	๒	
ยิม เน็ต คิกคัธ	ชาย หญิง	๓	๓	๓	๓	๓
		๓	๓	๓	๓	
รวมจำนวน ชั่วโมง ที่ ต้อง เรียน ทั้ง นี้	ชาย หญิง	๒๗	๒๗	๓๐	๓๐	๓๐
		๒๗	๒๗	๒๗	๒๗	

นักเรียน หญิง ชั้น มัธยม นั้น เรียน แค่ ๔ ปี จึง ไม่มี ปีที่ ๕ กับ ถ้า จะ เบน ครู ต่อ ไป ต้อง ลง มือ เรียน วิชา ครู หรือ วิธี สอน แต่ ปีที่ ๓ อาทิตย์ ละ ๒ ชั่วโมง หัก เวลา เรียน จาก ภาษา กับ ต้อง เรียน เย็บปักถักร้อย อีก $\frac{1}{3}$ ของ ปี หรือ ๒ เทอม ใน ปี ที่ สุด หัก เวลา จาก เย็บ

ใน ที่ สุด นี้ จะ ปรากฏ ได้ ว่า หลักสูตร มัธยม ที่ กระทรวง ศึกษาธิการ วาง ตั้ง ไว้ นี้ ก็ เช่น เดียว กับ ที่ ได้ กล่าว มา แล้ว ใน หลักสูตร ประถม คือ เป็น แต่ วาง หลักสูตร อย่าง เนิบ ๆ เป็น ตำรา วิชา ทั่วไป หา ได้ บอกรายละเอียด ไป ทุก อย่าง ไม่ ว่า ให้ เรียน วิชา ไต ตะเยียด เพียง ไต และ ใช้ ตำรา ไต เป็น แต่ ชี้ ความ ประสงค์ ให้ ทราบ ทั่ว กัน ว่า ต้อง การ ให้ เรียน วิชา อย่าง นั้น เพียง นั้น เพื่อให้ ได้ ประโยชน์ อย่าง นั้น ๆ วิธี นี้ เป็น อย่าง ถูก เพราะ ย่อม บังคับ ให้ การ สอน ดำเนิน ไป เฉพาะ ใน ทาง ที่ ถูก ตาม ความ ประสงค์ ของ บ้าน เมือง ไม่ ให้ ยึด ตำรา ไน้น ตำรา นั้น มากเกินไป จน จะ หัก ให้ เด็ก ใจ ติง เท่า กับ ที่ พยายาม จะ สอน ให้ ฉลาด ขึ้น

อีก ประการ หนึ่ง การ เรียน ของ ผู้ หญิง และ ผู้ ชาย ใน ชั้น สูง ที่ นักเรียน โดย มาก เมื่อ ได้ เรียน จบ แล้ว จะ ต้อง ออก ประกอบ การ เลี้ยงชีพ นี้ เป็น วิชา อย่าง รอบคอบ ที่ สำหรับ หัก ให้

มัธยม ศึกษา

๓๗

เป็นผู้ใหญ่ปกครองรักษามันไว้ดี และ เป็น พด เมือง อัน ดี
ด้วย ทั้ง ปราบกฎ อยู่ใน วิชชา ต่าง ๆ ที่ นักเรียน ต้อง เรียน ตาม
หลักสูตร นั้น ข้อนี้ เป็น ข้อ สำคัญ ในการ ที่จะ วาง หลักสูตร
ของเรา ให้ เป็น แบบ แผน ค่อ ไป ก็ ควร จะ ถือ เขา ข้อ นี้ เป็น เครื่อง
คำรห์ ให้ ถ้วน ถี่ ด้วย เพราะ ถ้า ใคร ครอบงำ ตาม ความ จริง แล้ว
การ ฝึก สอน เด็ก ก็ เพื่อ จะ ให้ เด็ก โต ขึ้น เป็น ผู้ รู้ จัก เลี้ยง คน ใน ทาง
ที่ ถูก ซึ่ง จะ นับ ว่า เป็น พด เมือง ดี ได้ โดย รอบ คอบ จึง จะ
เป็น ความ เจริญ แก่ บ้าน เมือง ถ้า จะ เพียง แต่ ให้ วิชชา สำหรับ ให้
ทำ เล่ม ยิน ได้ หรือ ทำ การ ใน ทาง หนึ่ง ทาง ใด ด้วย วิชชา ของ คน ได้
ก็ ไม่ สู้ จะ เป็น ความ เจริญ แก่ ตัว เด็ก นั้น และ จะ ไม่ สู้ เป็น ความ
เจริญ แก่ บ้าน เมือง ด้วย นับ ว่า เป็น การ ศึกษา ที่ ยัง บก พร่อง
ที่ หัด คน ยัง ไม่ แล้ว สำ เร็จ

๒ โรงเรียนศึกษาพิเศษ ต่อ ประถมและ มัธยม

(ก) โรงเรียน หัตถกรรม

ซึ่ง นับ เป็น โรงเรียน ประถม และ มัธยม ศึกษา พิเศษ ชั้น ต้น

โรงเรียน ชนิด นี้ จะ ตั้ง ชั้น แต่ต่ำถึง ก็ ได้ หรือ ตั้ง ชั้น ใน โรงเรียน ประถม ศึกษา สามัญ ใน บ้าน เมือง ที่ พดเมือง ประกอบ การ เลี้ยงชีพ ใน ทาง นี้ โดย มาก ก็ ได้ ตั้ง กล่าว มา แล้ว ใน ข้อ ๕ ตอนที่ ว่าด้วย โรงเรียน ประถม ศึกษา

ส่วน วิชา ที่ จะ เรียน และ กำหนด เวลา เติ เรียน ของ โรงเรียน ชนิด นี้ นั้น กรม ศึกษาธิการ มี บัญญัติ ไว้ ใน หัตถสูตร หดวง ว่า โรงเรียน ช่าง ชั้น ต้น จะ ต้อง เรียน ชกรรมจวิทยา เลข ยี่อเมตรี หรือ โคมาตร พีล็กส์ เคมี มีสังกรี วาดเขียน และ วิชา ช่าง อย่าง ไต อย่าง หนึ่ง ซึ่ง เป็น สำคัญ ใน ทาง ทำกิน ของ ราษฎร ใน บ้าน เมือง นั้น ๆ แต่ อย่าง หนึ่ง ชั้น ไป กับ ทั้ง ให้ มี การ ฝึก หัด ทำ ใน โรงงาน จริง ๆ ด้วย เวลา เรียน นั้น กำหนด เพียง ๒ เดือน เป็น อย่าง น้อย ๕ ปี เป็น อย่าง มาก กับ จะ สอน ตลอด ปี หรือ สอน แต่เฉพาะ ใน เวลา ไต ฤดูไต ก็ ได้ แล้ว แต่ จะ เหมาะ

ศึกษาพิเศษ ต่อ ประถมและมัธยม

๓๘

แก่ความต้องการ ของ ภูมิตำเนา และ จะเชิญ ผู้ มีชื่อ ใน วิชา
ข้าง นั้น ๆ ที่ ตั้ง บ้าน เรือน อยู่ใน ที่ นั้น ๆ ให้ เป็น กรรมการ จัด
การ โรงเรียน ด้วย ก็ได้

ในโรงเรียน ข้าง ที่ ตั้ง ขึ้น แต่ ตำรัง ไม่ เกี่ยว กับ โรงเรียน
สามัญศึกษา นั้น มัก มี เวลา เรียน ๓ ปี เป็น กำหนด ตั้ง ปรากฏ
อยู่ใน แผน ที่ สกิมโรงเรียน แต่ ที่ เป็น แผนก หนึ่ง ของ โรงเรียน
ประถมศึกษามัธยม ก็มี วิชา ข้าง เพิ่ม เข้า ใน ปี สุด ๆ ท้าย ตั้ง
กล่าว มา แล้ว ข้าง ต้น สำหรับ นักเรียน ที่ จะ ไม่มี กำลัง พาหนะ
เรียน ใน โรงเรียน ชั้น สูง หรือ ใน โรงเรียน พิเศษ สำหรับ ชั้น นั้น
ต่อไป ได้ จะ ได้ เรียน ให้ มีความรู้ พิเศษ ใด บาง

วิธี นี้ ก็ น่า จะ เป็น ประโยชน์ แก่ การ ที่ เรา จะ จัด โรงเรียน หัวเมือง
ของเราต่อไป อยู่ คือ ใน โรงเรียน ประถมศึกษา เหล่า นั้น ใน ปี
สุดท้าย ปี หนึ่ง หรือ ๒ ปี ให้ มี หลักสูตร แยก ออก เป็น สอง พวก ๆ
หนึ่ง ที่ จะ ชั้น เรียน ชั้น มัธยม ต่อไป ก็ ให้ เรียน วิชาสามัญ แต่
พวก ที่ จะ หมุด การ เรียน เพียง ชั้น ประถม นั้น ให้ มี วิชา พิเศษ
แทรก เข้า ด้วย สำหรับ จะ ได้ เป็น หน ทาง ให้ ออก ไป ทำ การ เลี้ยง
ชีพ ต่อไป ได้ แต่ ใน กรุงเทพฯ นี้ ควร มี โรงเรียน ประถมศึกษา
พิเศษ ต่าง หาก ต่าง จาก โรงเรียน ประถมศึกษาสามัญ

๔๐ รายงาน การ ศึกษา ประเทศ ยี่บุน

อีก ข้อ หนึ่ง ราษฎร ตาม หัวเมือง ของ เรา มัก ทำ นาทำ สวนมาก
กว่า อย่าง อื่น เมื่อ ถึง หน้า นา หรือ หน้า ฝน บิดามารดา ก็ มัก
อาศัย แรง บุตร ถ้า เรา จะ กำหนด ให้ เรียน เป็น ฤๅ เบนคราว
อย่าง แบบ ของ ยี่บุน บาง ที่ ก็ จะ เป็น การ อดวอก แก่ บ้าน เมือง มาก
ส่วน โรงเรียน ช่าง ชั้น กต่าง ซึ่ง นับ เป็น โรงเรียน ประถมศึกษา
พิเศษ ชั้น สูง กับ โรงเรียน ช่าง ชั้น สูง ซึ่ง นับ เป็น มัธยมศึกษา
พิเศษ นั้น ก็ ต่าง กัน เป็น หลาย ชนิด มี หัด เป็น เอ็นยเนี้ย เป็นช่าง
ทำ ของ รูปพรรณ ด้วย แร่ ต่าง ๆ เป็น ช่าง ไฟฟ้า ช่าง ค่อเรือ
ช่าง ไม้ พวก ขุด บ่อ แร่ ช่าง ย้อม และ ทอ ช่าง บัน ช่าง
ทำ เครื่อง ไม้ กำมะถอน อย่าง ที่ เรียก ว่า เด็กเคอร์ เป็น ต้น และ วิชา
เรียน นั้น ตาม ที่ มี กำหนด อยู่ใน หลักสูตร หวดง คือ ธรรมจริยา
ภาษา ยี่บุน คณนา วิทยา ฟิสิกส์ เคมี มีสตร์ วิชาเขียน
ยิมเน๊ตติกส์ กับ วิชาพิเศษ ที่ ถ้าว มา แล้ว ตาม แต่ จะ เด็ก
สอน แต่ สิ่ง หนึ่ง ขึ้น ไป แต่ ต้อง มี เวลา ฝึก หัด ทำ เพื่อ ให้ ช่าง
ชำนาญ จริง ๆ ด้วย กับ มี วิชา ที่ ให้ เด็ก เรียน แต่ สิ่ง หนึ่ง ขึ้น
ไป อีก คือ ภูมิศาสตร์ พงษาวดาร พงษาวดาร ขรรษาตรี
ภาษาต่าง ประเทศ ปอดติแกด อิคอนอมี กฎหมาย บานฐี
ใน แผนก โรงเรียน ช่าง นี้ มี อยู่ ชนิด หนึ่ง ที่ เรา อาจ ตั้ง ขึ้น
ได้ ใน ทัณฑ์ ทัณฑ์ คือ โรงเรียน ช่าง ไม้ และ จัด ให้ เป็น

ศึกษาพิเศษ ต่อ ประถม และมัธยม

๔๓

ประถม ศึกษาพิเศษ เด็ก รับนักเรียน แต่ตัว ที่ได้ ได้ ประถม
ศึกษา สามัญ แล้ว และมี ร่าง กาย แข็ง แรง สด คว ร แก่ การ นี้ ทั้ง นี้
แต่ ก่อน เคย เปร น บั นหา อยู่ ว่า โรง เรื ยน ชนิด นี้ จะ ต้อง เปร ดึง
ค่า ใช้ ส รอย มาก เพราะ จะ ต้อง เสีย ค่า ไม้ อัน จะ ต้อง ตัด ต้อง
ทำ ทั้ง เสีย เปร ต่า แต่ ข้อ นี้ อาจ จะ แก่ ได้ ง่าย คือ เรา อย่า หนี
ให้ ทำ ของ เด็ก ๆ น้อย ๆ เปร น ของ เถ น ๆ หา ประ โยชน์ มิ ได้
เรา ให้ ทำ ได้ มี นัง กรอบ ตราง สด น กระ ตาน ต่า และ เครื่อง
ใช้ ต่าง ๆ สำหรับ โรง เรื ยน ซึ่ง เติ ยว นี้ เรา ต้อง จ้าง เขา ทำ ทั้ง สิ้น
ให้ เถ น มือ ทำ ของ ที่ ใช้ ได้ ที่ เติ ยว ดัง นี้ จะ เปร น วิ ชี อย่าง แปร ก-
ติ กอด ที่ สด และ อาจ ส่ว เจริ ง ได้ อย่าง ช่าง ไม้ จัน ที่ เขา ฝึก หัด กัน
ทำ เถ น นี้ เหมื อน กัน แต่ ควร จะ ให้ มี วิ ช่า หนึ่ง สด แทร ก เข้า ด้วย
พอ ให้ เปร น ความ รู ประ กอบ กัน ยิ่ง ขึ้น แล้ว ต่อ ไป ถึง มั ชย ม
ศึ กษา พิ เศษ ก็ หนี ให้ ปลด ปล่อย โรง เรื ยน ได้ จะ ได้ จ่า หน่าย
ไป พร้อ ม ทั้ง ครู และ ศึ ชย์ ให้ ก่อ ส่ว โรง เรื ยน หนึ่ง โรง เรื ยน
โต ตาม ความ ต้อง การ ของ กรม ศึ กษา ชึ การ ให้ เปร น การ
ฝึก หัด และ ให้ เปร น ประ โยชน์ ด้วย กัน ทั้ง ๒ ฝ่าย ส่วน วิ ช่า
อื่น ๆ อัน เนิ อง ด้วย หนึ่ง สด ใน โรง เรื ยน มั ชย ม ศึ กษา พิ เศษ นี้

(ค) โรงเรียน กสิกรรม

โรงเรียน ชนิดนี้ ความประสงค์คือสำหรับจะ ได้ ให้เด็กที่
 เป็นบุตรหลาน ชาว นา หรือ ผู้ที่ เป็น บุตรผู้มี นามานาน ๆ ได้
 มาเล่าเรียน เพื่อ เป็นเหตุ ให้การ เพาะ ปลูก ซึ่ง มี อยู่ใน บ้าน
 เมือง เจริญขึ้น โรงเรียน ชนิดนี้ ใน บ้าน เมือง เรา จำ เป็น ต้อง
 มี มาก ๆ หลักสูตร หดงว นั้น ดัง คือ ไปนี้

หลักสูตร สำหรับ โรงเรียนกสิกรรม ประถม ศึกษาพิเศษ ชั้น ต้น

(เวลาเรียน ๓ ปี)

วิชาสามัญ ชรรวมวิชา อ่าน เขียน แต่ง เรียง ความ
 เลข วิทยาศาสตร์ ยิม เน้นศีกัด เหมือน ประถมชั้น สูง
 เพราะ โรงเรียน ชนิดนี้ รับนักเรียน ที่ได้ ได้ ประถมชั้น คำ แล้ว จึง
 เทียบ วิชา ให้ได้มอ ประถมชั้น สูง

วิชา พิเศษ การ เพาะ ปลูก ให้รู้ เรื่องดิน บัญ พืชผล
 ที่อาจ ปลูก ได้ ใน ไร่ นา วิธี เพาะ ปลูก เดียง โค เดียง คั่ว
 ไหม ให้ มีความรู้ ในแมตง ที่ให้ โทษ แก่คั้น ไม้ และฝน
 พ้ำอากาศ ๆ ๓ ๆ กับต้อง หัด ทำตาม ที่เรียน รู้ นั้น ด้วย

วิชา ที่ให้เด็กเรียน ภูมิศาสตร์ พงษาวดาร ปอดติคิกอด
 อีคอนอมี่ วาดเขียน

ถ้า เรียน น้อย กว่า ๓ ปี จะ เห็น วิชา เดียว อย่าง หนึ่ง หรือ มาก กว่า อย่าง หนึ่ง ก็ ได้ แต่ ขรรวม จริยา กับ วิชา เพาะ ปลูก นั้น เว้น ไม่ได้ หนึ่ง จะ มี โรงเรียน พิเศษ สอน เฉพาะ การ เลี้ยง ตัว ใหม่ หรือ การ ทำ ไร่ ไม้ หรือ วิชา เดียว รักษา สัตว์ แต่ อย่าง หนึ่ง ๆ ก็ ได้ ถ้า เช่น นั้น ใน

โรงเรียน ตัว ใหม่ นอกจาก วิชา สำนัญ ต้อง สอน ส่วน ตัว ของ หนอง พิธี โอด อยู่ และ โรค ของ หนอง วิธี เลี้ยง เพาะ ไร่ ทำ เสร็จ ใหม่ ปลูก หม่อน อากาศ กับ การ เพาะ ปลูก สำนัญ อย่าง สัจ เจป

โรงเรียน ไร่ ไม้ การ ทำ ไร่ รักษา ไร่ ทำ ประโยชน์ ให้ เกิด จาก ไร่ ทำ แผน ที่ วิธี เสนอ เน้น ที่ จะ ใช้ ได้ ใน การ ทำ ไร่ (เช่น ทำ ทำ หนบ กั้น ไร่ ปลูก หม่อน กั้น ไร่ ไร่ ดิน ไร่ ไร่) ไร่ ไม้ กระ รากา อิคอน อมี ใน การ ทำ ไร่ อากาศ กับ การ เพาะ ปลูก อย่าง สัจ เจป

โรงเรียน รักษา สัตว์ ส่วน ตัว กับ อากาศ และ ตักษณ ของ สัตว์ เลี้ยง ปราณ วิทยา เครื่อง ยา การ ทำ ยา ทำ เกือก ไม้ โรค เท้า สัตว์ ยา ตัด ไม้ สัตว์ ภาย ใน ร่าง กาย โรค ที่ เกิด ใน กาย สัตว์ การ เลี้ยง สัตว์ สัตว์ ตก ถูก กับ ไซยีน

ศึกษาพิเศษ ต่อ ประถมและ มัธยม ๔๕

การที่มีเด็ก หักเรียน รักษาตัว ใน โรงเรียน กสิกรรม ด้วย
นี้ เพราะเขา นิยมว่า ขรรพดาที่จะให้ ดินดี อยู่เสมอไป
จำต้อง เลี้ยง สัตว์ ให้ ถ่ายมูต เป็น บัญสำหรับ ที่ดิน อยู่ เสมอ ด้วย
อีก ประการ หนึ่ง ย่อม ทำ ประโยชน์ ให้ เกิด เป็น ดินค้า พิเศษ ขึ้น อีก
ทาง หนึ่ง เพราะ ฉะนั้น ผู้ที่จะ ทำ ส่วน ทำ นา จึง จำ ต้อง เรียน การ
เลี้ยงสัตว์ ผสม สัตว์ ด้วย

หลักสูตร สำหรับ ประถม ศึกษา พิเศษ ชั้น สูง กับ มัธยม พิเศษ ก็
อย่าง เดียว กับ ชั้น ต่ำ ที่ กล่าว มา แล้ว มีวิชา ที่ ต้อง เรียน อย่าง
เดียวกัน แปลก แต่เรียน ตะเยียด ขึ้น และ สูง ขึ้น เป็น ลำดับ ส่วน
วิชา สำคัญ นั้น ก็ เทียบ มัธยม และ อุทิศ ฝ่าย สำคัญ ศึกษา และ วิชา
สำหรับ เด็ก เรียน ก็มี ภาษา ต่าง ประเทศ กฎหมาย กับ การ ทำ
บัญชี เพิ่ม ขึ้น ด้วย วิชา เพาะ ปลูก นี้ ยัง เป็น แขนง หนึ่ง ของ
วิทยาลัย ดัง จะ ได้ กล่าว ใน ตอน วิทยาลัย นั้น และ การ
เพาะ ปลูก ชั้น นี้ นับ ว่า สูง ขึ้น ไป กว่า ที่ เรียน ใน โรงเรียน มัธยม ศึกษา
พิเศษ อีก จึง รวม มี โรงเรียน สอน การ เพาะ ปลูก ต่าง กัน
ถึง ๔ ชั้น คือ ไปนี้ คือ ราย ตะเยียด ของ วิชา ที่ เรียน กับ
จำนวน ชั่วโมง ที่ ต้อง เรียน ใน อาทิตย์ หนึ่ง ๆ ใน โรงเรียน การ
เพาะ ปลูก ประถม ศึกษา พิเศษ ชั้น สูง ที่ เมือง เกียวโต

วิชาที่เรียน	การเรียน ปีที่ ๑	ชั่วโมง	การเรียน ปีที่ ๒	ชั่วโมง	การเรียน ปีที่ ๓	ชั่วโมง
๑ ชรวมจวิทยา	เทียบประถมสูง	๑	-----	๑	-----	๑
๒ ภาษายูนัน	-----	๒	-----	๒	-----	๒
๓ คณนาวิทยา	เลข	๓	พีชคณิต กับย็ออเมตรี	๓	ย็ออเมตรี, ตรี กอนท เมตรี กับ แผนที่	๓
๔ ฟิสิกส์	ทดลองอย่าง สังเขป	๒	เหมือนปีต้น กับสนพ้า อากาศ ค้อย	๑	-----	-----
๕ เคมีมีสตร์	ที่ ไม่มี ขอแทน	๓	ที่มี ขอแทน	๑	ควอดริคเตทไฟ, แอนติสตี กับ ครวจ บ้อย	๑
๖ ปรมาณวิทยา	อย่าง สังเขป กับฟิสิกส์ทดลอง และจำแนกพวก	๒	แมดง	๒	-----	-----
๗ พฤษศาสตร์	สังเขป รูป, เกิดจากอะไร จำแนกพวก	๒	ฟิสิกส์ของต้นไม้	๑	โรคต้นไม้	๒
๘ ดิน	โตหวิทยา, ภูมิศาสตร์	๒	ผสม, ชนิด, แยกธาตุ กับ ทำให้ ดิน คี ริน	๒	-----	-----
๙ บัญ	-----	-----	ชนิด, วิธี ใช้, ทำบ้อย	๒	-----	-----
๑๐ ผลเกิดจากดิน	เครื่องมือ, พิษผลอย่างด้ามจับ	๓	ผลที่เกิด พิเศษ กว่า ด้ามจับ	๒	-----	-----
๑๑ เคียง สัตว์	-----	-----	ชนิด, รูป, เคียง และผสม.	๒	เคียง สัตว์, นก, ผึ้ง	๓
๑๒ วิชา สัตว์	-----	-----	-----	-----	ฟิสิกส์ของสัตว์, โรค, อาหาร, ยารักษา, วิธีรักษา, โรคคืด, สัตว์มีประโยชน์ ในการดอง และนา	๒
๑๓ เคียง ตัวใหม่	เคียง, เพาะ ใช้, ปลูก หม่อน	๒	ฟิสิกส์. และโรคหม่อน	๒	ใช้ กัดอง, กับ การทำไหม	๑
๑๔ บำไม้	-----	-----	ทำ และรักษา	๒	อิคอนอมี กับวิธีทำผล ที่เกิด แล้วจากบ้ำ	๒
๑๕ ทำดอง	-----	-----	ผัก	๒	ผลไม้	๒
๑๖ ทำผล ที่เกิด จากนา	-----	-----	-----	-----	วิธี และเกณฑ์	๑
๑๗ ยิมเนติกส์	กาย กรรม ทหาร	๒	-----	๒	-----	๒
๑๘ ปอดติคของอิคอนอมี	-----	-----	-----	-----	อย่าง สังเขป กับที่ ใช้ ในการ เพาะ ปลูก ด้วย กับทำบาญชี	๒
๑๙ กฎหมาย	-----	-----	-----	-----	เกณฑ์ กับกฎหมายเพาะปลูก	๑
๒๐ ภาษา ต่างประเทศ	-----	๓	-----	๒	-----	๒
รวม		๒๑		๒๑		๒๑
การฝึกหัดทำ (กำหนดเวลาไม่ได้แต่ ประมาณเกือบครึ่งของเวลาทั้งหมด)	ทำงาน ในนา, ทำเครื่องมือ และเครื่องมือจำเป็น ในโรงนา.		ทำนา, เคียงตัวใหม่, ทำผล ที่เกิดจากนา, ทำบ้ำ, เคียงนก และสัตว์, ทำชา, ปอ, สี้, ค้าย.		ทดลองวิธีทำผลที่เกิดจากนา, ทำบ้ำไม้, แผนที่, เคียงตัวใหม่, ด้ว, ผึ้ง, ทดลอง ใช้วิธียาระ ศาสตร์, และกวดงไม้ ครัว กับ, ทำ เบี้ย, ทำปลาเค็ม, เนื้อเค็ม,	

เมื่อสังเกตดูวิชาที่เรียน ใน ชั้น นี้ ก็เห็น ได้ว่า สูง มาก และ เป็น วิชา ที่ คง ไม่มี บริบูรณ์ อยู่ แล้ว ใน พื้น บ้าน เมือง แต่ เดิม ข้อ นี้ ก็ เป็น ความ จริง เพราะ วิชา เหล่า นี้ โดย มาก ยัง ไม่มี ตำรา ใน ภาษา ยี่ มุ่น อาศัย สอน กัน ปาก เป่า ตาม ความ รู้ ที่ ได้ ส่ง นักเรียน ไป ถ้าย มา จาก ยุโรป และ อเมริกา กับ ความ รู้ ที่ ใช้ เป็น พื้น บ้าน พื้น เมือง อยู่ แล้ว นั้นเอง แต่ ไม่ ซ้ำ ก็ คง เป็น ตำรา ชั้น ได้ เพราะ นักเรียน ชั้น สูง ๆ ที่ ส่ง ออก ไป เติบ เรียน ต่าง ประเทศ นั้น กลับ มา บ้าน เมือง นี้เอง ๆ กัน ทุก ปี และ ที่ ส่ง ออก ไป อีก ก็มี เสมอ ทุก ปี เหมือน กัน จะ ได้ กล่าว ถึง ข้อ นี้ ใน ตอน ส่ง นักเรียน ไป เรียน ต่าง ประเทศ

โรงเรียน พิเศษ ทั้ง ๓ ชนิด ที่ กล่าว มา แล้ว นี้ ที่ คง ชั้น แต่ ลำบาก (คือ ไม่ รวม อยู่ใน โรงเรียน สามัญ ศึกษา) มัก มี ชั้น เบื้อง ต้น เรียกว่า ชั้น ฝึก หัด อีก ๒ ปี สำหรับ ให้นักเรียน ผู้ยัง มีความ รู้ ต่ำ กว่า อัตรา ได้ มา เข้า ฝึก ซ้อม วิชา สามัญ กับ วิชา พิเศษ นิด หน่อย ก่อน ที่จะ รับ ชั้น เป็น นักเรียน ใน ชั้น วิชา พิเศษ ข้อ นี้ ได้ กล่าว ชี้แจง เหตุ ผล มา แล้ว ใน ข้อ ๒ ที่ ว่า ด้วย แผน ที่ ส่ง นักเรียน นั้น

ส่วน โรงเรียน พิเศษ ชนิด อื่น ๆ เช่น โรงเรียน เพาะ สัตว์ หน้า การเดิน เรือ แพทย์ ไฟน์ อาร์ต ภาษา ต่าง ประเทศ และ โรงเรียน

กตาง คึน สอน การ ช่าง นั้น ก็ มี ลักษณะ และ วิธี คล้าย กับ ที่ กตาว
 มา แล้ว เหมือน กัน แปลก แต่ วิชา พิเศษ ต่าง กัน ออก ไป ตาม
 ประเภท ซึ่ง จะ พิจารณา ให้ละเอียด ก็ จะ ยัง ไม่ สู้ เป็น ประโยชน์ นัก
 เพราะ เรา ยัง จะ จัด ให้ เป็น ไป ทุก อย่าง ใน บ้าน เมือง เรา ไม่ ได้
 โรงเรียน ราช แพทยาลัย ของ เรา ก็ มี อยู่ แล้ว ถ้า จะ เทียบ เข้า แผน
 ว่า จะ ให้ เป็น โรงเรียน พิเศษ ชั้น ไต แล้ว ก็ ให้ รับ นักเรียน ที่ มี
 ด้ ้น ความ รู้ มา แล้ว ตาม กำหนด ชั้น นั้น ก็ จะ เป็น หน ทาง ที่ จะ ใช้
 วิชา แพทย์ ให้ เจริญ ชื่น ไต เป็น สำคัญ ส่วน หนึ่ง ใน ทุก วัน นี้
 โรงเรียน แพทยาลัย ยัง รับ นักเรียน ที่ มี ความ รู้ สูง ๆ ต่ำ ๆ คณะ กัน อยู่
 แม้ ที่ สุด แต่ เด็ก ที่ มี ความ รู้ เพียง อ่าน หนังสือ ออก เขียน หนังสือ ไต
 บ้าง เด็ก น้อย เท่า นั้น ก็ มี เมื่อ เป็น ดั่ง นี้ โรงเรียน แพทยาลัย จะ
 สอน วิชา ทั้ง หลาย ตาม ที่ ควร สอน ใน โรงเรียน แพทยาลัย ให้ ได้ เต็ม
 ตาม ต้องการ อย่างไร ได้? เพราะ นักเรียน ยัง ไม่ มีความ สามารถ
 พอ ที่ จะ รับ วิชา นั้น ไต

โรงเรียน ไฟน์อาร์ต นั้น ใน ประเทศ ยี่บุน มี การ เรียน วาด เขียน
 อย่าง ยี่บุน กับ อย่าง วิธี ของ ชาว ควันตก มี บั น รูป และ สดัก
 ทำ แร้ว รูป พรพรรณ ทำ เครื่อง ไม่ กำระตอ ๆ ต ๆ คือ การ ช่าง อย่าง
 ละเอียด ที่ มี เป็น พัน บ้าน พัน เมือง อยู่ ใน ยี่บุน แล้ว ใน โรงเรียน แพทกนี้
 ถ้า ของ เรา จะ มี บ้าง ก็ ควร สอน การ ช่าง อย่าง ประณีต ที่ เรา

ศึกษาพิเศษ ต่อ ประถมและ มัธยม

๕๗

ได้ เคยทำมาแล้ว เช่น เครื่อง ถม เครื่อง ถาย รดน้ำ ฯลฯ
เพื่อให้วิชาเดิมของเราเจริญขึ้น และที่ควร เป็น สินค้า ได้เพียง
ไร ก็จะได้ ให้ เป็น ไปตามสมควร

โรงเรียน ภาษาต่าง ประเทศ นั้น ใน ประเทศอื่น สอน ภาษา
อังกฤษ เยอรมัน ฝรั่งเศส จีน รัสเซีย เพื่อให้บุคคล
ที่มี การงาน เกี่ยว กับ ภาษา นั้น ๆ ได้ มีความรู้ ใน ภาษา นั้น ๆ
ยิ่ง ยวด ขึ้น โรงเรียน ชนิด นี้ ใน ประเทศ เรา ก็ได้ คิด ตั้ง ขึ้น แล้ว
แต่ เมื่อ ถอด ยี่สิบ คือ โรงเรียน ประถม ศึกษา พิเศษ สอน ภาษา
อังกฤษ ที่ วัด สัมพันธวงศ์ สำหรับ หัด นักเรียน ที่ ได้ ได้ ประถม
ศึกษา ฝ่าย ไทย แล้ว ให้ มีความรู้ ภาษา อังกฤษ พอ พุด ได้ เขียน
ได้บ้าง สำหรับ จะ ได้ ไป ทำ การ เป็น พนักงาน ไปรษณีย์ โทรเลข
หรือ รถไฟ ฯลฯ ต่อ ไป ถ้า ถึง สัมมัย อัน ควร ก็จะได้ มี โรงเรียน
ชนิด นี้ เทียบ มัธยม พิเศษ สำหรับ หัด นักเรียน ให้ มีความรู้ ดี ยิ่ง
ขึ้น ทั้ง ฝ่าย ภาษา ไทย และ ภาษา ต่าง ประเทศ ได้ ไป ทำ การ ใน ที่
ต้องการ ความรู้ สูง ขึ้น เช่น เป็น เลขานุการ หรือ เสมียน อังกฤษ เป็นต้น

ต่อ ไป นี้ คือ จำนวน โรงเรียน พิเศษ ที่ ถอด มา แล้ว ซึ่ง ตั้ง อยู่
แต่ ดำรง คือ ไม่ เกี่ยว กับ โรงเรียน สอน สามัญ ศึกษา (โรงเรียน
อาจารย์ และ อุดม ศึกษา เบื้อง ต้น กับ วิทยาลัย ยัง ไม่นับ)

	จำนวน โรงเรียน	จำนวน ครู	จำนวน นักเรียน
โรงเรียน การ ช่าง ตาง ๆ	๓๔	๓๑๖	๓,๒๔๗
โรงเรียน พ่อ ค้า	๓๗	๔๔.๓	๘,๒๖๘
โรงเรียน เพาะปลูก	๕๖	๔๓๗	๕,๐๔๐
โรงเรียน การเดินเรือ	๔	๒๘	๓๑๘
โรงเรียน กลางคืน สอน การ ช่าง	๓๕๐	๓๑๔	๘,๘๕๐
โรงเรียน แพทย์	๑๔	๑๘๖	๓,๓๕๒
โรงเรียน สอนวิชา พิเศษ ต่าง ๆ	๓๓	๖๑๘	๘,๐๘๐
รวม ทั้งสิ้น	๓๒๗	๒,๙๓๔	๓๘,๑๕๗

๗ โรงเรียนไม้และคนเสียจักขุ

โรงเรียนชนิดนี้มี ๓๐ โรงเรียน และมีนักเรียน รวมด้วย กัน
เพียง ๓๘๐ คนเท่านั้น เวลาเรียน ๕ ปี การเรียนนั้น
มีวิชาสามัญ คือ อ่าน เขียน เลข ภูมิศาสตร์ ดนทนา และ
ยิมเน๊ตติกส์ กับ มีวิชาพิเศษสำหรับเด็กเรียนคือ วาดเขียน
แกะ ตัดก เย็บ และเป็น หมอนวด

การ อ่าน เขียน สำหรับ คน เสียจักขุ นั้น เขา มีวิธี จุดแป้น เครื่อง
หมายต่าง หาก และ จุดเหล่านี้ ไปขึ้น เมื่อ จะอ่าน ก็ ใช้ นิ้ว
มือ กด อ่าน ได้ เร็ว เหมือนกัน เป็น วิธี อย่างเดียวกับ ที่ ใช้ อยู่
ใน ยุโรป หนังสือ และ แผน ที่ สำหรับ นักเรียน พวกนี้ ต้อง ทำ ขึ้น
เป็น พิเศษ ทั้งสิ้น โรงเรียน ชนิดนี้ ไม่ขึ้น อยู่ใน พวก ไท (ตั้ง
แยก ปรากฏ ไว้ ใน แผน ที่ สังกั มโรงเรียน นั้น) สำหรับ อนุเคราะห์
แก่ จำพวก ที่ ขรรมชาติ หาได้ ให้ หู ให้ ตามา ไม่ ทั้งสิ้น ใน ประเทศ
เรา โรงเรียน ชนิดนี้ ยัง นับว่า อยู่ใน พวก เหลือ เผื่อ (Extravagance)
จะ งด ไว้ ก่อน ก็ได้ เมื่อ ได้ จัด การ ศึกษา สำหรับ คน ที่มี หู มี ตา
ดี ทั้ง ถึง พอ สัมควร แล้ว จึง ควร ดำริห์ ถึง โรงเรียน ชนิดนี้

๙ โรงเรียน บรรดา คักดี

โรงเรียน อีก ชนิด หนึ่ง ที่ เรียกว่า “โรงเรียน บรรดา คักดี” สำหรับ ชาย ๑ หญิง ๑ รวม ๒ โรงเรียน นี้ น่า จะ เป็น ประโยชน์ แก่ เรา เพราะ ตรง กับ ราช วิทยา ตย และ สุนัน ทา ตย ที่ เดียว แต่ โรงเรียน ทั้ง สอง นี้ ใน ประเทศ ยี่ ยู่ น หา หั้น แก่ กระทรวง ศึกษา ธิการ ไม่ ชื่น อยู่ ใน กระทรวง วจี หตัก สุต ร ก็ ไม่ เหมือน กับ หตัก สุต ร ของ กระทรวง ศึกษา ธิการ แต่ คล้าย คลึง กัน มาก เพราะ ย่อม ได้ แก่ ไข ออกจาก หตัก สุต ร ของ กระทรวง ศึกษา ธิการ นั้นเอง ข้อ นี้ เรา ไม่ จำ เป็น จะ ยึด ถือ เขา เป็น แบบ แต่ ข้อ ที่ ควร นำ มา เป็น ตัวอย่าง แก่ เรา ได้ นั้น คือ —

(๑) โรงเรียน ทั้ง ๒ นี้ มี แพน ก ประถม ศึกษา มัธยม ศึกษา อุดมศึกษา เบื้อง ต้น และ วิทยา ตย รวม อยู่ ใน โรงเรียน เดียว กัน แต่ โรงเรียน บรรดา คักดี หญิง ไม่ มี แพน ก วิทยา ตย เพราะ ผู้ หญิง ย่อม ไม่ ต้อง การ วิชา สูง ถึง เพียง นั้น แต่ ยัง มี แพน ก มุด ศึกษา กิน เดอร์ กา เต็น ด้วย ล่อน ทั้ง เด็ก ชาย เด็ก หญิง ข้อ นี้ เป็น ความ คิด อัน ดี เพราะ โรงเรียน ชนิด นี้ ก็ เพื่อ ประโยชน์ แก่ ผู้ ที่ ไม่ พอ ใจ ส่ง บุตร หตาน ไป เรียน ใน โรงเรียน ส่า มณิ จึง ควร ให้ มี การ เรียน คต อต แต่ ต้น จน ปลาย เพื่อ ไม่ ให้ เป็น ความ เดือด ร้อน แก่ บุตร หตาน ผู้ มี บรรดา คักดี ที่ จะ ต้อง ไป เรียน

โรงเรียนบรรดาศักดิ์

๕๓

ใน โรงเรียน ตำนัญ ให้มีความรู้เพียง นั้น ๆ ก่อน แล้ว จึง จะ เข้า
เรียน ใน โรงเรียน บรรดาศักดิ์ นี้ ได้ ส่วน แพนก วิทยาลัย นั้น ที่
จริง ก็ ไม่ สำคัญ ต้อง มี เพราะ เป็น โรงเรียน ชั้น สูง สุด อยู่ แล้ว
ที่จะ แยก เรียน ใน ที่ ไต ๆ นั้น คง สู้ เรียน ใน วิทยาลัย ใหญ่ ไม่ ได้ อยู่ เอง

(๒) โรงเรียน บรรดาศักดิ์ ชาย นั้น มี ทุน เป็น สมบัติ ของ
โรงเรียน ๕๐๐,๐๐๐ เยน คิด เป็น เงิน ไทย ๑,๐๐๐,๐๐๐ บาท กว่า
ซึ่ง เป็น เงิน ที่ เจ้า นาย และ ผู้ มี บรรดาศักดิ์ ทั้ง หลาย ได้ เรี่ย รว
กัน ออก ให้ เป็น ทุน ของ โรงเรียน และ เดียว นี้ โรงเรียน ได้ ตอก
เบีย จาก เงิน ทุน นี้ ปี ละ ๒ เปอร เซนต์ โรงเรียน บรรดาศักดิ์ หนึ่ง
มี ทุน ที่ เอ็มเปรัด พระราชทาน บวก กับ ทุน ที่ รัฐบาล ให้ รวม เป็น
เงิน ๗๐๐,๐๐๐ เยน คิด เป็น เงิน ไทย ๑,๔๐๐,๐๐๐ บาท กว่า และ
ก็ ได้ ตอก เบีย ปี ละ ๒ เปอร เซนต์ เหมือน กัน บุคร หลาน ของ
ผู้ ที่ ได้ ให้ เงิน เป็น ทุน แก่ โรงเรียน บรรดาศักดิ์ ชาย ย่อม ได้
เรียน ใน โรงเรียน ทั้ง ๒ นี้ โดย ไม่ ต้อง เสีย ค่าเล่า เรียน แต่ ผู้ ที่
ไม่ได้ ให้ ทุน แก่ โรงเรียน นั้น ต้อง เสีย ค่าเล่า เรียน ทุก เดือน ไป
ถ้า เป็น บุคร หลาน ของ คน ตำนัญ ต่อ โรงเรียน เห็น ว่า เป็น ผู้ มี
ชื่อ เสียง ดี ตั้ง อยู่ ใน ความ ประพฤติ อัน ดี สมควร จะ ยอม ให้
เข้า เรียน ได้ จึง จะ ยอม ให้ เข้า เรียน โรงเรียน บรรดาศักดิ์
ชาย มี นักเรียน ๗๕๐ คน โรงเรียน บรรดาศักดิ์ หญิง มี นักเรียน

๕๔ รายงานการศึกษาประเทศ ยี่ปุ่น
๖๐๐ เศษ เงิน ดอกเบี้ยที่ได้ จากทุนเดิมนั้น กับเงิน ค่าเช่า
เรียนที่เก็บได้จากนักเรียน บวกกัน เป็นเงินค่า ใช้สอย เบ็ด
เสร็จของ โรงเรียน บรรดา คัด ทั้ง สอง นี้

โรงเรียน ราชวิทยาลัย กับ สุนันทาลัย ของเรา ต่อ ไป ก็ น่าจะ
จัด ให้ เป็น ไป ตาม ทั้ง สอง ข้อ ที่ กล่าว มา แล้ว นี้

๗ โรงเรียน ฝึกหัด อาจารย์

เมื่อ การ ศึกษา เจริญ แพร่ หลาย ขึ้น โรงเรียน ก็ ต้อง มี มาก
ขึ้น ครู จึง ต้อง มี มาก ขึ้น ด้วย และ ความ จริง อย่าง หนึ่ง จึง ได้
เกิด มี ขึ้น ใน ประเทศ ยี่ปุ่น คือ ได้ ปรากฏแก่ ประเทศ อื่น ๆ ที่ การ ศึกษา
เจริญ แล้ว ทั่ว โลก ว่า คน ที่ เป็น ครู นั้น จะ เพียง แต่ รู้ วิชา ก็
ยัง เป็น ครู ไม่ได้ ดี จำ ต้อง รู้จัก การ สอน การ ปกครอง นัก เรียน
และ กิจ อื่น เป็น หน้า ที่ ต่าง ๆ ที่ ครู จะ ต้อง กระทำ ด้วย จึง จะ เป็น
ครู ดี ได้ สรุป ความ ก็ คือ การ เป็น ครู นี้ เป็น ประเภท วิชา อย่าง หนึ่ง
คู่ ใจ ประเภท วิชา อื่น ๆ เช่น ทหาร เณร นิเณร หมอ ฆราวาส
เหมือน กัน ผู้ ที่ เป็น ครู นอกจาก รู้ วิชา สำคัญ สำหรับ จะ
ถ่าย ให้ แก่ ศิษย์ ยัง จะ ต้อง ศึกษา และ ฝึก หัด ใน ตำรา วิชา ครู ให้
ชำนาญ ชำนาญ ด้วย จึง จะ สมควร เป็น ครู ได้ เมื่อ ความ จริง

โรงเรียนฝึกหัด อาจารย์

อันนี้ ได้ ปรากฏ ขึ้น แก่ ประเทศ ยี่บู่ ๆ จึง ได้ ตั้ง มือ ตั้ง โรง เรียน
สำหรับ ฝึก หัด ครู เป็น อัน มาก จน ภาย หลัง ต่อ มา ถึง เวลา ปัจจุบัน
นี้ ครู ใน ประเทศ ยี่บู่ ใน รัชช คน เป็น ครู มี ประกาศ นียบัตร
อาจารย์ คือ แสดง ว่า เป็น ครู ที่ ได้ ฝึก หัด แล้ว ไม่ ต่ำ กว่า ๘๐ คน
การ ส่ง ส่งอน วิชา จึง ได้ สำ เร็จ เป็น ผล อัน ดี และ รวด เร็ว นี้ และ
ต่อ ไป ข้าง หน้า บรรดา ครู ใน ประเทศ ยี่บู่ ทุก ๆ ชั้น จะ ต้อง เป็น ครู
มี ประกาศ นียบัตร อาจารย์ หมด ทุก คน

โรงเรียน อาจารย์ ใน ประเทศ ยี่บู่ มี ๒ ชนิด คือ ฝึก หัด ครู
สำหรับ ส่งอน ชั้น ประถม คึกษา ชนิด หนึ่ง กับ สำหรับ ส่งอน ชั้น
มัธยม คึกษา หรือ เป็น ครู ใน โรง เรียน อาจารย์ ชั้น ต่ำ อีก ชนิด ๑
ดัง ปรากฏ อยู่ใน แผน ที่ ดั๊กมีการ โรง เรียน นี้

โรงเรียน อาจารย์ ชั้น สูง นี้ มี อยู่ แต่ ใน กรุง โตเกียว ซึ่ง เป็น เมือง
หลวง ๒ โรง เท่านั้น คือ สำหรับ ฝึก หัด ครู ผู้ ชาย โรง ๑ สำหรับ
ฝึก หัด ครู ผู้ หญิง อีก โรง ๑ กำหนด การ เล่า เรียน ไม่ ต่ำ กว่า
๔ ปี และ รับ แต่ นักเรียน ที่ ได้ ได้ ชั้น มัธยม แล้ว หรือ ได้
ได้ ประกาศ นียบัตร อาจารย์ มา แต่ โรง เรียน อาจารย์ ชั้น ต่ำ แล้ว
มา ฝึก หัด ชั้น วิชา สามัญ และ วิชา ครู ตั้ง แจ้ง อยู่ใน หลักสูตร
คือ ไป ข้าง ท้าย นี้ เพื่อให้ มีความ รู้ ทวี ชั้น สำหรับ ส่งอน นักเรียน
อาจารย์ ชั้น ต่ำ หรือ นักเรียน มัธยม ได้ ฝึก ใน โรง เรียน อาจารย์

๕๖ รายงานการ ศึกษา ประเทศ ยี่บน

ทั้ง ๒ มี โรงเรียน แพทก มัชยิม ประถมชั้นสูง ประถมชั้นต้น และ มุตศึกษา กินเตอ์กาเต็น ชั้น อยู่ ด้วย สำหรับ เปน ที่นักเรียน อาจารย์ ได้ ฝึก หัด ทด ดอง กติ วิธึ สอน ด้วย

ส่วน โรงเรียน อาจารย์ ชั้น ต่ำ นั้น รวม หมด ด้วย กัน มี ถึง ๕๒ โรง คือ ตาม กฎ ของ กระทรวง ศึกษาธิการ แล้ว จะต้อง มี โรงเรียน อาจารย์ ชั้น นี้ ใน ทุก มณฑล ทั่ว ๆ ละ โรง เปน อย่าง น้อย สำหรับ ได้ เปน ที่ รับ นักเรียน ที่ได้ ได้ ชั้น ประถมสูง แล้ว มา ฝึก หัด เปน ครู อีก ๓ ปี แล้ว ออก ไป สอน ใน โรงเรียน ประถม ศึกษา ทั่วไป ตาม รายงาน ปลาย ปี ๑๑๘ นักเรียน อาจารย์ ใน โรงเรียน อาจารย์ ชั้น นี้ ได้ ได้ ประกาศ นียบัตร อาจารย์ ถึง ๒๐๘๘ คน คือ ชาย ๑๗๐๓ คน หญิง ๓๘๕ คน นอกจาก นี้ ยังมี นักเรียน อาจารย์ ที่ ฝึก หัด เปน ครู อยู่ใน โรงเรียน พิเศษ ได้ ได้ สำหรับ ออก ไป เปน ครู ใน โรงเรียน พิเศษ อีก เปน อัน มาก ถึง กระนั้น ก็ ต่ ประเทศ ยี่บน ยัง รู้ ดี ว่า ยัง ฝึก หัด ครู ไม่ได้ ทั้น ความ ต้อง การ จึง ได้ คิด ให้ มี หตัก สุตร พิเศษ อย่าง ย่อ คือ เรียน เพียง ปี เดียว บ้าง สอง ปี บ้าง เปน ทาง ตัด แล้ว แต่ ความ ต้อง การ ของ มณฑล ต่าง ๆ ตั้ง ขึ้น ใน โรงเรียน อาจารย์ นั้น เอง ถ้า ใคร สามารถ เรียน ตอดต ตาม กำหนด เวลา ของ โรงเรียน อาจารย์ ผู้ นั้น ก็ เปน ครู อย่าง มั่น คง ถ้า ใคร ไม่ สามารถ ก็ เลือ กเรียน ทาง ตัด

โรงเรียนฝึกหัดอาจารย์

แล้วออกไปเป็นครูสอนได้ดีกว่าครูที่ไม่ได้รับความฝึกหัดเลย การที่ให้ฝึกหัดครูอย่างย่อเป็นทางตัดสำหรับฝึกหัดครูนี้ก็เพื่อให้เหมาะแก่ความต้องการในเวลาปัจจุบันที่ยังขาดครูอยู่อีกมากเท่านั้นเอง

ส่วนเมืองเราความรู้ดีต้องการครูที่สอนได้จริงก็ได้มีมาแต่ตลอดเวลา และตั้งที่การศึกษาเชิงเจริญทั่วชั้นในบดิน ก็ยังรู้สึกต้องการครูที่ดีมากขึ้น ทั้งวิชาใหม่ๆที่จะต้องฝึกหัดครูให้สอนได้ก็ยังมีอีกมาก การฝึกหัดครูในประเทศเราจึงเป็นธุระสำคัญข้อใหญ่ที่จะต้องจัดการให้ทันทั่วที่โดยเร็ว ถ้ามี ฉะนั้นก็จะมีใครสอน เปรียบเหมือนกับมีเจ้ากรอกหม้อตั้งตงไว้เปล่าๆ ไม่มีคนหุง เขาก็จะสุกเองไม่ได้ ฉะนั้น โรงเรียนอาจารย์ของเราที่มีอยู่แต่เดิวนั้นในบหนึ่งก็ฝึกหัดครูให้ออกไปสอนตามโรงเรียนอื่น ๆ อย่างมากได้ไม่เกินกว่ายี่สิบสามสิบคนเท่านั้น ทั้งที่ฝึกหัดได้ก็ยังไม่เป็นครูดียิ่งยวดแท้ เพราะ (๑) การรับนักเรียนเข้าเรียนยังไม่มีระเบียบ ที่ความรู้ยังต่ำเกินไปก็มี และที่ไม่ทำทางหรือนิสัยอันจะเป็นครูได้ก็มี (๒) การสอนใน

๕๑ รายงาน การ ศึกษา ประเทศ ญี่ปุ่น

โรงเรียน อาจารย์ยัง บอก พวอง อยู่ ด้วย ครูไม่พอ และ หดักสูตร ก็ยังไม่สู้ ได้รูปแท้ ยังขาด วิชา ที่สำคัญ ๆ อีก มาก

เหตุ ฉะนั้น ถ้า ได้ จัด การ เปลี่ยน แปลง ตาม วิธี ค่ำ ไปนี้ เชื่อ ว่า จะ เปน ประโยชน์ ยิ่ง ขึ้น

คือ ใน การ ที่ จะ เลือ ก รับ นักเรียน เข้า ฝึก หัด เปน ครู ใน โรงเรียน อาจารย์ นั้น เพื่อ ที่ จะ ให้ เปน ที่ เชื่อ แน่ ได้ ว่า จะ หัด ให้ เปน ครู ดี ได้ ทุก คน จึง ควร ให้ ครู ใหญ่ ใน โรงเรียน ทัว ไป คิด เลือ ก นักเรียน ของ คน ไร่ ไม่ว่า ใน ชั้น ต่ำ หรือ ชั้น สูง อายุ มาก หรือ อายุ น้อย สุด แต่ เห็น ว่า มี ลักษณะ และ ทำ ทาง ที่ จะ เปน ครู ดี ก็ เปน ไร่ ได้ แล้ว ให้ เขา ใจ ได้ แนะนำ สั่ง สอน ทั้ง ใน ส่วน วิชา สามัญ และ ส่วน การ ที่ จะ เปน ครู ค่ำ ไป เมื่อ วัน ไต ครู ชาติ ก็ ให้ นักเรียน ที่ เลือ ก ไร่ นี้ ผัด ตัก กัน สอน แทน ไป บ้าง เมื่อ ถึง คราว สิ้น ปี นักเรียน ที่ ได้ เลือ ก ไร่ นี้ คน ไต ได้ ไต ชั้น ประถม ก็ ให้ ครู ใหญ่ นำ สั่ง ยัง กรม ศึกษาธิการ พร้อมทั้ง คำชี้แจง ว่า ได้ เลือ ก และ ก่อ ม เถลา ไร่ สำหรับ เปน นักเรียน อาจารย์ รวม เปน เวตา เท่า นั้น ปี เท่า นั้น เดือน และ รับ รอง ด้วย ว่า เปน คน ประพฤติ ดี มี นิสัย และ ทำ ทาง สมควร เปน ครู ได้ แท้ แล้ว กรม ศึกษา ธิการ จึง สั่ง นักเรียน เหล่า นี้ ที่ ควร เรีย ก ว่า “นักเรียน

สอน" ให้ไปเรียนวิชาในโรงเรียนที่ได้จัดเรียบร้อยแล้ว (ให้
มีเงินเดือน เป็นเบี้ยเลี้ยงบ้าง นิดหน่อย ให้เรียนพร้อมกับให้หัด
สอนด้วย) และมีครูใหญ่ที่สามารถจะฝึกหัดนักเรียน พวกนี้ให้
ดีได้สักปีหนึ่ง จึงส่งเข้าเป็นนักเรียนอาจารย์ในโรงเรียนอาจารย์
ต่อไป ตามวิธีนี้ครูที่ได้ฝึกหัดแล้วจะเป็นครูที่ดีทั้งสิ้นเพราะ

๑. เป็นผู้ซึ่งอาจารย์ใหญ่ผู้ชำนาญในการเป็นครูอยู่แล้ว
ได้เลือกคัดเลือกไว้สำหรับจะได้เป็นครูต่อไป ตั้งแต่อายุน้อยๆอยู่

๒. ได้หัดสอนในโรงเรียนที่ดี และฟังคำแนะนำของครู
ที่ดีมาก่อนเข้าเป็นนักเรียนอาจารย์ไม่ต่ำกว่าปี ๓ เมื่อมา
เข้าโรงเรียนอาจารย์ ได้ฟังตำราวิชาครูก็อาจเข้าใจและเห็น
ได้ง่าย ด้วยได้เคยสอนเคยสังเกตมาแก่ตนเองแล้ว ดีกว่า
ผู้ที่ยังไม่ได้เคยสอนเลย หรือได้เคยสอน แต่ไม่ได้รับคำ
แนะนำของครูที่ดีจริง

๓. เป็นคนที่รักการเป็นครูแท้จริงด้วย เพราะเป็นคน
ที่ได้เลือกมาแล้วตามแนวและนิสัยสำหรับเป็นครู ซึ่งนับว่าเป็น
ข้อสำคัญ ตามที่ได้เข้าใจกันอยู่แล้วว่า คนที่มีวิชาเป็นครูไม่
ได้ทุกคน เพราะการเป็นครูย่อมเป็นประเภทวิชาอย่างหนึ่ง
ที่จะต้อง ปกครอง รักษา และสั่งสอนเด็กให้โตขึ้นเป็นพลเมืองดี

ข้อนี้ ย่อม เป็น ที่ ปรากฏ อยู่ แล้ว ว่า ครู จะ ต้อง เรียน สำหรับ คำว่า การ ปก ครอง และ ฝึก หัด ตัด ต้น ไม้ ตาม เด็ก อีก มาก นอกจาก ที่ จะ เรียน วิธี ถ่าย วิชา ให้ แก่ เด็ก ฝ่าย เดียว

เมื่อ ได้ เตรียม การ สำหรับ รับ นักเรียน อาจารย์ ได้ เป็น อย่าง มั่น คง เช่น นี้ แล้ว จึง ควร จัด โรงเรียน อาจารย์ ให้ ได้ รูป คือ แก่ หลักสูตร ให้ เหมาะ แก่ ความ ประสงค์ ที่ จะ ฝึก หัด ครู แบ่ง เบน แพนก ครู ชั้น ต่ำ ฝึก หัด สำหรับ สอน ประถม ศึกษา กับ แพนก ครู ชั้น สูง สำหรับ สอน มัธยม ศึกษา ให้ เรียน วิชา สูง และ ละเอียด กว่า กัน พวก นักเรียน อาจารย์ นั้น ฝึก หัด หรือ นักเรียน สอน ที่ ได้ กล่าว มา แล้ว นั้น ให้ มา เข้า เป็น นักเรียน อาจารย์ ชั้น ต่ำ พอ เรียน จบ ตาม หลักสูตร ได้ ประกาศ นียบัตร แล้ว ก็ ส่ง ออก ไป เป็น ครู ใน โรงเรียน ประถม ที่ เดียว เว้น แต่ ที่ เดียว แหวม หรือ ที่ ยัง มี อายุ น้อย อยู่ จะ สมัย เข้า เรียน แพนก ครู ชั้น สูง ฝึก หัด สำหรับ ได้ เขา ประกาศ นียบัตร สอน ชั้น มัธยม ต่อ ไป อีก จึง รับ ได้

ใน พวก ครู ชั้น สูง นี้ ควร รับ นักเรียน อีก จำ พวก หนึ่ง คือ ที่ ได้ ได้ มัธยม แล้ว และ ได้ ไป เป็น นักเรียน สอน ตาม วิธี ที่ กล่าว มา แล้ว อยู่ ไม่ ต่ำ กว่า ปี ๑ พอ เข้า โรงเรียน อาจารย์ ก็ ให้ เข้า ชั้น สูง ฝึก หัด สำหรับ สอน มัธยม ที่ เดียว

เมื่อได้จัดหลักสูตรให้เข้ารูปดังนี้แล้ว จึงควรบรรจุครูให้เหมาะแก่วิชาที่ต้องสอน ในเวลานี้ครูในโรงเรียนอาจารย์ยังบกพร่องมาก ควรเพิ่มครูให้พอแก่ความต้องการ และให้เป็นครูอย่างดีที่จะสอนวิชาตามกำหนดในหลักสูตรได้ ทั้งให้เป็นผู้ที่นักเรียนอาจารย์จะถือเอาเป็นตัวอย่างในทางเป็นครูต่อไปได้ด้วย

เมื่อการศึกษาแผ่ไปตลอดถึงมณฑลต่างๆ จึงควรมีโรงเรียนอาจารย์ฝึกหัดครูสำหรับสอนชั้นประถมขึ้นมณฑลละโรง แต่ข้อเมื่อการศึกษาในมณฑลใดเจริญยิ่งขึ้น จึงให้มีแผนกฝึกหัดอาจารย์สำหรับชั้นมัธยมเพิ่มขึ้นในมณฑลนั้น อีกตามสมัยโรงเรียนสำหรับนักเรียนอาจารย์ฝึกหัดสอน ซึ่งในเวลานี้ได้แก่โรงเรียนเทพศิรินทร์ราชวาศ์ นั้น ก็เป็นที่สำคัญเหมือนกัน ควรมีครูประกาศนียบัตรที่เป็นครูอย่างดีที่สุด เพราะย่อมเป็นผู้ที่จะถ่ายทอดแบบอย่างให้แก่นักเรียน อาจารย์ผู้จะเป็นครูต่อไป และครูใหญ่ในโรงเรียนฝึกหัดนี้ ควรเป็นผู้สอนวิชาตำราครูในโรงเรียนอาจารย์ด้วย เพราะต้องเป็นผู้ที่ชำนาญในการเป็นครูอยู่แล้ว ทั้งจะได้คอยแนะนำนักเรียนอาจารย์ทุกคนในเวลาที่มาฝึกหัดสอนในโรงเรียนของตนด้วย นับเป็นหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกันอยู่ หากควรจะแยกให้เป็นคนละคนไม่

ถ้ามีนักเรียน อาจารย์ชั้น มัธยมชั้นแล้ว ก็จะต้องให้มีชั้น
มัธยม เป็นที่ฝึกหัดด้วย จะให้ มีชั้น ใน โรงเรียนฝึกหัด หรือ
จะส่ง นักเรียน อาจารย์ไป สอน ใน โรงเรียนมัธยม ใกล้ เคียง ก็
แล้วแต่ การ แต่ถ้า มีชั้น ได้ ใน โรงเรียนฝึกหัดจะเป็น ความ
สมควร อย่าง ยิ่ง เพราะ ครู ใหญ่ ซึ่ง เป็นผู้ สอน วิชา ครู จะ ได้
ควบคุม และ นำ ใน เวลาฝึกหัด สอน ได้ เต็ม กำลัง

ที่กล่าว มา แล้ว นี้ เป็น ความ เห็น ใน ส่วนฝึกหัดครู ให้ สอน
ได้ ดี จริง เป็น การ ที่ ต้อง ลง เวลาฝึกหัด วิชา อยู่สัก หนึ่ง ยี่ เพราะ
ต้องการ ให้ เป็น บัณฑิต แน่นหนา แต่ตั้ง ที่ ใน เวลา นี้ เรา รู้ สัก
ต้องการ ครู มาก ๆ เร็ว ๆ จึง ควร จัด อย่าง วิถี ของ ยี่บุน คือ
ตั้ง แผนก ฝึกหัด อาจารย์ อย่าง ย่อ ย่าง วิถี ตัด ชั้น พอ ให้ ได้ ครู
ใช้ ทัน ความ ต้อง การ ชั่ว สมัย กล่าว คือ เอา ผู้ ที่ เป็น ครู
อยู่แล้ว มา ฝึก หัด เพียง เวลา น้อย ๆ ครั้ง บ้าง ก็ได้ แล้ว ให้ ออก
ไป เป็น ครู อีก หรือ เอา ผู้ ที่ มีความ รู้ อยู่แล้ว มา ฝึก หัด
วิชา ครู และ วิชา สามัญ อย่าง ย่อ ๆ ตัด ๆ พอ ใช้ ได้ เร็ว ๆ แล้ว
จึง ส่ง ออก ไป เป็น ครู

การ เป็น ครู นี้ ใน ประเทศ ยี่บุน นอกจาก ครู ที่ มี ประกาศ
นียบัตร อาจารย์ เป็น สำคัญ แล้ว ต้อง ได้ รับ ใบ อนุญาต ก่อน จึง

โรงเรียนฝึกหัดอาจารย์

๒๓

จะเข้าทำการเป็นครูได้ ครูโรงเรียนประถมต้องรับใบอนุญาตจากข้าหลวงเทศาภิบาล นอกนั้นที่สูงขึ้นไปต้องรับใบอนุญาตจากเสนาบดีกระทรวงศึกษาธิการ ตามพระราชบัญญัติโรงเรียนเซตยศักดิ์นั้น

ในการที่รัฐบาลต้องออกใบอนุญาตสำหรับให้พวกที่ไม่มีประกาศนียบัตรอาจารย์เป็นสำคัญ เป็นครูได้นั้น ความประสงค์ข้อใหญ่ก็คือ

๓ บรรดาผู้ที่ทำการในหน้าที่ครู จะได้เป็นผู้ที่ตัวแต่สมควรจะทำได้ทั้งสิ้น จะได้ไม่มีผู้ที่ไม่สมควรเป็นครูแปลกปลอมเข้ามาเป็นครูได้ เพราะหน้าที่ครูที่มีธุระจะหัดลูกบุตรให้โตขึ้นเป็นพลเมืองดีนี้ ย่อมเป็นหน้าที่สูง และมีความรับผิดชอบมากอยู่

๒ บรรดาผู้ที่ประสงค์จะเป็นครู จะได้ชวนชวนเข้าฝึกหัดในโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์ ให้ได้ประกาศนียบัตรสำหรับตนก่อน มิฉะนั้นก็ต้องได้รับอนุญาตตั้งกล่าวมาแล้ว จึงจะทำการเป็นครูได้ เมื่อได้รับอนุญาตแล้วก็ยังเป็นครูหัดถอยอยู่นั่นเอง เพราะถ้าจะออกไปสอนโรงเรียนอื่นก็ต้องขออนุญาตใหม่ และเมื่อออกจากการสอนก็หาได้รับเบี้ย

๒๔ รายงาน การศึกษาประเทศญี่ปุ่น

บ้างแล้ว มี ทั้งนี้ทำให้ผู้ที่ประสงค์จะเป็น ครู จริงๆ ต้องเข้า
เรียน ให้ ได้รับ ประกาศนียบัตร อาจารย์ เป็น สำคัญ ก่อน ทั้งนี้
บรรดา ครู ใน ประเทศญี่ปุ่น จึง เป็น ครู มี ประกาศ นียบัตรอาจารย์
ซึ่งนับว่าเป็น ผู้มี ประเภท วิชา ครู จริงๆ เกือบ ทั้งหมด การ ศึกษา
ในประเทศญี่ปุ่น จึง เจริญ ได้ เร็ว ถึง เพียงนี้

๓ บรรดา ครู ชั้น เก่าๆ และ ผู้ที่ไม่สามารถจะเข้า เป็น นักเรียน
อาจารย์ ได้ นั้น จะ ได้ เข้า ฝึก หัด เป็น ครู ทาง สัต ซึ่ง กิน เวลา น้อย
หรือ เพียง เรียน แต่ ตำรับ แล้ว เข้า สอบ ได้ ใน การ สอบ ได้ ของ
โรงเรียน อาจารย์ รับ ใบ สำคัญ สำหรับ เป็น ครู โดยไม่ต้อง เข้า
ไป อยู่ ฝึก หัด ใน โรงเรียน ฝึก หัด อาจารย์ ซึ่ง นับว่า ย้ง ดี กว่า ที่
ใครๆ ก็ เป็น ครู ได้ โดย ไม่ต้อง ฝึก หัด ทาง สัต หรือ ไม่ต้อง
เรียน สอบ ได้ รับ ใบ ประกาศนียบัตร เป็น สำคัญ เลย

ในความ ซ้ำ ซี้ นี้ แม้ เรา จะ จัด การ ฝึก หัด ครู อย่าง มั่น คง,
อย่าง ย่อๆ หรือ สัตๆ ดัง กล่าว มา แล้ว ใน ความ เห็น ข้าง ต้น กับ
เปิด การ สอบ ได้ ใน โรงเรียน อาจารย์ สำหรับ ให้ ผู้หนึ่ง ผู้ใด เข้า
สอบ ได้ รับ ใบ สำคัญ สำหรับ เป็น ครู อย่าง วิช ญี่ปุ่น แล้ว ก็ ควร
จัด การ ออกใบ อนุญาต สำหรับ การ สอบ นั้น จะ ได้ รับ ประโยชน์
ใหญ่ ๓ ประการ ดัง กล่าว มา แล้ว ใน ข้าง ต้น นี้

โรงเรียนฝึกหัด อาจารย์

หนึ่ง ในการฝึกหัดครู อย่าง มั่น คง คือ ที่ฝึกหัด อยู่ใน
 โรงเรียน อาจารย์ทุกวันนี้ นั่น พอนักเรียน คนโต ได้ ได้ แล้ว ก็
 ได้รับประกาศ นียบัตร อาจารย์ อัน แสดง ว่า เป็น ครู ใด ที่เดียว แต่
 ในประเทศ ยี่บุนั้น ผู้ที่ ได้ ได้ ๆ รับ ประกาศ นียบัตร อาจารย์
 แล้ว ยัง จะ ต้อง ตั้ง หน้า ทำการ เป็น ครู ไป ให้ดี ตลอด ๓ ปีก่อน
 จึง จะได้รับ ตำแหน่ง จาก เสนาบดี กระทรวง ศึกษาธิการ ว่า ให้
 เป็น ครู อัน มั่น คง ได้ จริง ตลอดชีวิต แล้ว เมื่อ ลา ออก ก็ได้รับ
 เบี้ย บำนาญ ตาม ส่วน ที่ ได้รับราชการ เป็น ครู มา แม้ ทำการ
 ไม่ได้ ในระหว่าง ๓ ปีนั้น มี เกียรติ ฐาน หรือ ละเลย การ
 เฝ้า เรียน ต่อ ไป เสีย ที่เดียว หรือ ทำความชั่ว ที่ ไม่ควร จะ เป็น
 คดี อย่าง แก่ กุด บุตร ต่อ ไป ได้ ก็ ไม่ได้รับ ความ แต่ง ตั้ง จาก
 เสนาบดี ให้ เป็น ครู ชั่ว ชีวิต และ ประกาศ นียบัตร อาจารย์ ที่ ได้
 มา แล้ว นั้น ก็ เป็น อัน ใช้ ไม่ได้ หนทางนี้ ทำให้ ผู้ที่ ได้ ได้
 และได้ ประกาศ นียบัตร อาจารย์ แล้ว ตั้ง ใจ ทำการ มาก ขึ้น
 ปราศ จาก ความ หมั่น เหม่ ทนง ตน และ เมื่อ ได้ ตั้ง ใจ ทำดี มา
 ตลอด ๓ ปีแล้ว ความเคยชิน ที่ เกิด ขึ้น นั้น ก็ จะ เป็น ผล ให้ ได้
 ทำดี ตลอด ไป ชั่วชีวิต ชื่อนี้ เรา อาจ นำ มา ใช้ ในบ้าน เมือง
 เรา ได้ ที่เดียว หลัก สูตร สำหรับ โรงเรียน อาจารย์ ประเทศ ยี่บุนั้น
 นั้น ตั้ง ต่อ ไป นี้

วิชา	สัปดาห์	ชั่วโมง	สัปดาห์ ๒	ชั่วโมง	สัปดาห์ ๓	ชั่วโมง
วิชา ที่ ต้อง เรียน						
๑. ธรรม จริยา	เหมือน ประถม ปี ต้น	๒	วิธี สอน ธรรม จริยา	๒	ราชการ บ้าน เมือง สังเขป	๒
๒. ตำรา ครู	เกณฑ์ ของ ตำรา ครู, อธิ- ยาตาม วิชา สังเขป.	๒	เกณฑ์ วิชา ครู กับ เกณฑ์ วิธี สอน, ตรรก วิชา สังเขป	๓	หลัก สูตร หลวง, การ ปก ครอง โรงเรียน, กับ หัด สอน	๓
๓. ภาษา ยี่ บุน	ข้อ หนังสือ จินตกรรม วัน พน เกล้า ๆ	๒	พงษาวดาร สังเขป แห่ง หนังสือ ของ ยี่ บุน, วิธี สอน ยี่ บุน กับ เรียง ความ	๒		
๔. ภาษา จีน	จาก เต็ม ใต้ เต็ม หนังสือ	๒	เหมือน ปี ที่ ๓	๒	เหมือน ปี ที่ ๒	๒
๕. พงษาวดาร	จีน สังเขป กับ ยุโรป ใน ชั้น ต้น ๆ	๒	தாகด แค เต็มย กตง ถึง บั จุ- บัน, กับ วิธี สอน พงษาวดาร	๒		
๖. ภูมิ ศาสตร์	ต่างประเทศ, ทำ แผนที่ ด้วย.	๒	ภูมิ ศาสตร์ พิธี กอธ, โลก ต่าง ๆ เกี่ยว กัน อย่างไร	๓	วัตถุ, อากาศ, สัตว์, พืช, กับ วิธี สอน ภูมิ ศาสตร์	๒
๗. คณิต วิชา	เกณฑ์ ๒ ชั้น, ลูกคิด, บัญชี เบงก, ราชการ, และ งบ ประมาณ, ยี่ บุน	๔	พีชคณิต ถึง อีโคด ชั้น ชั้น เดียว สถิติ ยี่ บุน, กับ วิธี สอน	๓	พีช. ไปเรทส์ สถิติ แยก- วิธี, ไป โนแมตริ โธรี, กับ วิธี สอน	๒
๘. ฟิสิกส์ กับ เคมี ศาสตร์	ฟิสิกส์ กาลัง, เสียง, ความ ร้อน, แสงสว่าง. เคมี. ที่ ไม่ มี ออกแกม	๒	ฟิ. ไฟฟ้า, แม่เหล็ก. เคมี. ต่อ ปี ที่ ๒. กับ วิธี สอน.	๓	เคมี. ที่ มี ออกแกม, วิธี สอน วิชา ศาสตร์	๒
๙. พงษาวดาร ธรรมชาติ	พฤษ ศาสตร์ และ ปรมาณ วิทยา สังเขป.	๒	ศรัท แห่ง คน ว่าง กาย, สัตว์ วิธี รักษา ความ สุข โลก วิชา- ยา ว่าง, ธรรมชาติ, วิชา ว่าง, การ สอน วิชา ศาสตร์	๒		
๑๐. ดาย มื่อ	บรรจง กับ หวัด บรรจง	๒	หวัด บรรจง กับ หวัด, กับ วิธี สอน เขียน	๓		
๑๑. วาด เขียน	เขียน ตก กับ เขียน จาก ของ จวัง, กับ อย่าง มี แกม- หนัก อัด	๒	เหมือน ปี ต้น, กับ วิธี สอน วาด เขียน ด้วย	๒	เหมือน ปี ที่ ๒	๓
๑๒. บรร เง	ร้อง เสียง เดียว	๓	ประสาน เสียง, หัด เล่น หีบ เพลง, กับ สอน รม ร้อง	๒	เหมือน ปี ที่ ๒	๒
๑๓. ยิม เน็ด คิกส์	กาย กรรม อย่าง ตาม ญ และ อย่าง ทหาร	๖	อย่าง ปี ต้น, กับ วิธี สอน	๖	อย่าง ปี ที่ ๒	๓
วิชา ที่ ต้อง						
	เลือก	อย่าง	หนึ่ง			
๑. อังกฤษ	อ่าน, แปล, ไวยากรณ์ ๑ ๓ ๖	๓	เหมือน ปี ต้น กับ เรียง ความ ด้วย	๓	เหมือน ปี ที่ ๒ กับ วิธี สอน ด้วย	๓
๒. การ เพาะ ปลูก	ดิน, ใช้น้ำ, ใช้น้ำ, ปลูก, เครื่อง มือ, ไร่, ปลูก	๓	ไร่, ปลูก, เสียง ตัว โทม, เสียง โค.	๓	อย่าง ปี ต้น ๆ กับ อีคอนอมี เพาะ ปลูก สังเขป, กับ วิธี สอน.	๓
๓. การ ค้า ขาย	ประวัติ กอธ อีคอนอมี, ว่าง, บริษัท, ขาย, ชื้อ, ความ หมุน เวียน ของ เงิน, การ รน ตั้ง, อินชอว์นส์	๓	ต่อ ปี ต้น กับ ดิน คำ คำ คำ ญ, ใบซื้อ, ใบรับ, บัญชี ค้า ขาย	๓	ต่อ ปี ต้น ๆ กับ วิธี สอน	๓
๔. การ ทำ ด้วย มือ	ทำ เครื่อง ไม้ และ ไม้ ไม้	๓	อย่าง ปี ต้น กับ ทำ เครื่อง ไม้	๓	อย่าง ปี ที่ ๒ กับ เครื่อง กระดาค ดิน เห็นย กับ วิธี สอน	๓
รวม เวลา		๓๔		๓๔		๓๔

ส่วนโรงเรียน อาจารย์ประถมสำหรับหญิง นั้น ก็เหมือนกัน
กับสำหรับชาย แปลกแต่

ธรรมจริยา ต้องเอาใจใส่ในกิจธุระของผู้หญิงให้มาก
มี การ รักษาบ้าน การ เลี้ยง บุตร กับ การ รักษาตัว ของ หญิง
อัน เป็น สิ่ง สำคัญ เป็น ต้น

คำราคร วิธี เลี้ยง เด็ก อายุ ต่าง ๆ กัน

คณ นา วิทยา ปี ๒ เลข ปี ๒ เลข กับ ยี่ ออ เมตรี
เบื้องต้น ปี ๓ มี วิธี สอน วิชา เหล่า นี้ ด้วย

วิทยาศาสตร์ ปี ต้น พงษาวดาร ธรรมชาติ กับ ฟิสิกส์ โดย
ปีที่ ๒ ฟิสิกส์ กับ เคมี มีตรี ปี ๓ ฟิสิกส์ โดย แห่ง มนุษย์ ไชยีน
กับ วิธี สอน วิทยาศาสตร์ ด้วย

การ รักษา บ้าน ปี ต้น กับ ปี ๒ การ แต่ง ตัว แต่ง อาหาร
ที่ อยู่ เย็บ ปี ๓ เลี้ยง เด็ก ทำมาณูชี สำหรับ บ้าน วิธี สอน เย็บ

โรงเรียน อาจารย์ ใน ประเทศ ยี่ นั้น มี เวลา เรียน หด ยี่
ก็จริง แต่ มี การ ฝึก หัด สอน แท้ ๆ อยู่ใน ปี ที่ สุด ปี เดียว นอก
นั้น ก็ เป็น แต่ สอน วิชา สำคัญ ให้ สูง ขึ้น ดัง ปรา กฏ อยู่ใน หัก สู้ ตร
เพราะ รับ นักเรียน ที่ ได้ ได้ ชั้น ประถม สูง แล้ว และ จะ ฝึก หัด ให้
เป็น ครู สำหรับ สอน ชั้น ประถม สูง จึง จำ เป็น ต้อง ให้ เรียน วิชา

มากชั้น ไปกว่า นั้น อีก มาก และ เขานิยม ว่า เรียน ใน โรงเรียน
ศึกษา พิเศษ ดี กว่า เรียน ใน โรงเรียน ศึกษา สามัญ เพราะ จะ ได้ ๓
ถัดน ไอ การ ศึกษา พิเศษ นั้น บ้าง ชั้น นี้ ยัง เห็น ได้ ถัดน เข้า
ใน เมื่อ ทราบ ว่า โรงเรียน อาจารย์ ประถม สำหรับ ชาย นั้น ยัง มี
ชั้น ผัก หัด ก่อน ชั้น ปี่ ต้น ชั้น หนึ่ง อีก เวลา เรียน ปี่ ๓ สำหรับ
รับ นักเรียน ที่ ยัง ไม่ได้ ประถม ชั้น สูง วิชัเช่น นี้ เรา ยัง ไม่ ควร ใช้
เพราะ จะ ทำให้ หัด ถัดน โรงเรียน อาจารย์ ก้าว ก่าย กัน ยุ่ง ไป เปน
ที่ เข้าใจ ยาก และ จิต ยาก ใน ชั้น ต้น ๆ

บรรดา ผู้ ที่ เข้า มา เปน นักเรียน อาจารย์ นั้น กระทรวง ให้ ทุน
เล่าเรียน เปน ราย เดือน ทั้ง ถัดน แต่ ให้ ทำ ตัญญา ว่า
ผู้ ชาย ต้อง ทำ การ ให้ หวดง ๓๐ ปี่ นับ ตั้ง แต่ ได้ ประกาศ—
นัย บั ตร อาจารย์ แล้ว และ ใน ปี่ ต้น ๆ ๕ ปี่ นั้น จะ ต้อง สอน อยู่ ใน
มณฑล ที่ เรียน ก่อน

ผู้ หญิง จะ ต้อง ทำ การ ให้ หวดง เพียง ๕ ปี่ และ ใน ปี่ ต้น ๒ ปี่
นั้น ต้อง สอน อยู่ ใน มณฑล ที่ เคย เรียน

นัก เรียน อาจารย์ คน ไต่ ถูก ได้ ออกจาก โรงเรียน อาจารย์ ใน
ระหว่าง เล่าเรียน จะ ต้อง คั้น เงิน ทุน เล่าเรียน ที่ ได้ รับ แล้ว ทุก
เดือน ให้ แก่ หวดง ทั้ง ถัดน

โรงเรียนฝึกหัดอาจารย์

๒๘

ส่วน โรงเรียนฝึกหัดอาจารย์ชั้นสูงสำหรับหัดให้เป็นครูสอน
มัธยมนี้ มีการเข้าเรียนแบ่งเป็น ๓ ตอน คือ ตอนฝึกหัด
ชั้นต้น ๑ ปี แล้วจึงเรียนตามหลักสูตรของโรงเรียนอาจารย์
อีก ๓ ปี แล้วต่อไปผู้ใดที่เรียนได้ดีดี รัฐบาลจะเลือก
ให้เรียนชั้นพิเศษ เรียกว่าชั้น โปสท์เกรตเอ็ด (Post graduate
Course) อีกปีหนึ่งก็ได้ แต่ในพวกนี้มักมีน้อยคน
ที่สุด เพราะต้องเลือกคัดมาก แม้ใครจะสมัครเรียนเอง
ก็ได้ แต่ต้องเสียเงิน

โรงเรียนอาจารย์ชั้นมัธยมนี้ ในประเทศไทยนี้มีแต่ ๒ โรง
เท่านั้น คือ ที่อยู่ในกรุงโตเกียว สำหรับฝึกหัดอาจารย์ชาย
โรงหนึ่ง หญิงโรงหนึ่ง รายละเอียดของโรงเรียนทั้ง ๒ นี้
มีแจ้งในตารางบัญชีต่อไปนี้

	จำนวนครู และพนักงาน	จำนวนนักเรียน	นักเรียนที่ ได้ เมื่อปลายปี ๑๓๙
โรงเรียนอคารยชัย	๖๙	๕๘๐	๙๗
โรงเรียนอคารยหญิง	๕๑	๓๒๓	๙๓
รวม	๑๒๐	๙๐๓	๑๙๐

โรงเรียนฝึกหัดอาจารย์

๗๓

ที่ต้อง มีครู และ พนักงาน มาก ถึง เพียง นี้ นั้น เพราะ เป็น
โรงเรียน ที่ นัก เรียน อยู่ กิน นอน เสรี จ ตาม ที่ จริง นั้น ใน จำนวน
๓๓๐ คน นี้ เป็น ครู เพียง ๗๓ คน เท่านั้น รวม ทั้ง ครู ต่าง ประเทศ
๓ คน ด้วย ถึง กระนั้น ก็ ดี ถ้า เทียบ กับ จำนวน นัก เรียน ครู
ก็ยัง มาก อยู่ นั้นเอง ทั้งนี้ เป็น ด้วย เหตุ ว่า โรงเรียน ชั้น นี้ สอน
วิชา สูง วิชา ที่ สอน ก็มี หลาย อย่าง ครู คน หนึ่ง ย่อม เป็น ผู้
เชี่ยวชาญ ได้ แต่ ใน วิชา อย่าง หนึ่ง สอง อย่าง เท่านั้น การ สอน
จึง เป็น เด็ก เซอร์ อย่าง วิชยา ตย์ คือ มี ครู สอน ประจำ วิชา ไม่ใช่
สอน ประจำ ชั้น อย่าง ใน โรงเรียน ชั้น ต่ำ ๆ ถ้า ยังมี ชั้น มาก ออก
ไป จำนวน ครู ก็ ยิ่ง มาก ขึ้น ด้วย ครู ที่ สอน วิชา สูง ๆ เช่น นี้
วัน หนึ่ง ต้อง สอน น้อย ชั่ว โมง เพราะ ต้อง มี เวลา คิด และ เตรียม
สิ่ง ที่ จะ ไป เด็ก เซอร์ ทุก คราว ไป

หลักสูตร ชั้น ฝึก หัด ๓ ปี นั้น คือ ให้ เรียน ธรรม จริยา ภาษา
ญี่ปุ่น จีน อังกฤษ ตรีทวิทยา (หรือ สดอโยก) คณนา วิทยา
บรรณ เถง กับ ยิม เน็ด ติค ส์

แต่ หลักสูตร ชั้น นัก เรียน อาจารย์ ซึ่ง มี กำหนด ๓ ปี นั้น แยก
ออกเป็น ๔ ภาค ดังนี้

รายงาน การ ศึกษา ประเทศ ยี่มุ่น

๑ แผนก หนังสือ (Literature) ต้องเรียนเอธิกส์ (Ethics) วิทยาครู ไชคอดอยี่ ภาษายี่มุ่น จีน อังกฤษ ฝรั่งเศส หรือ เยอรมัน พงษาวดาร ฟีดลด์อพี ฟีดลด์อयी ไบออดอยี่ ยิมเน็ตติกส์

กับเด็กเรียนวิชาต่อไปนี้ อีก อย่าง หนึ่ง คือ หนักกฎหมาย วิชา ประหยัด ทรัพย์ แผ่นดิน (ปอดติกอดอ์ อิกอนอมี) บรรดง

๒ แผนก วิทยาศาสตร์ (Science) เอธิกส์ วิทยาครู ไชคอดอยี่ คณนาวิทยา ฟีดลด์ เคมี มัตตรี ฟีดลด์อพี อังกฤษ วาดเขียน การ ทำด้วย ฝีมือ ยิมเน็ตติกส์ กับ วิชา ที่ ให้ เด็ก เรียน คือ ภาษาเยอรมัน ไบออดอยี่ บรรดง

๓ แผนก ภูมิศาสตร์ และ พงษาวดาร เอธิกส์ วิทยาครู ไชคอดอยี่ ฟีดลด์อพี ภูมิศาสตร์ พงษาวดาร หนักกฎหมาย วิชา ประหยัด ทรัพย์ แผ่นดิน อังกฤษ ไบออดอยี่ ยิมเน็ตติกส์ กับ วิชา สำหรับ เด็ก เรียน คือ ภาษายี่มุ่น จีน เยอรมัน บรรดง

๔ แผนก พงษาวดาร ธรรมชาติ (Natural history) เอธิกส์ วิทยาครู ไชคอดอยี่ พฤษศาสตร์ ปราณวิทยา ฟีดลด์อयी โดหวิทยา ภูมิศาสตร์ ยีออดอยี่ เพาะ ปดุก ฟีดลด์อพี อังกฤษ วาดเขียน ยิมเน็ตติกส์

โรงเรียนฝึกหัดอาจารย์

๗๓

กับวิชาสำหรับเด็กเรียนคือ เคมีมีสตรี เยอรมัน บรรณารักษ์
จะเบนที่สังเกตเห็นได้ทันทีว่า ในแผนกทั้ง ๕ ซึ่งนักเรียน
อาจารย์ทุกคนต้องเลือกเรียนแผนกหนึ่งตามสมัครนั้น ย่อมมี
เอธิกส์ วิทยาการ และไซคอดอลยี ในทุกแผนก เพราะ
เหตุว่าวิชาทั้ง ๓ นี้ นับเป็นวิชาสำหรับการ เสนอ ครุ ที่ ครุ
ทุกคนอื่น นับว่าเป็น ครุ ตีระ ตอง รุ กับอีก อย่าง หนึ่ง คือ ดอลยีก
ก็นับเนื่องเข้า ใน วิชา ครุ เหมือนกัน แต่มี อยู่ใน ชั้น ฝึก หัด แดว
จึง ไม่มี ใน ชั้น นักเรียน อาจารย์ ด้วย

หลักสูตร ชั้น พิเศษ อันนักเรียนที่ไล่ได้ชั้น ตามัญ เป็น อย่าง
ยอดเยี่ยมจริง ๆ จึงจะได้ชั้นเรียน ให้เป็นผู้มีความรู้ดี และ
เป็น ครุ อย่าง ยิ่ง ยวด ชั้น ไป อีก นั้น มี กำหนด เวลา เรียน เพียง
ปี เดียว และต้อง เรียน วิชา ดัง ต่อไป นี้ ไม่น้อย กว่า ๕ อย่าง
แต่อย่าง ที่ สุด นั้น เว้น ไม่ได้ วิชา เหล่า นั้น คือ เอธิกส์
วิทยาการ แผน การ ศึกษา ของ บ้าน เมือง ตน และ ของ ต่าง
ประเทศ ราชการ หัว เมือง โสคิโอดยี (Sociology)
ฟิธอดอล์ฟ เอลเซติกส์ (Aesthetics) ไซคอดอลยี ทด ดอง
ไฮยีน สำหรับ โรงเรียน วิธึ ดอน วิชา พิเศษ ไซคัล คัล คี
(Child's study) กับ ฝึก หัด ดอน

ในการ ให้ประกาศ นียบัตร ชั้น พิเศษนี้ ไม่ต้อง มีการ สอบ ได้
 เปน แต่ ให้ เขียน เชิดเต็ เรื่อง วิชา ที่ เรียน เปน เครื่อง แต่ง ความรู้
 เท่านั้น และ ผู้ที่ ได้ ได้ ชั้น นี้ มัก ได้ เปน ครู ใหญ่ ใน โรงเรียน
 อาจารย์ ชั้น ต่ำ หรือ เปน ครู ใหญ่ ใน โรงเรียน มัธยม หรือ
 เปน นาย ตรวจ โรงเรียน

ส่วน โรงเรียน อาจารย์ ผู้ ต่ำ นั้น ชั้น นี้ มี โรงเรียน อาจารย์
 แบ่ง ออก เปน ๓ แขนง คือ

๑ แขนง หนังสือ เอธิกส์ วิทยาการ ภาษา ยี่ปุ่น
 จีน ภาษา ต่าง ประเทศ อื่น ภาษา ๓ พงษาวดาร ภูมิศาสตร์
 การ รักษา บ้าน ยิมเนตติกส์
วิชา สำหรับ เด็ก ตายมือ วาด เขียน บรรณ

๒ แขนง วิทยาศาสตร์ เอธิกส์ วิทยาการ ภาษา ยี่ปุ่น
 ภาษา ต่าง ประเทศ ภาษา ๓ คณนาวิทยา พีดิกส์ เคมี สัตว์
 พงษาวดาร ธรรมชาติ การ รักษา บ้าน วาด เขียน ยิมเนตติกส์
วิชา สำหรับ เด็ก ตายมือ บรรณ

๓ แขนง ฝีมือ เอธิกส์ วิทยาการ ภาษา ยี่ปุ่น ภาษา
 ต่าง ประเทศ ๓ การ รักษา บ้าน ตายมือ วาด เขียน ยิมเนตติกส์

วิชา สำหรับ เด็ก บรรณ

ชั้น พิเศษ นั้น เวลา เรียน ๒ ปี และ ให้ เรียน วิชา ที่ เรียน มา
แล้ว ใน หลักสูตร ข้าง ต้น นี้ ให้ วิชา ของ มาก ชั้น

กับ ยังมี นักเรียน อาจารย์ อีก จำพวก หนึ่งใน โรงเรียน นี้ ที่ ฝึก หัด
สำหรับ สอน ชั้น มุต ศึกษา กินเดอ์กาเต็น กำหนด เวลา ฝึก หัด
แต่ ปี ๓ ชั้น ไป มุต ศึกษา กินเดอ์กาเต็น นี้ หา ใช้ มุต ศึกษา

ตามที่ เรา ใช้ กัน ใน เมือง เรา ไม่ แต่ เป็น ชั้น เบื้อง ต้น ซึ่ง
เรียน ก่อน ประถม ศึกษา จึง ได้ เรียก ว่า มุต ศึกษา และ
นับ ว่า เป็น การ เรียน ชั้น สำคัญ ที่ สุด เพราะ ต้อง เรียน แต่ อายุ

น้อย ๆ ๓ ขวบ ถึง ๖ ขวบ และเป็น เวลา ที่ คุระ เตรียม เด็ก ไว้
สำหรับ ให้ เรียน ชั้น สูง ๆ ต่อ ไป ความจริง ที่ ว่า “ การ ฝึก หัด
นั้น จะ ให้ เป็น ไป อย่างไร ก็ ต้อง ฝึก หัด เสีย แต่ เมื่อ ยัง อ่อน ๆ

อยู่ เพราะ ความ อ่อน ย่อม เปลี่ยน รูป ได้ ง่าย และ เมื่อ ได้ รูป
อย่างไร แต่ อ่อน ๆ แล้ว รูป นั้น ก็ ติด ตัว มัน คง ไม่ ใคร กัด บั
กลายเป็น อื่น ไป ได้ ” นั้น ย่อม เป็น ความจริง ที่ เชื่อกัน ตลอด

ทั่ว แล้ว เพราะ ฉะนั้น ถ้า คุรุ ฝึก สอน เด็ก ชั้น มุต ศึกษา
กินเดอ์กาเต็น ดี เด็ก ก็ จะ ได้ รูป สำหรับ เรียน ชั้น สูง ๆ ชั้น ไป
ได้ โดย สดวก และ รวด เร็ว ถ้า ฝึก สอน ไม่ ดี เด็ก ก็ จะ ได้ รูป

อันจะต้องแกหรือลบให้หายเสียหมดก่อน แล้วจึงจะให้
เป็นรูปใหม่ได้ เป็นการทำ ชูระสอง ชั้น กั้น แวง กั้น เวลาอยู่
และ เป็น ความ ยาก ด้าย เพราะ กระจ่าง เสีย แล้ว การ สอน
ชั้น มุต ศึกษา กินเตอร์กาเต็น จึง เป็น ชั้น อัน สำคัญ ที่ สุด

อีก ประการ หนึ่ง การ ฝึก สอน เด็ก อ่อน ๆ นี้ เฆนิมกัน ว่า
ผู้ หญิง อาจ ทำ ได้ ดี กว่า ผู้ ชาย (กล่าว คือ มารดา อาจ
ฝึก สอน บุตร ได้ ดี กว่า บิดา) และ การ สอน ก็ เป็น เด่น เทียม
เรียน หรือ เรียน เทียม เด่น ดุจ ปรากฏ อยู่ใน หลักสูตร มุต ศึกษา
กินเตอร์กาเต็น ข้าง ต้น แล้ว เป็น การ ยาก ที่ จะ ทำ ให้ ได้ ถูก
ต้อง อยู่ ซ้ำดี ทั้งหลาย มี เฆอรัมน์ เป็น ผู้ แรก คิด ขึ้น เป็น ต้น จึง
ได้ ตก ตง พร้อม กัน ว่า ควร ให้ เป็น ชูระ ของ ผู้ หญิง การ ฝึก ครู
สำหรับ สอน ชั้น นี้ ใน ประเทศไทย เป็น จึง เป็น แพนก หนึ่ง ของ
โรงเรียน อัน สำคัญ เช่น วิทยาลัยสตรี ชั้น สูง นี้

๑๐ โรงเรียน อุดมศึกษา เบื้องต้น

โรงเรียน อุดมศึกษา ซึ่งเป็น ยอดของสามัญศึกษา อัน
จัดชื่อ ว่า เป็น ศึกษาพิเศษ ชั้นนี้ มี ๗ โรงเรียน มีครูรวม ๓๔๕ คน
นักเรียนรวม ๕๑๘๔ คน ส่วน เป็น ผู้ที่ได้ได้ ชั้นมัธยม
แล้ว ทั้ง นี้ และ เข้าเรียน เพื่อ เป็น การ เตรียม สำหรับ เข้า
วิทยาลัยอีก หรือ มี ฉะนั้น ก็ เรียน วิชาพิเศษ ใน ทาง หนึ่ง ทาง ใด
สำหรับ ออก ประกอบ การ เติงชีพ ที่เดียว ที่ เรียน สำหรับ เข้า
วิทยาลัย ต่อ ไป นั้น ก็ เป็น วิชาพิเศษ เหมือน กัน เพราะ การ
ศึกษา ใน วิทยาลัย ย่อม เป็น ประเภท วิชา ให้ หา เติงชีพ ทาง หนึ่ง
ทาง ใด โดย เฉพาะ อยู่ หลัก สูตร ของ การ เรียน เพื่อ เข้า วิทยาลัย
นี้ ๓ ปี แต่ ถ้า จะ หยุด เรียน เพียง อุดมศึกษา เบื้อง ต้น ก็ มี
เวลา เรียน เพิ่ม ขึ้น อีก ปี หนึ่ง เป็น ๔ ปี นอกจาก เรียน เบน หมอ
ซึ่ง เรียน ได้ ๓ ปี จบ หลัก สูตร นั้น ต่าง กัน เป็น ๓ แขนง และ
มี กำหนด ชั่วโมง ที่ จะ ต้อง เรียน ใน ปี หนึ่ง ๆ อาทิ ดย ละ เท่า นี้ ๆ
ชั่วโมง ใน วิชา อย่าง หนึ่ง ๆ ดัง ต่อ ไป นี้

โรงเรียน อุดมศึกษา เมือง ตัน

๗๘

จำนวน ชั่วโมง นี้ คือ ที่ต้อง เรียน ใน อาทิตย์ หนึ่ง ๆ

ภาษา อังกฤษ เยอรมัน และ ฝรั่งเศส นั้น ให้เด็ก เรียน

แต่ ๒ ภาษา

วิชา ประหยัด ทรัพย์แผ่นดิน นั้น สำหรับ แพนก หนึ่งคือ เท่า นั้น

ใน แพนก หนึ่งคือ นั้น ผู้ที่จะ เรียน ทาง พิธอัสพี ไม่ ต้อง เรียน

ภาษา ยี่ปุ่น และ ภาษา จีน ใน ปี ที่ ๓ แต่ ต้อง เรียน คณนาวิทยา

กับ พิธอัสพี ใน ปี ที่ ๒ กับ ปี ที่ ๓ อาทิตย์ ละ ๒ ชั่วโมง ด้วย

ผู้ที่จะ เรียน กฎหมาย ด้วย ภาษาใด ภาษาหนึ่ง ใน สาม ภาษา นั้น

ก็ จำเป็น ต้อง เรียน ภาษา นั้น ให้ มาก ขึ้น และ ถัด อีก ภาษา หนึ่ง

ให้น้อย ลง คือ ให้ จำนวน ชั่วโมง เป็น ดัง นี้

ปี ต้น	ปีที่ ๓	รวม เวลา ก็ คง เท่า กัน
๓๔	๓๒	

๔ ๔

ผู้ที่จะ เรียน กฎหมาย จะ เรียน ภาษา แตนดิน ใน ปี สุด ท้าย อีก อาทิตย์

ละ ๒ ชั่วโมง ด้วย ก็ ได้ เพื่อให้ รู้จัก ชื่อ และ คำ ใช้ ใน

ภาษา กฎหมาย

๒ แผนกวิชาศาสตร์ เอนิเยีย และ เพาะปลูก

วิชา	ส.บ.ต้น	ส.บ.๒	ส.บ.๓
เอธิกส์	—	—	๓
ภาษายี่มุ่น	๓	—	—
อังกฤษ	๒	๒	๔
เยอรมัน หรือ ฝรั่งเศส	๒	๒	๔
คณิตวิทยา	๒	๒	๒
ฟิสิกส์	—	๓	๓
เคมีเบื้องต้น	—	๓	๒
ยึดติดอยู่กับใจวิทยา	—	—	๒
วาดเขียน	๔	—	๒
ยี่มุ่นเบื้องต้น	๓	๓	๓
รวม	๓๓	๓๓	๓๐

โรงเรียน อุดมศึกษาเบื้องต้น ๘๓

๑ ผู้ที่จะเรียน ปริญญาวิทยา พฤษศาสตร์ ยีไอโดย
ในแพนกวทยา หรือจะเรียนเพาะปลูก เคมีมีตรี เติร์รี-
นารี ในแพนกวทยาไม่ต้องเรียน คณนาวิทยา แต่ต้อง
เรียน ภาษาแตตินเพิ่ม อีกอาทิตย์ละ ๒ ชั่วโมง ในปีสุดท้าย เพื่อ
ให้รู้จักชื่อ และคำ ใช้ในตำราอื่น ๆ

๒ ผู้ที่เรียน เอนิเนีย อ่างชีวิต หรือ อย่าง มีคณิกอด หรือ
ต่อเรือ หรือก่อสร้างบ้านเรือน ในแพนกวทยา กับ
ผู้ที่จะเรียน คณนาวิทยา ฟิสิกส์ ดาราศาสตร์ ในแพนกว
วิทยาศาสตร์ ไม่ต้องเรียน เคมีมีตรี ทด ดอง

๓ ผู้ที่จะเรียน วิทยาศาสตร์ เปรียบกับเพาะปลูก ไม่ต้อง
เรียน วาดเขียน

๔ ผู้ที่จะเรียน การป่าไม้ ในแพนกวทยาไม่ต้อง
เรียน ภาษา อังกฤษ

ในพวกที่หมาย ๒, ๓, ๔, นี้ ต้องเรียน แผน ที่เพิ่ม อีก
อาทิตย์ ละ ๓ ชั่วโมง ในปีสุดท้าย

๓ แผนกวิชาแพทย์

วิชา	สมุด ปก	ปก ๒	ปก ๓
เชิภักดิ์	-	-	๓
ภาษายมุ่น	๓	-	๓๐
ว เยอวมัน	๑๓	๓	๓
ตั้งกฤษ หรือฝรั่งเค็ด	๓	-	๒
ภาษา แด คิน	-	๒	๖
คณนาวิทยา	๓	๓	๖
พีดิภักดิ์	-	๓	-
เค็มมิตตริ	-	๓	๓
ปราณวิทยา	๕	-	-
พฤษศาสตร์	๓	๓	๓
รวม	๒๙	๓๐	๓๓

โรงเรียน อุดมศึกษา เบื้องต้น

๘๓

ผู้ที่ได้เรียน ภาษาเยอรมัน มาบ้างแล้วนี้ ให้ตัด ภาษา
เยอรมัน ลง และ ให้แกม ภาษา อังกฤษ ขึ้น คือ

ปี คน	ปีที่ ๒	ปีที่ ๓
เยอรมัน ๘	๘	๘
อังกฤษ ๗	๗	๕

รวม ยอดก็เท่ากัน

การที่ ยี่ปุ่น เรียน ภาษา เดติน เพื่อ ให้ ทราบ ชื่อ และ คำ ใช้ ใน
ตำราต่าง ๆ นั้น ย่อม เป็น เครื่อง ให้ เห็น ได้ ว่า ในการ
เรียน วิชา ใหม่ ๆ นั้น ยี่ปุ่น ใช้ คำ ศัพท์ (Technical terms)
ตาม ตำรา ของ ชาว ตะวัน ตก หา ได้ หา คำ จีน หรือ คำ ภาษา ไต
ใน ตะวัน ออก เปิด ย่น ใช้ ไม่. ข้อ นี้ มี ประโยชน์ ใหญ่ ๒ ประการ
คือ ทำให้ การ ถ่าย ตำรา ตะวัน ตก มา เป็น ภาษา ของ คน เร็ว เข้า
ประการ หนึ่ง กับ อีก ประการ หนึ่ง คำ ใช้ เหล่า นั้น ย่อม เป็น ที่ เข้า
ใจ ได้ ทั่ว โลก เพราะ ย่อม ใช้ อยู่ใน ทิศ ตะวัน ตก เป็น พัน แล้ว
ส่วน คำ ไต ที่ เรียก ยาก จริง ๆ หรือ มี คำ ใช้ ตรง อยู่ใน ภาษา
ตะวัน ออก แล้ว จึง ควร ใช้ ภาษา ตะวัน ออก แทน

๑๑ วิทยาลัย

วิทยาลัย เป็น โรงเรียน ชั้น สูง สุด สำหรับ ผู้ ที่ ได้ เรียน ตลอด
วิชา ชั้น อุดม เบื้อง ต้น สำเร็จ แล้ว ได้ เรียน วิชา อุดม ศึกษา ชั้น สูง
ต่อไป และ ตั้ง ที่ ปราณ อยู่ ใน แขน ที่ แต่ง อัครา อายุ นักเรียน
ใน โรงเรียน ชนิด ต่าง ๆ นั้น ถ้า นักเรียน คน ใด ได้ ตั้ง ต้น เรียน
มุด ศึกษา กินเตอร์กาเคิน แต่ อายุ ๓ ขวบ แล้ว เรียน ได้ ได้ เป็น
ลำดับ ตลอด มา จะ จบ วิชา ชั้น วิทยาลัย นี้ ต่อ เมื่อ อายุ ได้ ๒๓ หรือ
๒๔ ปี และ ถ้า เรียน วิชา ชั้น ยูนิเวอร์ สิตี้ ฮอลล์ ซึ่ง นับ ว่า เป็น
ชั้น พิเศษ ต่อ ไป ต่อ อายุ ๒๘ จึง จะ สำเร็จ การ เรียน นับ เป็น ปี
ที่ เต่า เรียน ถึง ๒๕ ปีพอดี ทั้งนี้ สูง กว่า อัครา ใน ประเทศ ยุโรป
เพราะ นอกจาก ที่ ต้อง เรียน วิชา พิเศษ มาก ยี่สิบ ยัง ต้อง เรียน
ตัว หนังสือ จีน อีก หาย พัน จึง จะ เป็น ผู้ มีความ รู้ อ่าน หนังสือ
ทั่วไป ได้ สดวก ความ ขี้ นี ก็ กำจัด เป็น ภาระ ใหญ่ ใน ประเทศ
ยี่สิบ ว่า จะ คง ใช้ ตัว หนังสือ จีน ต่อ ไป และ ทน ความ ตำบัก
ตาม ที่ เป็น อยู่ เดียว นี้ ตี หรือ เด็ก ใช้ หนังสือ จีน ใช้ แค่ ตัว
หนังสือ ยี่สิบ ที่มี อยู่ ๔๘ ตัว ซึ่ง อาจ ผสม สกต เป็น คำ อะไร ๆ
ก็ได้ ตี แต่ก็ ยัง ไม่ เป็น การ ตก ลง ด้วย ว่า คำ ใช้ ใน ภาษา

ยี่ปุ่น นั้น มีคำที่มีเสียง เหมือนกัน แต่ใจความต่าง กัน คือ
 กาน การ ก่า กัด กาญจน์ มาก ถ้าใช้ อักษรจีน คำหนึ่ง ๆ
 ก็มี รูปต่าง กัน ไป อย่าง หนึ่ง แต่ถ้า ใช้ อักษร ยี่ปุ่น จะ ให้เป็น
 เช่น นั้น ไม่ได้ ด้วย อักษร ยี่ปุ่น ไม่มี พยัญชนะ ต่าง หาก สระ ต่าง
 หาก เป็น เครื่องหมาย ที่ ใช้ แทน พยัญชนะ กับ สระ แต่ ทั่ว กัน
 ออกเสียง ได้ ที่ เดียว เท่านั้น ใน เรื่อง นี้ ถ้า เป็น ของ เรา ก็ ไม่มี
 บัณฑิต เรา จึง อาจ เรียน วิชา เท้า ยี่ปุ่น ตลอด ได้ ใน ๒๐ ปี เป็น
 อย่าง มาก ถ้า ปาน กต่าง ก็ เพียง ๑๘ ปี

วิทยาดัย ใน ยี่ปุ่น มี ๒ แห่ง คือ ที่ กรุง ไทเกี้ยว อัน เป็น เมือง
 หลวง ใน ทุก วัน นี้ แห่ง ๑ กับ ที่ กรุง เกี้ยว ไท อัน เป็น กรุง เดิม
 อีก แห่ง ๑ กำหนด วิชา ที่ เรียน นั้น เดิม ยี่ปุ่น แต่ แพนก วิชา
 จำนวน อาจารย์ จำนวน นักเรียน มี น้อย กว่า กัน

วิทยาดัย ที่ กรุง ไทเกี้ยว นั้น มี ๒ โรงเรียน คือ โรงเรียน
 กฎหมาย แพทย์ เชนยี่เนียบ หนึ่ง ชื่อ วิทยาคาสตร์ และ
 เพาะปลูก กับ มี ยูนิเวอร์ซิตี อีก ส่วน หนึ่ง รวม เป็น ๗
 โรงเรียน กฎหมาย และ แพทย์ นั้น เรียน ไม่ต่ำกว่า ๕ ปี นอก นั้น ไม่ต่ำ
 กว่า ๓ ปี แต่ ยูนิเวอร์ซิตี นั้น ต่อ ชั้น วิทยาดัย ออกไป อีก ๕ ปี

โรงเรียน กฎหมาย แยก เป็น ๒ แพนก คือ แพนก กฎหมาย
 กับ แพนก ปอดติคัส

โรงเรียน แพทย์ แยกเป็น ๒ แพนก คือ การ เยียวยา
(Medicine) กับ การ ผสม ยา (Pharmacy) มี โรง
พยาบาล เป็น ที่ ผูก หัก ด้วย

โรงเรียน เอ็นนิเนีย มี ๘ แพนก คือ ชีวิตเอ็นนิเนีย มีคนิกอด
ต่อเรือ ทำเครื่อง ฮาวุซ ไฟฟ้า ก่อสร้าง แอปไปโตดเค็ม
มิดตรี เครื่อง รมบิต และ ทำบ่อแร่ ถลุงแร่

โรงเรียน หนังสือ (Literature) มี ๘ แพนก คือ พิธอต่อพี
หนังสือ ญี่ปุ่น จีน พงษาวตาร ญี่ปุ่น พงษาวตาร วิทยา แห่ง
ภาษา หนังสือ อังกฤษ เยอรมัน และ ฝรั่งเศส

โรงเรียน วิทยาศาสตร์ มี ๘ แพนก คือ คณนาวิทยา
ดาราศาสตร์ ฟิสิกส์ เคมี มิดตรี ปราณวิทยา พฤษศาสตร์
ยิโอดยี่

โรงเรียน เพาะปลูก มี ๔ แพนก คือ การ เพาะ ปลูก
เค็ม มิดตรี ของ การ เพาะ ปลูก การ ไร่ ไม้ การ เลี้ยง ผสม และ
รักษาสัตว์ ผู้ใด จะ เข้า เรียน ใน โรงเรียน ไต ก็ ต้อง เด็ก เรียน
แพนก ไทแพนก หนึ่ง แต่แพนกเดียว ตาม ความ ประสงค์

จำนวนอาจารย์และนักเรียนในวิทยาลัยโตเกียวมีแข็งคังคือไปน

ชนิดโรงเรียน	โรงเรียน	นักเรียน	ครู	รวม	นักเรียน	ครู
ยูนิเวอร์ซิตี	—	—	—	—	—	—
โรงเรียนกฎหมาย	๑๑	๑๐	๑๑	๒๑	๑๓๐	๑๒๑
” แพทย์	๑๑	๑๑	๑๑	๓๓	๑๗๑	๑๘๒
” เอนจินเนีย	๑๑	๑๑	๑๑	๓๓	๑๗๑	๑๘๒
” หนึ่งดี	๑๑	๑๑	๑๑	๓๓	๑๗๑	๑๘๒
” ศึกษาศาสตร์	๑๑	๑๑	๑๑	๓๓	๑๗๑	๑๘๒
” เพาะปลูก	๑๑	๑๑	๑๑	๓๓	๑๗๑	๑๘๒
		๑๑๑	๑๑๑	๒๒๒	๑๑๑๑	๑๒๒๒

ในจำนวนอาจารย์ ๑๑๑ คน นเบนทาง ประเทศ ๑๑๑ คน

วิทยาลัยเมือง เกษวดี โคนิน เด็ก กว่า วิทยาลัย ที่ กรุงโตเกียว มาก และมีแต่พวก กุฎหมาย แพทย์
 วิทยาลัยศาสตร์ กับ เอนเนียเยเตามัน ยูนิเวอร์ซิตี ซิดนีย์ ก็มี เหมือนกัน จำนวน อาจารย์ และ นักเรียน
 มี แจง ตั้ง ต่อ ไปนี้

ชนิด โรงเรียน	จำนวน	MLCUM	รวม	MLCUM	จำนวน
ยูนิเวอร์ซิตี ซิดนีย์	—	—	—	—	—
โรงเรียน กุฎหมาย	๑๒	๕	๑๖	๑๖	—
” แพทย์	๑๒	๒	๑๔	๑๕	—
” วิทยาลัยศาสตร์ และ เอนเนียเย	๒๙	๑๑	๓๙	๓๗	๓๙
	๕๒	๑๗	๖๙	๓๒๙	๓๙

ในจำนวน อาจารย์ ๕๒ คน มี แพทย์ อาจารย์ต่าง ประเภท อยู่ ๓๒ คน

สังเกตดู ตามข้างบนนี้ ย่อมเป็นที่เห็นได้ง่ายว่า วิทยาลัย
 ของญี่ปุ่น นี้เป็นแบบ เยอรมัน ที่เดียว หาเหมือนกับวิทยาลัย
 อังกฤษ ไม่ กล่าวคือ เป็นศึกษาพิเศษ ซึ่งนับว่าเป็น การถูก
 ตาม ขรรมาแต่ัว ที่คนเกิดมา เมื่อเรียนวิชาสำเร็จ ก็จะต้อง
 มีวิชาพิเศษ ติดตัวไป สำหรับ ประกอบ การ เป็น พิเศษ ใน ทางใดทาง
 หนึ่ง ตาม มรรฎก หรือ ตาม ความ ถนัด ของ ตน วิทยาลัย อังกฤษ
 เช่น ออก สฟอร์ด หรือ เคมบริดจ์ นั้น ถึงจะมีวิชา เอ็นนิเนีย วิชา
 กฎหมาย วิชา หมอ ๆ ต ๆ ก็จริง แต่วิชาเหล่านี้ เป็น
 วิชา อื่น จะ เป็น เครื่อง ประดับ สำหรับ พวก ที่ ได้ ชื่อว่า เป็น ผู้
 มีความรู้ มาก กว่า เท่านั้น หา เป็น สิ่ง ซึ่ง จะ ทำ ตัว ผู้ มีความ
 รู้ นั้น ให้ ประกอบ การ เติงชีพ ทางนั้น เป็น พิเศษ ส่วน ตัว ไม่ คือ
 ผู้ที่ เรียน กฎหมาย ในวิทยาลัย ก็มักเรียน เพื่อให้ มีความรู้ กฎหมาย
 ใบบ้าง หาได้เรียน เพื่อทำตัว ให้เป็น หมอ กฎหมาย ที่เดี่ยวไม่
 ผู้ที่ เรียน หมอ หรือเอ็นนิเนีย ก็เรียน พอรู้ แต่วิชา หมอ หรือ
 เอ็นนิเนีย ถ้าจะเป็น หมอ หรือ เอ็นนิเนีย จริง ๆ ก็ต้อง ออกไปเรียน
 การ ฝึก หัด นอก วิทยาลัย วิชา พิเศษ ใน วิทยาลัย จึง เป็น ด้วิชา
 (Theory) มากกว่า เป็น การ ฝึกหัดจริง ๆ (Practical)

อนึ่ง โรงเรียน วิชา พิเศษ ต่าง ๆ ที่กล่าว มา แล้ว นี้ ใน ประเทศ อังกฤษ ก็มี ต่าง หาก สำหรับ ผู้ที่ ต้อง การ ทำ การ เป็น ประเภท วิชา ได้ ไป ศึกษา ได้ เรียน แต่ วิชา นั้น ๆ หา ตด หย่อน กว่า กัน เป็น ชั้น ๆ ตาม ชนิด โรงเรียน ต่ำ และ สูง ไม่ เหมือน ใน ประเทศ ยี่บุน ที่ วิชา ชนิด เดียว กัน แต่ ถ้า สอน ใน โรงเรียน ประถม ศึกษา พิเศษ ก็ ย่อม ต่ำ กว่า ที่ สอน ใน มัธยม ศึกษา พิเศษ ๆ ก็ ย่อม ต่ำ กว่า ที่ สอน ใน อุดม ศึกษา พิเศษ เบื้อง ต้น ๆ ก็ ย่อม ต่ำ กว่า ที่ สอน ใน วิทยาลัย ดัง กล่าว มา แล้ว ข้าง ต้น ทั้งนี้ เป็น ที่ สอ ให้ เห็น ได้ ว่า การ ศึกษา ใน ประเทศ อังกฤษ นั้น เกิด ขึ้น เอง เอง ด้วย ความ เก่า แต่ การ ศึกษา ใน ประเทศ ยี่บุน นั้น ตูจ ใน ประเทศ เยอรมัน ได้ เกิด ขึ้น ด้วย แบบ แผน อัน ได้ กระ เผลอ ไว้ สำหรับ กาด ข้าง หน้า ตตอด แล้ว จึง เป็น รูป ร้าง และ อยู่ ใน เจือม มือ ของ ผู้ สร้าง หมด ทั้ง สิ้น

แต่ ยังมี ข้อ หนึ่ง ที่ วิทยาลัย อังกฤษ ยัง ตี กว่า วิทยาลัย เยอรมัน ซึ่ง เป็น แบบ อย่าง ของ วิทยาลัย ยี่บุน คือ ใน วิทยาลัย เยอรมัน นั้น ได้ ทราบ ว่า แบบ แผน ขนบธรรมเนียม การ ปกครอง นักเรียน ทั่วไป อยู่ ข้าง เข้มงวด อด มาก ไป สัก หน่อย ซึ่ง ทำให้ คัด้าย กับ โรงเรียน เด็ก มากกว่า วิทยาลัย สำหรับ ผู้ ใหญ่ ฝ่าย วิทยาลัย อังกฤษ นั้น อาจารย์

ปกครอง และ กระทำ ต่อ นักเรียน ตุจ เป็น ผู้มี อายุ มาก แล้ว รัจก็
 รักษาตัว แล้ว ด้วย กัน การ เชิญ เพื่อน มา รับ ประทาน อาหาร
 การ รับ แซก ที่ มา แต่ อื่น และ การ อยู่กิน ๑ ๓ ๑ เป็น ไป
 ประดุจว่า เป็น บุคคล ผู้หนึ่ง ที่ ตั้ง อยู่ แต่ ตำรัง ตน นักเรียน มีความ
 เป็นไทย แก่ ตน มาก แม่ ที่ สุด บุตร เศรษฐี จะ ไป อยู่วิทยาลัย
 แล้ว ก็อบ ไม่ เรียน อะไร เลย ก็ ได้ สิ่ง ที่ จะ ต้อง ระวัง ตัว ให้ มาก
 ก็ ไม่ ประพฤติ ความ ชั่ว อื่น จะ นำ ให้ ถูกลง ได้ ออก จาก วิทยาลัย เท่านั้น
 วิทยาลัย อังกฤษ จึง อื่น ชื่อว่า เป็น ที่ สำหรับ ให้ คน หนุ่ม ไป ชุบ ตัว
 ให้ เป็น สุภาพ บุรุษ เท่ากับ ไป เรียน วิชา

ข้อนี้ แม่จะ พิจารณา ดู ความจริง ก็ จะ เห็น ได้ ว่า ขรรคมดา
 มนุษย์ ที่ เกิด มา ย่อม จะ ถึง เวลา ที่ ต้อง รักษา ตัว เอง คราว หนึ่ง ก็
 ความ ปก ครอง และ ความ ตั้ง สอน ที่ ได้ รับ แต่ ครั้ง เมื่อ ยัง ย่อมเยาว์
 อยู่ นั้น แม่จะ เพียง แต่ ฝึก หัด ให้ รัจ อยู่ ใน ความ ปก ครอง
 ของ ผู้ อื่น เท่านั้น เมื่อ ถึง เวลา ที่ จะ ต้อง ปก ครอง ตน เอง เข้า
 บ้าง จะ ทำ อย่างไร? จึง จำ เป็น จะ ต้อง ฝึก หัด ให้ รัจ ปก ครอง
 ตน เอง เป็น ที่ สุด ด้วย จึง จะ เหมาะ แก่ ความ เป็น ขรรคมดา เพราะ
 ฉะนั้น ใน แบบ แผน การ ศึกษา ของ บ้าน เมือง เรา ต่อ ไป จึง ควร
 จะ ให้ มี ช่อง ว่าง สำหรับ หัด ให้ คน หนุ่ม อื่น ใกล้เคียง จะ ต้อง ปก ครอง

ตนเอง อยู่แต่รู้จัก ปกครอง ตนเอง ด้วย จึง จะ ได้ ชื่อ ว่า ผู้
 สอน มนุษย์ ได้ สำเร็จ วิทยาลัย ยี่ปุ่น นั้น การ วิชา และ เครื่อง ใช้
 ทุก อย่าง นับ ว่า ดี หหมด ยังมี ผู้ ติ อยู่ แต่ เพียง ว่า ยัง หา ได้
 ผู้ สอน มนุษย์ ให้ สำเร็จ ไม่เท่า นั้น แต่ หนทาง เดิน ทั้ง สอง วิธี
 นี้ ฝ่าย เรา ก็ ยัง ไม่ควร ที่ จะ ยิน ยอม ยึด ถือ เขา อย่าง ใด อย่าง
 หนึ่ง เปน แน่น มั่น เพราะ เมื่อ พิจารณา ห์ ไป หนทาง ของ ฝ่าย อังกฤษ
 ที่ จริง ใน การ ที่ จะ หัด คน ให้ เปน คน เปน วิธี เรียน มา จาก แม่
 ใ้ คู้ย ดิน ให้ ลูก จิก คัว สัตว์ กิน ของ หรือ แมว กระตัก หาง ให้
 ลูก ตะครุบ เด่น เปน การ สอน ให้ ว่อง ไว ที่ จะ จับ หน แต่ ว่า
 การ ที่ ปล่อยให้ ปล่อยให้ เดียว ถ้า เด็ก ตี ตี ได้ ถ้า ไม่ ตี ถึง
 เสีย ที่ พลาด ทำ ก็มี คัว อย่าง อยู่ บาง จึง น่า จะ เห็น ได้ ว่า ตาม
 หนทาง ยี่ปุ่น ก็ ติ อยู่ แต่ ถ้า จะ บิด ฝืน เสีย นิด คือ ปล่อยให้ บาง
 แต่ เขา ตา ตู ไร่ บาง จะ ตี กว่า
 ที่ จะ ทำ ให้ ได้ ดัง นั้น ก็ ควร เขา อย่าง เยอรมัน ใน ส่วน ให้
 ประเภท วิชา และ เขา อย่าง อังกฤษ ใน ส่วน ชุบ คัว ให้ เปน
 สุภาพ มนุษย์ รู้จัก ปกครอง ตนเอง ได้ และ การ ฝึก หัด ทั้ง นี้
 นอกจาก จะ ให้ มี อยู่ ใน วิทยาลัย จะ ให้ เด็ก อด ไป มี อยู่
 ใน โรงเรียน ชั้น ต่ำ ๆ ลง ไป อัน จะ เปน ที่ สุด ของ การ เถ่า เรียน
 แห่ง คน บาง พวก ก็ คง เปน การ ดี ตาม ขรรมตา เหมือน กัน

อำนาจอัน ปกครอง โรงเรียน ทัว ไป

๑๓

ชั้นนี้ เป็น ชั้น ที่ ยัง จะ ต้อง ดำริห์ต่อไป ข้างหน้า เมื่อ เวลา มาถึง

รายละเอียด ของ วิชา ที่ เรียน ใน วิทยาลัย นั้น เรา คง ยัง

ไม่ ต้อง การ อึก นาน เพราะ ฉะนั้น ใน ที่ นี้ ก็ ไม่ จำ เบน ครอบ

หัด สุธร วิทยาลัย ยี่ บู่ ให้ รายละเอียด นัก

๑๒ อำนาจ อัน ปกครอง โรงเรียน ทัว ไป

ใน การ ปกครอง โรงเรียน ทัว ไป และ จัด การ เปลี่ยน แปลง ส่วน ศึกษา คือ ตั้ง หัด สุธร แกะ ไข และ เพิ่ม เต็ม พระราช บัญญัติ การ ปกครอง โรงเรียน นี้ เป็น หน้า ที่ ของ กระทรวง ศึกษา ชิกการ ซึ่ง มี เสนาบดี เป็น หัว หน้า มี ปลัด ทูต ฆดอง เป็น ผู้ ชู วย ราชการ ตลอดจน ไป ถึง เจ้า กรม ปลัด กรม นายเวร ฯ ๓ ฯ หน้า ที่ ใน กระทรวง ศึกษา ชิกการ นั้น แบ่ง เป็น กรม กตาง หรือ กรม บัญชา การ ปลัด ทูต ฆดอง เป็น เจ้า กรม ๑ กรม จัด การ ฝ่าย สำมัญ ศึกษา ๑ กรม จัด การ ฝ่าย ศึกษา พิเศษ ซึ่ง แยก เป็น เต็ก นิษถ (Technical) ๑ กับ สเปชีแอต (Special) ๑ มี เจ้า กรม ปลัด กรม เป็น หัว หน้า ทุก กรม ไป

๘๔ รายงาน การ ศึกษา ประเทศ ยี่ปุ่น

กรม กตวณ นั้น เปน ผู้ ออก คำสั่ง และ จัด การ บังคับ บัญชา หน้าที่
ราชการ ใน กรม อื่น ๆ ทั้ง หมด และมี กรรมการ สำคัญ ที่ ขึ้น
อยู่ใน กรม นี้ ๒ กรรมการ คือ

๑ กรรมการ ที่ ปรึกษา สำหรับ ปรึกษา หา หรือ เรื่อง ต่าง ๆ อัน
เกี่ยว กับ การ ศึกษา ทั่วไป ที่ จะ เกิด ขึ้น ใน กระทรวง หรือ ที่
โรงเรียน หรือ สถาน ใด ๆ จะ ตั้ง เปน บัณฑิต เข้า มา สำหรับ
จะได้ ให้ เปน การ ตก ลง เดี่ย หนึ่ง ก่อน ที่ จะ นำ ขึ้น เสนอ
เสนาบดี เพื่อ ความ เด็ด ขาด นับ ว่า เปน การ ได้ ง่าย ด้วย ความ
เห็น ของ คน หลาย คน ส่วน หนึ่ง

๒ กรรมการ ตรวจ ตำรา เรียบ สำหรับ ตรวจ หนังสือ เรียบ
ที่ มี ผู้ แต่ง ส่ง เข้า มา ขอ อนุญาต ให้ ใช้ เปน ตำรา เรียบ ได้ ขอ น
ยอม ทำให้ ปรากฏ ว่า การ ศึกษา ใน ประเทศ ยี่ปุ่น เจริญ มาก
แล้ว จน มี ราษฎร ที่ มีความ รู้ สามารถ ทำ ตำรา เรียบ ตาม หลัก
สูตร หดวง ด้วย กำถัง และ ทุน ทรัพย์ ของ ตนเอง ได้ ไม่ต้อง ให้
รัฐบาล ต้อง ออก แรง ออก ทุน ใน ส่วน นี้

กรม สำมัญ ศึกษา นั้น จัด การ โรงเรียน ฝ่าย สำมัญ ศึกษา
ทั้ง สิ้น กับ มี ชุระ พิเศษ ที่ จะ ต้อง ดำริห์ และ จัด การ ตาม ความ
นิยม ของ พท เมือง ใน ส่วน ความ ดำเนิน ของ การ ศึกษา สำหรับ
ชาติ (Popular Education) มี จุด หนุน ชุมนุม ศึกษา ต่าง ๆ

อำนาจ อธิบดี ปกครองโรงเรียน ทัว ไป

(Educational Societies) และ ดำริห์ ตามความ ตก ลง ที่ เบน
ไป ใน ชุมนุม สามี คณาจารย์ อธิบดี เป็น ชุมนุม ศึกษา ใหญ่ ไม่
เนื่อง ใน ราชการ มี ปลัด ทูล ถอด คน เก่า ของ กระทรวง ศึกษา
ธิการ ที่ ได้ ถา ออกจาก หน้า ที่ แล้ว เบน สภานายก นั้น เบน ต้น
กรม ศึกษา พิเศษ เดกินแกต มี หน้า ที่ จัด การ โรงเรียน ศึกษา
พิเศษ การ ช่าง การ เพาะ ปลูก และ การ ประเภท วิชาน่า ๆ
เช่น โรงเรียน การ ช่าง การ เข็น ยันเยย การ เพาะ ปลูก การ
เดิน เรือ ๆ ๆ ๆ

การ ศึกษา พิเศษ สเปซีแอต มี หน้า ที่ จัด การ โรงเรียน ศึกษา
พิเศษ เช่น อุดม ศึกษา เบอง ต้น วิทยาลัย และ สถาน ศึกษา
วิทยาศาสตร์ ต่าง ๆ (กรม ศึกษา พิเศษ ทั้ง ๒ นั้น แต่ เดิม ก็ เป็น
กรม เดียว ต่อ มา ภายหลัง เมื่อ การ ศึกษา พิเศษ เจริญ ขึ้น จึง
จำ เบน ต้อง แยก ออก เป็น ๒ หน้า ที่ ดัง นี้ เพื่อ ความ สดวก แห่ง
ราชการ) ภูมิ วิ ชุระ สำคัญ ที่ จะ ต้อง ทด ถอง และ หา ทา ให้
วิทยาศาสตร์ และ ภารัต การ ฝีมือ ต่าง ๆ ของ บ้าน เมือง เจริญ
ขึ้น (Promotions and investigations of science and arts)
ทั้ง ต้อง จัด การ ใน ส่วน กรรมการ ตรวจ แผ่นดิน ไหว (Boards of
geodetic committee of earthquake-investigations)

๘๖   รายงาน การ ศึกษา ประเทศ ยี่บุน

คือ ให้ ทราบ ค่า มุต ของ การ แผ่นดิน ไทว ซึ่ง มี ชุก ชุม และ เป็น เครื่องอันตราย มาก แก่ ประเทศ ยี่บุน ว่า จะมี กำหนด ไทว อย่างไร และ การ ก่อ สร้าง หรือ ไม่ ที่ ใช้ อย่างไร จะมี กำถัง ทน อาการ แผ่นดิน ไทว ได้ เพียง ไว ๑ ๓ ๑   กับ ชุมนุม นัก ปราชญ์ ราช บัณฑิตยั ที่ เรียกว่า อเคดะมี (Academy, or association of the very learned) สำหรับ ได้ ส่วน หา ทาง ที่ จะ แก้ ให้ ภาษา ยี่บุน ง่าย เจ้า สดวก เข้า ใน การ ที่ จะ ถ้าย วิชชา ต่าง ๆ   ลง มา เป็น ภาษา ยี่บุน   และ ใน การ เถ่า เรียน ตลอด ไป   เช่น ใน การ ตำริหว่า ยี่บุน จะ ใช้ หนังสือ จีน ต่อ ไป   หรือ จะ แก้ ใช้ ใช้ อักษร อย่างไร ให้ เป็น การ สดวก แก่ การ เถ่า เรียน   ดัง ถ้าว มา แถ้ว ใน ข้อ ๑๑ ที่ว่า ด้วย วิชชา ดย นั้น เป็น คัน   (ขำ ราชการ คน หนึ่ง จะมี หน้า ที่ ต่าง ต่าง กัน สัก ๒ หรือ ๓ หน้า ที่ ก็ ได้)

เมื่อ ถึง ปี ก็ มี การ ประชุม นาย ตรวดฯ คร   และ ผู้ มี หน้า ที่ สำคัญ ๆ ใน การ ศึกษา   ใน กระทรวง ศึกษา ธิการ ครั้ง หนึ่ง เพื่อ ทราบ การ ที่ ได้ จัด ไป แถ้ว   และ เพื่อ ปฤกษา หาวิธี ถึง ความ ขัด ข้อง ต่าง ๆ   และ การ ที่ จะ ได้ จัด ต่อ ไป   คด้าย ๆ กับ การ ประชุม ขำ หลวง เทศาภิบาล ใน ประเทศ เรา   วิธี นี้ ก็ เป็น ประโยชน์ ต้อย   เมื่อ การ ศึกษา ของ เรา แพร่ หดาย ไป ตลอด ทั่ว ทุก มณฑล แถ้ว   ปี หนึ่ง ก็ ควร จะมี การ ประชุม เช่น นี้ ครั้ง หนึ่ง

๑๓ การ ทรรวจ และ จัด การ ศึกษา

บรรดา โรงเรียน ที่ ขึ้น ตรง ต่อ กระทรวง ศึกษาธิการ และ ตั้ง
งบประมาณ เบิกจ่าย ยัง กระทรวง ทั้ง สิ้น นั้น เรียกว่า ‘โรงเรียน
หลวง’ (Government schools) เหล่านี้ คือ วิทยาลัย
โรงเรียน อุดมศึกษา เมือง ต้น โรงเรียน อาจารย์ ชั้น สูง กับ
โรงเรียน มัธยม ศึกษา พิเศษ ทั้ง หลายน โรงเรียน หลวง เหล่านี้
เดิมนั้น ปลัด ทูลฉลอง และ เจ้า กรม เป็นผู้ ตรวจ โรงเรียน
นอก นั้น คือ มด ศึกษา ประถม ศึกษา ชั้น ต้น ชั้น สูง มัธยม
ศึกษา และ โรงเรียน ประถม ศึกษา พิเศษ ซึ่ง แบ่ง ออก เป็น สอง
พวก คือ ไปรเวต พวก ๑ บับติก พวก ๑ โรงเรียน ไปรเวต
นั้น คือ ที่ เป็น สัมบัติ ของ เอกชน อัน ได้ ตั้ง ขึ้น โดย ถูก ต้อง ตาม
กฎหมาย แต่ โรงเรียน บับติก นั้น มณฑล เมือง และ อำเภอ
เป็นผู้ ตั้ง ขึ้น ด้วย เงิน ที่ เก็บ ได้ จาก ราษฎร เป็น ส่วน บำรุง การ
ศึกษา แพนก หนึ่ง ต่าง หาก คือ คิด เก็บ ตาม ส่วน ของ ภาษี ที่ ดิน
ว่า ถ้า ใคร ต้อง เสีย ภาษี ที่ ดิน ให้ แก่ พระคตัง หลวง เจ้า ไต แล้ว
ก็ต้อง เสีย ให้ แก่ คตัง มณฑล เมือง และ อำเภอ อีก ร้อย ละ เท่า
นั้น ๆ มาก และ น้อย ตาม ดำดับ กัน เพื่อ เป็น ค่า บำรุง การ ศึกษา

มณฑล ก็ ใช้ เงิน ส่วน นี้ สำหรับ ตั้ง และ บำรุง โรงเรียน ใหญ่ ชั้น
สูง ๆ เมือง ก็ ตั้ง และ บำรุง โรงเรียน มัธยม บ้าง ประถม ศึกษา
พิเศษ บ้าง โรงเรียน อาจารย์ บ้าง อำเภอ ก็ ตั้ง และ บำรุง
โรงเรียน ประถม และ มด ศึกษา เป็น ตำบล กัน ถ้า อำเภอ ไต ใน
มณฑล ไต ไม่ได้ เงิน พอ ที่จะ จัด การ โรงเรียน ให้ พอ แก่ จำ นวน
ผู้เรียน ใน อำเภอ นั้น ก็ เป็น ชูระ ของ เมือง และ มณฑล ที่ จะ
เฉลี่ย เงิน ส่วน นี้ ที่ เหลือ จาก อำเภอ อื่น อื่น อยู่ข้าง เคียง กัน มวก เข้า
ใน อำเภอ นี้ ตาม พระราช บัญญัติ การ จัด ตั้ง และ บำรุง โรงเรียน

ใน การ ตรวจ ครา และ วิชา โรงเรียน เหล่า นี้ (ทั้ง บัณฑิต และ
ไปรเวต) ให้ เป็น ไป ตาม พระราช บัญญัติ นั้น กระทรวง ศึกษา-
ธิการ แบ่ง อาณาเขต ยี่มุ่น ออก เป็น ๕ ตอน ตั้ง นายตรวจใหญ่
ประจำ ตอน สำหรับ ออก ตรวจ ครา วิชา ระเบียบ ของ โรงเรียน
ประถม และ มัธยม ใน มณฑล และ เมือง ต่าง ๆ อัน รวม อยู่
ใน ตอน ของ ตัว เพื่อให้ ดำเนิน ไป โดย เรียบ ร้อย ถ้า เห็น
สิ่ง ไตผิด หรือ มี ทาง ที่จะ แก้ไข ให้ ดี ขึ้น ได้ ก็ แนะนำ
แก่ ผู้ เป็น หัว หน้า ใน มณฑล หรือ เมือง เพื่อ ได้ จัด การ แก้ไข
ต่อไป นายตรวจ ทั้ง ๕ นี้ เป็น ข้าราชการ ใน กระทรวง ศึกษา-
ธิการ และ เป็น คน ประเภท วิชาครู (Professionals) มี เวลา

การ ตรวจ และ จัด การ ศึกษา

๑๑

ออกเพื่อ ตรวจ โรงเรียน ปี หนึ่ง แต่ ๓ ถึง ๕ เดือน นอก นั้น
ก็ มี หน้า ที่ ราชการ ใน กระทรวง ใน ระหว่าง ออก ตรวจ นั้น ได้
รับ ค่า เดินทาง และ เบี้ย เลี้ยง ต่าง หาก

นอกจาก นี้ กระทรวง ศึกษา ธิการ ก็ ไม่มี อำนาจ ปกครอง
โรงเรียน โดย ตรง เพราะ เจ้า พนักงาน จัด การ โรงเรียน ประจำ
มณฑล เมือง และ อำเภอ ทั้ง จะ ถ้าว ต่อ ไป นี้ เป็น ข้าราชการ
ที่ ชั้น กระทรวง มหาดไทย เป็น ข้าราชการ สำหรับ เมือง
(Local officials) อยู่ ได้ บังคับ ข้าราชการ เทศาภิบาล หรือ ผู้
ว่า ราชการ เมือง หรือ อำเภอ มี เกี่ยว กับ กระทรวง ศึกษา แต่
เพียง ว่า เมื่อ กระทรวง มหาดไทย จะ ขอ ตั้ง ผู้ใด ใน หน้า ที่
เหล่านี้ จะ ต้อง ปรึกษา ให้ เห็น ชอบ พร้อม กับ กระทรวง ศึกษา
ก่อน แล้ว จึง จะ ตั้ง ได้ เจ้า หน้า ที่ การ โรงเรียน เหล่า นี้ คือ
ใน มณฑล หนึ่ง ๆ มี ธรรมการ มณฑล เป็น เจ้า พนักงาน ใหญ่
หนึ่ง กับ มี ผู้ช่วย อีก ๒ คน มัก จะ เป็น คน มี ปรเภท วิชา ครุ
โดย มาก และมี หน้า ที่ จัด การ ปกครอง โรงเรียน และ ตรวจ
โรงเรียน ทั่ว ไป ทั้ง มณฑล ภายใต้ ข้าราชการ เทศาภิบาล สำเร็จ
ราชการ มณฑล นั้น

ใน มณฑล หนึ่ง แบ่ง ออก เป็น หลาย เมือง มี ขรรมการ เมือง เป็นเจ้า พนักงาน ศึกษา ประจำเมือง ๓๖ คน มัก จะ เป็น คน มี ประเภท วิชาครู โดยมาก ทำ หน้า ที่ ๓ ขรรมการ มณฑล แต่ อยู่ ภาย ใต้ และ ต้อง ทำ ตาม คำสั่ง ของ ผู้ว่า ราชการ เมือง และ นอก จาก หน้า ที่ ฝ่าย ศึกษา ก็ ยัง มี หน้า ที่ เกี่ยว ทาง การ มหาดไทย ด้วย

ใน เมือง หนึ่ง ยัง แบ่ง ออก ไป อีก เป็น หลาย อำเภอ ใน อำเภอ หนึ่ง ๆ ซึ่ง เล็ก กว่า อำเภอ ของ เรา มาก มี ขรรมการ ศึกษา ขรรมการ หนึ่ง ซึ่ง ราษฎร เป็น ผู้ เต็ม ตั้ง มี ขรรม สัมปาตัก ไม่ มาก กว่า ๓๐ คน สำหรับ จัด การ โรงเรียน ใน หมู่ นั้น

บรรดา เจ้า พนักงาน โรงเรียน ที่ ทำ การ ใน หน้า ที่ นาย ตรวจ ด้วย นี้ หา มี อำนาจ เห็นอกกัน ไม่ เพราะ ต่าง ก็ เป็น ที่ ส่อง รอง ผู้ เป็น ใหญ่ ใน บ้าน เมือง เป็น ลำดับ กัน เพราะ ฉะนั้น จะ ว่า กล่าว หรือ แนะนำ ตักเตือน กัน ก็ ชัด เป็น ต้น ว่า นาย ตรวจ มณฑล เห็น สิ่ง ใด ใน เมือง ของ คน ผิด ก็ จะ ต้อง นำ เส้นขอ ข้าราชการ เทศาภิบาล ให้ ต่อ ว่า หรือ แนะนำ ชี้แจง ไป ยัง ผู้ว่า ราชการ เมือง ก่อน เพื่อ ได้ ตักเตือน หรือ สั่ง ให้นาย ตรวจ เมือง จัด การ แก้ ไข เสีย ให้ ดี ขึ้น ไร้ แต่ เท่า นี้ กระทรวง ศึกษา ขิการ ก็ เหมือน กัน หา มี อำนาจ เห็น เจ้า พนักงาน ศึกษา เหล่า นี้

การตรวจและจัดการศึกษา

๑๐๓

นอกจากนายตรวจใหญ่ทั้ง ๕ คน โดยตรงไม่ เพราะเป็น
ข้าราชการชั้นกระทรวงมหาดไทย รับผลประโยชน์ทางมหาดไทย
อยู่ได้อำนาจกระทรวงซึ่งบังคับราชการบ้านเมืองโดยตรง เพราะ
ฉะนั้นก็ต้องฟังถ้อยคำของมหาดไทยทุกเมื่อ ถ้ากระทรวง
ศึกษาธิการจะมีคำสั่งใด ๆ ต้องมีมายังผู้ว่าราชการบ้าน
เมืองให้สั่งให้อีกต่อหนึ่ง ต่อไปนี้คือความเห็นของนายตรวจ
ใหญ่มณฑลเกี้ยวโต ซึ่งได้แสดงแก่ข้าพเจ้าเมื่อครั้งได้พบกัน
และนำมาตงไว้เพื่อเป็นสำคัญว่าแบบแผนนี้ยังบกพร่องอยู่
อย่างไร นายตรวจใหญ่ผู้นี้แต่ก่อนเคยเป็นอาจารย์ใหญ่
อยู่ในโรงเรียนอาจารย์ เพราะฉะนั้นจึงเป็นคนประเภทวิชาครู
“ถ้าจะเป็นคนทำงานออฟฟิศต้องเป็นเสมียน ถ้าจะ
เป็นคนตรวจและจัดโรงเรียนต้องเป็นคนประเภทวิชา ที่จะ
ให้รวมทำทั้งสองฝ่ายดูน่าเสียตายแรงเสียตายเวทนามาก การ
ที่ต้องชั้นอยู่ในผู้ว่าราชการมณฑลนี้ ถ้าผู้ว่าราชการ
มณฑลเป็นคนเข้าใจการนี้อยู่บ้าง ดูผู้ว่าราชการมณฑล
ของข้าพเจ้า ก็เป็นการดีอยู่ แต่ถ้าบางที่ผู้ว่าราชการ
ไม่คุ้นแก่การนี้ ก็อาจทำให้การเพี้ยนไปได้ เป็นต้นว่า
เดี๋ยวกตั้งนายตรวจใหญ่หรือ นายตรวจรองที่เป็นผู้ไม่สมควร

๓๐๒ รายงาน การ ศึกษา ประเทศ ยี่บุน
คือ มีความรู้ และ ความ คำนึง เคย ใน ทาง นี้ เดว ไป กว่า ครู อาจารย์ ใน
มณฑล ของ ศวี ครู บา อาจารย์ เหล่า นั้น ก็ ย่อม เสื่อม ความ
เชื่อ ถือ

“ อนึ่ง เวลา ตรวจ และ จัด การ มี น้อย นก เพราะ ต้อง ไป เกี่ยว
ด้วย ชุระ ชื่น ๆ อัน ไม่ จำ เปน ดัง กถ่าว มา แล้ว ทั้ง นี้ เชื่อ ว่า
ถ้า การ ศึกษา มณฑล ได้ ชื่น ตรง ต่อ กระทบ วิชา ที่ เดียว จะ
ทำให้ การ สดวก ตี และ เร็ว ชื่น อีก มาก ”

ถึง แม้ ว่า การ ศึกษา ใน ประเทศ ยี่บุน มี แบบ แขน คล้าย ของ
ประเทศ เยอรมัน นี้ โดย มาก ก็ ดี แต่ วิถี จัด การ ปกครอง โรง เรียน
นี้ ไม่ เหมือน กับ แบบ ของ เยอรมัน ทั้ง นี้ เหมือน จะ เปน เหตุ
ด้วย ยี่บุน มี การ ปกครอง ส่วน การ ศึกษา เปน พัน มา แต่ เดิม แล้ว
คือ ได้ เคย มี วิทยาลัย ซึ่ง เปน ที่ ผล ผลิต ข้าราชการ และ เปน ที่ บัญชา
การ ศึกษา ทั่ว ไป ตลอด อาณา เขต ด้วย ใน สมัย โบราณ นั้น
ยี่บุน ก็ ได้ เคย มี โรง เรียน ใหญ่ เปน สาขา ของ วิทยาลัย มณฑล ละ โรง
แต่ การ ตั้ง และ บำรุง ใน ส่วน ทุน ททรัพย์ นั้น ตก อยู่ แก่ เจ้า ของ ผู้
เปน ใหญ่ ใน แคว้น แคว้น นั้น (Feudal Lords) ดัง จะ ได้ กถ่าว
ต่อไป ใน ตอน พงษา วดาร แห่ง การ ศึกษา ของ ยี่บุน ก็ เมื่อ ภาย
หลัง เปลี่ยน ขนบ ขรรมนิยม ราชการ บ้าน เมือง ใหม่ รับ เขา วิชา

กระทรวงและจัด การ ศึกษา

๑๐๓

ฝ่ายเทคนิคเข้า มา ถ่ายวิชาจีน ซึ่ง มี อยู่แต่ เดิม นั้น แล้ว ตั้ง กระทรวง ศึกษาธิการ ขึ้น จึง ได้ รวม รัต เหาแต่ วิทยาลัย และ โรงเรียน ใหญ่ ๆ ขึ้น สูง มา ขึ้น แก่ กระทรวง นี้ และ ตั้ง งบประมาณ เบิก จ่าย ขึ้น ยัง กระทรวง เดี่ว นอก นั้น ซึ่ง เป็น โรงเรียน ชั้น ต่ำ ๆ คือ มุด ประถม และ มัธยม ก็ ให้ คง ขึ้น อยู่ แก่ เมือง และ มณฑล ตาม ลำดับ กัน อย่าง เดิม เป็น แต่ บังคับ ให้ จัด การ สอน ตาม หลักสูตร และ ตาม กฎ ที่ กระทรวง จะ ได้ จัด ตั้ง ขึ้น เท่า นั้น ส่วน เงิน ก็ ให้ ใช้ จาก ที่ เก็บ ได้ เป็น ส่วน บำรุง การ ศึกษา เจ้าพนักงาน ศึกษา ที่ ได้ ตั้ง ขึ้น สำหรับ หน้า ที่ จัด การ โรงเรียน นี้ จึง ต้อง เป็น ข้าราชการ ใน ฝ่าย มหาดไทย ด้วย

ส่วน แบบ ของ เยอรมัน นั้น อำนาจ การ ปกครอง ฝ่าย ศึกษา เป็น กำตัง เดี่ยว อำนาจ เดี่ยว ตดกัน เป็น ชั้น ๆ ขึ้น ตรง ต่อ กระทรวง ศึกษาธิการ ที่ เดี่ยว นับ ตั้ง แต่ มณฑล ตดตด ลง ไป ถึง หมู่ บ้าน คือ มี กรรมการ ศึกษา จัด การ ศึกษา ประจำ มณฑล ๆ ละ หนึ่ง กรรมการ ประจำ เมือง ๆ ละ หนึ่ง กรรมการ ประจำ อำเภอ ๆ ละ หนึ่ง กรรมการ และ ประจำ โรงเรียน ๆ ละ หนึ่ง กรรมการ

ข้อที่ ว่า โรงเรียน ทุกโรงเรียน ก็ มี กรรมการ จัด การ กรรมการ หนึ่ง นี้ เรา ควร ถือ เขา เป็น แบบ อย่าง ได้ เพราะ เป็น วิธี เดี่ยว กัน

๓๐๔ รายงาน การ ศึกษา ประเทศ ยี่สิบ

กับ ที่ ให้ วัด มี มรรค นาย ก ทุก วัด ใน เวลานี้ โรงเรียน ของ เรา
ก็ มี ผู้ อุปการะ อยู่ โดย มาก แล้ว บาง โรงเรียน มี ผู้ อุปการะ ถึง
สอง คน ก็มี คือ เจ้า อาวาส ใน วัด หนึ่ง กับ ผู้ ที่ เกี่ยว
กับการ จัด ตั้ง โรงเรียน ขึ้น นั้น อีก คน ๑ ผู้ อุปการะ ทั้ง บวง ของ
โรงเรียน นี้ ยก ขึ้น ให้ เป็น กรรมการ เรียกว่า กรรมการ ผู้ อุปการะ
โรงเรียน ได้ ดี ที่ เดียว คือ ให้ เจ้า อาวาส เป็น ประธานายก
ถ้า โรงเรียน ไม่ ได้ ตั้ง อยู่ใน วัด ก็ ให้ ผู้ เป็น เจ้า ของ โรงเรียน
นั้น เป็น ประธานายก แล้ว ให้ ประธานายก เลือ ก เชื้อ เชิญ ผู้ ขึ้น
ด้วย ความ ยิน ดี และ เคาร ม ทั้ง สอง ฝ่าย ขึ้น เป็น กรรมการ มาก
และ น้อย ตาม สัมค วร แต่ จำ เป็น ที่ จะ ไม่ คว ร ให้ น้อย กว่า ๒
และ ไม่ มาก กว่า ๗ ผู้ ที่ จะ อยู่ ใน กรรมการ นี้ คว ร เป็น บิดา
มารดา หรือ ผู้ ปก ครอง ของ เด็ก อัน เป็น นักเรียน อยู่ ใน โรงเรียน แล้ว
และ คว ร เป็น ผู้ ที่มี ชื่อ เสียง หรือ เป็น ผู้ ใหญ่ อยู่ ใน ภา ก นั้น ด้วย
หน้า ที่ ของ กรรมการ ผู้ อุปการะ ที่ จะ ต้อง ทำ ให้ แก่ โรงเรียน นั้น
ก็ คว ร เป็น เช่น เดียว กับ หน้า ที่ ของ มรรค นาย ก ที่ จะ ต้อง ทำ ให้ แก่
วัด คือ จะ ต้อง รักษา สัมบัต ของ โรงเรียน มี หุ่น เต่า เร็ย น ที่ ผู้
อื่น ได้ บว จาค ให ้ ไว้ แก่ โรงเรียน เป็น ต้น รักษา ผล ประ โยชน์
ของ โรงเรียน อัน จะ เกิด จาก สัมบัต ของ โรงเรียน นั้น กับ ซ่อม

ชมรักษา ความสะอาด ใน โรงเรียน และ รอบ บริเวณ โรงเรียน
 ทั่วไปด้วย แต่ไม่ควรให้ เกี่ยวกับการสอน ใน โรงเรียน ซึ่ง
 นับว่า เป็นหน้าที่ ของครูใหญ่ และ สาระวัต นายตรวจ อัน คน ไม่
 มีประเภท วิชาครู ไม่ควรที่จะ มา เกี่ยวข้อง ได้ ให้กรรมการ ผู้
 อุปการะ จัดแต่ การ โรงเรียน ทั่วไป นอกจาก การสอน เท่านั้น
 หนึ่ง ผู้ ที่ควร เป็น กรรมการ ผู้อุปการะ โรงเรียน ตาม หน้าที่
 (Ex-officio member) นั้น คือนายตรวจ โรงเรียน นั้น ผู้หนึ่ง
 ครูใหญ่ มีประกาศ นียบัตร อาจารย์ ที่นับว่า เป็น คน ประเภท วิชาครู
 หนึ่ง กับ เจ้า ของ ผู้ตั้ง โรงเรียน หนึ่ง นอก นั้น ก็มอบ ให้
 สภานายก เป็น ผู้เลือก ตาม ความ สัมควร แล้ว ถ้า กรมศึกษา
 ธิการ จะ ออก ใบ สำคัญ ตั้ง ให้เป็น กรรมการ ด้วย ก็จะเป็น การ มั่น
 คง มาก ขึ้น แต่ พวก นี้ ควร มีกำหนด ว่า เท่านั้น ปี จะ ต้อง เลือก
 ใหม่ ครั้ง หนึ่ง มี ฉะนั้น จะ เป็น เหตุ ให้เกิด ความ ขัดข้อง ต่าง ๆ
 ได้ ภาย หลัง

ถ้า โรงเรียน ใน ประเทศ สยาม ได้ มี กรรมการ ผู้อุปการะ ทุก
 โรงเรียน ดังนี้แล้ว จะ เกิด ประโยชน์ ใหญ่ ๓ ประการ คือ

๑ เป็น เครื่อง ชักนำ ให้คน ทั้ง หลาย (Public) ฝักใฝ่
 ใน การ ศึกษา มาก ขึ้น เพราะ ได้ มี ส่วน ช่วย รัฐบาล ทำ ด้วย

๓๐๖ รายงาน การ ศึกษา ประเทศ ยี่สิบ

๒ จะ เป็น การ ผ่อน แรง กรม ศึกษาธิการ ในการ จัด และ
ตรวจ ตรา ทัว ไป ที่ นอก จาก การ ปกครอง และ การ สอน ใน
โรงเรียน

๓ จะ เป็น เจ้า มล ให้ โรงเรียน มี ทุน สำหรับ ช่วย เต็ม คน ได้
ไม่ต้อง ให้ หวดง ออก ให้ ทั้ง สิ้น อย่าง เดียว นี้ เป็น สิ่ง ที่ จำ เป็น
ต้อง ให้ เป็น เช่น นี้ ใน เวลา ข้าง หน้า โดย แท้

ส่วน อำนาจ ปกครอง และ การ จัด การ ศึกษา ใน มณฑล ทัว
พระราช อาณา เขต นั้น มี ทง อ้น สำคัญ ที่ พอ ถือ เขา เป็น
เครื่อง ดำริห์ ได้ ๒ ทาง คือ

(ก) แบบ ของ ประเทศ เยอรมัน ตาม รายงาน ของ ท่าน อาจารย์
ซิด์ คน ซาคิ อเมริกัน

ประเทศ เยอรมัน ได้ หมาย ตี ศึกษา เป็น ผู้ จัด ราชการ ศึกษา ทั้ง
สิ้น ตาม กระแส พระบรม ราช โองการ ของ พระ เจ้า แผ่นดิน

มณฑล มี กรรมการ ศึกษา กรรมการ หนึ่ง ข้าง หวดง

เทศาภิบาล เป็น สภานายก ตาม ตำแหน่ง และ เป็น ผู้ มี สำคัญ

เป็นที่ ส่อง รอง เสนาบดี ใน ส่วน การ ศึกษา ของ บั น เมือง เพราะ

ฉะนั้น ตำแหน่ง ข้าง หวดง เทศาภิบาล จึง เป็น ตำแหน่ง ที่มี ๒ หน้า ที่

คือ ใน กระทรวง มหาดไทย หน้า ที่ ๑ กับ กระทรวง ศึกษา หน้า ที่ ๑

การตรวจและจัด การศึกษา

๓๐๗

ก็มีผู้ตรวจ นายตรวจและครูใหญ่ของโรงเรียนชั้นสูง เป็น
กรรมการอีก มากและน้อยตามสมควร ส่วนเป็นผู้มี
ประเภทวิชาครูและมี ความชำนาญในการโรงเรียนมา แล้ว
ทั้งนี้ กรรมการผู้เสนาบดีศึกษาเป็นผู้เลือก และพระเจ้า
แผ่นดิน เป็นผู้ทรงตั้ง ทำการภายใต้อำนาจเสนาบดีศึกษา
ธิการโดยตรง

เมือง มีกรรมการศึกษากรรมการ ๓ ผู้ว่าราชการเมือง
เป็นประธาน ยก กับมีกรรมการที่พระเจ้าแผ่นดินทรงตั้งอีก
๒ นาย นอกนั้นกรรมการมณฑลเป็นผู้เลือกตั้ง แต่หากมี
ต้องเลือกใหม่ครั้งหนึ่ง กรรมการเมืองนี้ทำการภายใต้อำนาจ
กรรมการมณฑลโดยตรง

อำเภอ มีกรรมการเช่นเมืองและมณฑล ทำการใต้
อำนาจกรรมการเมือง อำเภอหนึ่งๆ มีนายตรวจโรงเรียน ๓ นาย
ซึ่งเสนาบดีศึกษาเป็นผู้ตั้ง นายตรวจนั้นก็อยู่ในกรรมการ
อำเภอด้วย ยังโรงเรียนหนึ่งๆก็มีกรรมการเฉพาะโรงเรียน
ตั้งกล่าวมาแต่บัดนี้ด้วย

(๒) แก้วไขแบบเยอรมันสำหรับใช้ใน ประเทศอเมริกา
ตามความเห็นของท่านอาจารย์ชิต ซึ่งได้ตรวจ การศึกษา
อยู่ในประเทศเยอรมนีถึง ๔ ปี

ประเทศ เสนาบดี เป็น ประชาชน และให้ เป็น ผู้ มี คุณวุฒิ

๒ ประการ คือ เป็น ผู้ เกี่ยว ด้วย โปลิติกส์ ทราบ ขนบ ธรรมเนียม ราชการ บ้าน เมือง ทั้ง ปวง อย่าง ๓ (Political man) กับ เป็น ผู้ มี ประเภท วิชา ครู ทราบ แบบ แผน การ ศึกษา ทั่ว ไป อีก อย่าง หนึ่ง (Professional man)

มณฑล ให้ มี กรรมการ อย่าง แผน เขต มณฑล แต่ ให้ ข้าหลวง ศึกษา ประจำ มณฑล ผู้ เป็น คน ประเภท วิชา ครู เป็น สภานายก และ ให้ ข้าหลวง เทศภิบาล เป็น กรรมการ ตาม หน้า ที่ (Ex-officio member) เพราะ ข้าหลวง เทศภิบาล มี หน้า ที่ ราชการ เกี่ยว กับ โปลิติกส์ (เป็น Political man) ซึ่ง ข้าหลวง ศึกษา ไม่ควร เกี่ยว เพราะ จะ ได้ ใช้ เวลา คิด จัด การ ศึกษา อัน เป็น การ ที่ ไม่ เนื่อง ด้วย กฎหมาย อย่าง การ ปกครอง ท้อง ที่ ให้ ได้ เต็มกำลัง

เมือง ก็ เช่น เดียว กับ มณฑล ให้ นายตรวจ ประจำ เมือง เป็น สภานายก ของ กรรมการ เมือง และ ให้ ผู้ วา ราชการ เมือง เป็น กรรมการ ด้วย ตาม หน้า ที่ (Ex-officio member)

อำเภอ ให้ นายตรวจ ประจำ อำเภอ เป็น สภานายก และ ให้ นาย อำเภอ เป็น กรรมการ ด้วย ตาม หน้า ที่

วิธีก่อน, ที่หมาย (ก) นั้นก็เหมาะดี แต่ขัดอยู่ที่ข้าหลวงเทศาภิบาล และ ผู้ว่าราชการเมือง เป็นคนเกี่ยวข้องกับ โปติดิกส์ ย่อมมีหน้าที่ราชการทางอื่นอีกมาก ไม่สามารถจะจัดการศึกษาให้ได้เต็มตามกำลัง กับอีกประการหนึ่งในเวลานี้ก็ยากที่จะให้เป็นคนมีประเภทวิชาฝ่ายศึกษาได้ การจัดการศึกษานี้เป็นธุระที่นับว่าไม่ง่ายและไม่น้อย ถ้าคนไม่มีประเภทวิชาทางนี้แล้ว ถึงจะทำได้มากก็อาจจะทำให้เสียมาก

เป็นเหตุให้บรรดา นายตรวจ และ ครูบาอาจารย์ผู้เป็นคนประเภทวิชาทำการ ไม่ได้สอดส่องในประเทศยี่ปุ่นที่ได้กล่าวมาเดิมนั้น อีกประการหนึ่ง การศึกษา นอกจาก ธุระของ เสนาบดีแล้ว ก็ไม่เกี่ยวข้องกับ โปติดิกส์ เพราะฉะนั้นคนที่ จะจัดการศึกษา นอกจาก เสนาบดีที่จำเป็นต้องเป็นคน โปติดิกส์แล้ว จึงควรให้เป็นคนที่มีประเภทวิชาฝ่ายศึกษาเป็นพื้น และยิ่งให้ทำการไม่เกี่ยวข้องกับ โปติดิกส์ได้เพียงไร ก็ยิ่งจะมีประโยชน์ได้มากเพียงนั้น วิธีที่หมาย (ข) จึงจะเป็นวิธีดีกว่าวิธีก่อนที่หมาย (ก) และเข้าใจว่าจะ เป็นวิธีที่ ประเทศอเมริกา ใช้ อยู่เดี๋ยวนี้

ส่วน ประเทศเรา ได้ อัครราชย์ กำลัง พระอีก ส่วนหนึ่ง และ ก็ เป็น การ ถูก ที่ สุด ที่ จะ ต้อง ถ้อ เขา กำลัง นี้ มา ให้เป็น ประโยชน์ คือ

ให้การ ศึกษาเกี่ยวกับ วัด และ กับ พระ เสด็จ ไป พระ เบน ผู้
จัด ตั้ง หรือ แนะนำ ให้ ผู้อื่น ช่วย จัด ตั้ง โรงเรียน ขึ้น แล้ว กรม
ศึกษาธิการ เบน ผู้จัด โรงเรียน เหล่านี้ ให้ เบน ไป ตาม ระเบียบ แบบ
แผน อัน ใด เจ้า คณะ มณฑล ก็ ควร จะ เบน ผู้จัด ตั้ง หรือ แนะนำ
นำ ให้ ผู้อื่น ช่วย จัด ตั้ง แล้ว กรมการ ศึกษา มณฑล เมือง อำเภอ
ๆ ทั่ว ๆ ก็ จัด ให้ เข้า ระเบียบ แบบ แผน อัน ใด ต้อง ฉะนั้น

ใน การ ที่จะ จัด การ ศึกษา มณฑล ให้ เจริญ ต่อ ไป นั้น ยาก ที่
จะ เทียบ กับ ยี่บู่ ได้ เพราะ เมื่อ ยี่บู่ ลง มือ จัด การ ศึกษา ตาม แบบ
แผน ใหม่ ใน ๓๒ ปี มา แล้ว นั้น ยี่บู่ มี พน ดิ อยู่ แล้ว โรงเรียน
ก็มี เบน แต่ หัด คุร ให้ สอน วิชา อย่าง ใหม่ และ จัด ขนบ ขรรณ เนียม
ให้ เจริญ ขึ้น ตาม สมัย เท่านั้น และ การ ที่จะ หัด คุร ก็ ไม่ สู้ ยาก
เพราะ นักเรียน ขึ้น สูง มี อยู่ มาก แล้ว แต่ ของ เรา นี้ เรา จะ
ต้อง ให้ มี โรงเรียน ขึ้น และ ให้ มี นักเรียน เข้า เรียน ก่อน ที่
จะ ลง มือ จัด ระเบียบ แบบ แผน อัน ใด ได้ เพราะ ฉะนั้น ที่ จะ ตรวจ
หา เขา วิ ชี อะไร ของ ยี่บู่ มา เบน หัด คุร ใน การ ขยาย การ ศึกษา ใน
มณฑล ของ เรา ก็ ยาก ข้าพเจ้า จะ กล่าว ได้ แต่ ตาม ความ เห็น
ที่ ได้ คุน เคย มา ใน การ ศึกษา ของ บ้าน เมือง เรา เท่านั้น คือ

๑. ที่จะให้มีโรงเรียนและมีนักเรียนขึ้น (Material)

สำหรับจะได้เป็นเครื่องมือให้จัดการได้ดังต่อไปนี้ เราได้
ข้าราชการกำลังของวัดและกำลังของพระสงฆ์แนะนำชักจูงให้ราษฎร
มีความยินดีและศรัทธาในการบำรุง การเล่าเรียนภาษาไทย
ตามที่ เราได้ลงมือจัดอยู่เดี๋ยวนี้แล้ว

๒. แต่การเรียนที่จะมีขึ้นได้ นี้จะยังไม่เป็นรูป ถ้าจะ
เปรียบกับตึกก่อนดินชั้นได้เตรียมไว้เสร็จแล้วสำหรับขึ้น แต่
ยังหาได้บั้นให้เป็นรูปอะไรขึ้นไม่ ในการที่จะบั้นนั้นของ
ข้าราชการมือข้าง ก้าวคือต้องข้าราชการที่มีประเภทวิชาฝ่าย
การศึกษา และมีประเภทวิชาครู ก็ถ้าจะคอยฝึกหัดครู
ส่งออกไปแต่กรุงเทพฯ ก็จะเป็นการช้าและติดขัดหลายอย่าง
มีต่างบ้านต่างเมืองต้องเสียเงินเดือนมากเป็นต้น เพราะฉะนั้น
เมื่อมีกรรมการมณฑล ก็ควรเป็นหน้าที่ของกรรมการที่
จะต้องจัดตั้งโรงเรียนตัวอย่างขึ้นในกลางมณฑลแห่งหนึ่งเป็น
อย่างน้อย แล้วให้มีครูดี ๆ ส่งไปจากกรุงเทพฯ จัดการ
สอนให้เป็นตัวอย่างแก่โรงเรียนอื่น ๆ ด้วย กับเลือกนักเรียน
ที่เยี่ยมหมัดมาขึ้นฝึกหัดให้เป็นครู แล้วต่อไปข้างหน้าโรงเรียนตัว

อย่างเหล่านี้เอง จะ กลายเป็น โรงเรียนฝึกหัดครู ชั้นต่ำ ชั้น กรม
ศึกษาธิการ ก็จะได้ มีโรงเรียนฝึก หัด ครู สำหรับ สอน ประถมศึกษา
มณฑล ละ โธ

ในเวลา ที่จัด โรงเรียน ตัวอย่าง ชั้นนี้ ถ้า มีกำลัง คือ มีครู
พอ และมีทุน พอ ก็ควร ตั้ง มีจัด โรงเรียน อื่น ๆ ที่ อยู่ โดด
เคียง อัน เจ้า คณะ มณฑล ได้ตั้ง ชั้นแล้ว ให้ เป็น สาขา ชั้น แก่
โรงเรียน กลาง อัน เป็น โรงเรียน หดวง นี้ จัด ให้ ได้รูป ต่อ ออก
ไปที่ เดียว ใน ทางนี้ ไม่ช้า ก็ อาจจัด โรงเรียน มณฑล ให้
เรียบ ได้ คัดออก หมด เพราะ โรงเรียน หดวง ที่ เป็น ตัวอย่าง นั้น
ย่อม เป็น ม่อเกิด ของ ครู ด้วย ถ้า หัด โกรได้ ดี แล้ว ก็ ส่ง ต่อ
ออกไป สอน ใน โรงเรียน สาขา แล้วจัด ให้ เข้า ระเบียบ ต่อ ออก ไป
ทุกที่ ดี กว่า ที่ จะ ส่ง คน กรุง เทพ ๖ ออก ไป เป็น กำลัง มาก ๆ
ใน ครั้ง แรก หรือ พยายาม จะ จัด ทั้ง มณฑล ให้ สำเร็จ ได้ ใน
คราว เร็ว เพราะ ย่อม เห็น ได้ ว่า เป็น การ เหลือ บ่า กว่า แรง
ถึง จะ ทำ ได้ บ้าง ก็ ไม่ดี และ จะ เบียด ทุน มาก ด้วย

สิ่ง สำคัญ ของ วิธี นั้น นั้น คือ โรงเรียน หดวง อัน จะ เป็น ตัวอย่าง
และ เป็น ที่ ฝึก หัด ครู นี้ ควร จัด ให้ เป็น โรงเรียน อย่าง ดี
ที่สุด ต้อง สร้าง โรงเรียน อย่าง ดี ที่ สุด ต้อง สร้าง โรงเรียน

การ ตรวจ และ จัด การ ศึกษา

๑๑๓

ขึ้น ให้ ได้ รูป เหนาะ แก่ ความ ค้อง การ ให้ มี เครื่อง ใช้ บริบูรณ์
ทุก อย่าง ให้ ข้าหลวง ขรรพการ ที่ จะ ส่ง ออก ไป นั้น เป็น ผู้ จัด การ
กับ ให้ มี ครู ประกาศ นียบัตร อาจารย์ ส่ง ออก ไป แต่ กรุงเทพ ฯ เป็น
ครู สอน อย่าง น้อย เพียง ๒ นาย ก่อน (และ ควร ให้ อยู่ใน
กรรม การ มณฑล ด้วย) แล้ว ต่อ ไป ข้าง หน้า คน เหล่า นี้ จะ ได้
รับ หน้า ที่ สำคัญ ๆ ใน ฝ่าย ศึกษา มณฑล ต่อ ไป การ ที่ ปลูก
สร้าง โรง เรียน ตัวอย่าง ขึ้น ให้ ดี สัก มณฑล ละ แห่ง นั้น ถึง จะ ต้อง
ลงทุน มาก ก็ ย่อม เป็น ประโยชน์ มาก เพราะ สถานที่ เรียน
ย่อม เป็น ต้น เหตุ แห่ง ความ ระเบียบ เรียบร้อย ใน การ สอน การ เรียน
ทั้ง สิ้น ข้อ ที่ ว่า โรง เรียน ต้อง ปลูก ขึ้น สำหรับ ให้ เป็น โรง เรียน
นั้น ย่อม เป็น บัณฑิต ที่ ไม่มี ใคร คิด กัน แล้ว เรียน ที่ ปลูก
ขึ้น สำหรับ อยู่ หรือ สำหรับ เป็น ศาลา ที่ พัก นั้น ก็ ดี แต่ สำหรับ
อยู่ หรือ สำหรับ เป็น ศาลา ที่ พัก ถ้า จะ เขา มา ใช้ เป็น โรง เรียน
ก็ ย่อม ขัด โน่น ขัด นี้ เพราะ ไม่ได้ ปลูก ขึ้น สำหรับ จะ ให้ เป็น
โรง เรียน ข้อ นี้ ทำให้ เห็น ได้ ต่อ ไป ว่า ควร จะ มี สิ่ง ไດ
เป็น หลัก ถาน ว่า ถ้า ใคร จะ ก่อ สร้าง โรง เรียน ต่อ ไป จะต้อง
แจ้ง ความ ให้ กรม ศึกษาธิการ ทราบ เพื่อ กรม ศึกษาธิการ จะ

ได้ ให้แปลน ทำให้ ได้รูปเหมาะ แก่ที่ จะ เป็น โรง เรียน ได้ ดี ที่เดียว

ตาม ที่ เป็น อยู่ เดียว นั้น นั้น โรงเรียน โดย มาก ที่มีบุคคล ได้
 ปรากฏ จาก ทฤษฎี สร้าง ขึ้น ถึง จะ เป็น ที่งาม โอ่ โกง นำ อยู่ นำ ชม
 ก็จริง แต่ ถ้า เป็น โรง เรียน แล้ว ก็ ไม่เหมาะ เพราะ มัก มีห้อง
 จุกจิก เด็ก ๆ น้อย ๆ มากเกินไป หา ประโยชน์ มิได้ หรือ
 มิฉะนั้น ก็ มี เสา กัด เกะ เกะ ตาม ทำนของ ศาลา วัด ทำให้ วัง ขึ้น
 พักเรียน ยาก ๆ ๓ ๆ

๑๔ ศึกษา บังคับ

คือ มี พระราช บัญญัติ กำหนด อายุ ว่า เด็ก คน ไต อายุ ได้ ๖ ปี
 จะ ต้อง เข้า เรียน ใน โรง เรียน นอกจาก เป็น คน พิการ หรือ
 เป็น คน มี โรค ซึ่ง เมื่อ อายุ ๖ ปี จะ ยัง คง มี เสา เรียน ไม่ ไต
 เด็ก ที่ อายุ ถึง กำหนด จะ เสา เรียน แม้ ไม่ เป็น คน พิการ และ ไม่
 เข้า เสา เรียน บิดา มารดา และ ผู้ปกครอง เป็น ผู้รับ ผิด ชอบ
 ศาล มี อำนาจ ที่ จะ เรียก มา ตักเตือน ว่า ก่อว หรือ ลงโทษ ปรับ โทษ ใหม่
 ตาม ควร รัฐบาล มี หมาย ชี้ สัม โนครวั เพราะ เช่น นั้น ก็ อาจ
 ทราบ ได้ แน่ นอน ว่า มี เด็ก อายุ ถึง กำหนด เสา เรียน เท่า ไต และ
 ใคร ยัง ไม่ ได้ เข้า เสา เรียน การ บังคับ ให้ เรียน นี้ ก็ เพื่อ จะ ให้

ศึกษาบังคับ

๓๓๕

พบเมืองมีความรู้ชั้นประถม ศึกษาทั้งหญิงชายไฟ ผู้ที่ติดต่อกันทั่วหน้ากัน ถึงแม้ว่าจะต้องประกอบการทำงานด้วยแรงกาย ถ้ามีความรู้ได้ฝึกฝนได้ในโรงเรียนบ้าง ก็จะได้รู้จักประเพณีตามอย่างพลเมืองดี เป็นเหตุให้การปกครองสะดวก และให้บ้านเมืองเจริญดีเยี่ยมมากเข้า ศึกษาบังคับในประเทศนี้หมายความว่า เป็นการสำเร็จได้ทันที ทั้งจะปรากฏได้ในจำนวนเด็กที่มีอายุครบกำหนดเข้าเรียน และที่ได้เข้าเรียนอยู่แล้วนั้น ตามรายงานศึกษาประจำตัว ๓๓๕

เด็กที่มีอายุในระหว่างเข้าเรียน		ที่เข้าเรียน	ที่ไม่ได้เข้าเรียน	คิดเป็นเข้าเรียนร้อยละ
ที่บังคับแล้ว	ที่ยังไม่บังคับ	อยู่แล้ว	เดาเรียน	
๖,๙๕๓๓,๒๗๓	๘๗๒,๙๐๖	๕,๐๘๐,๓๖๖	๑,๘๗๒,๙๐๖	๘๓.๕๘
		๕,๐๘๐,๓๖๖	๑,๘๗๒,๙๐๖	
		๗,๙๕๓,๒๗๓	๑,๘๗๒,๙๐๖	

ใน เด็ก ทั้ง หญิง และ ชาย ที่ ถึง กำหนด ต้อง เรียน โดย บังคับ วิทยาลัย
คน ได้ เข้า เรียน ๘๓.๕๘ คน นี้ นับ ว่า สูง มาก ถ้า จะ คิด แต่
ชาย แล้ว เปอร์เซนต์ จะ สูง ขึ้น ไป กว่า นี้ อีก คือ วิทยาลัย ๘๐.๓๕
หาก เปอร์เซนต์ ของ เด็ก หญิง ตก ลง เป็น วิทยาลัย ๗๑.๗๓ เปอร์เซนต์
ของ เด็ก ทั้ง ชาย และ หญิง จึง ได้ แต่ เพียง วิทยาลัย ๘๓.๕๘

ใน วิธี จัด การ ศึกษา บังคับ นี้ ยี่ปุ่น ทำ ได้ สำเร็จ ดี เกือบ เท่า
เยอรมัน โดย แบบ ที่ ไม่ รุน แรง เข้มงวดนัก น่า จะ เป็น หน
ทาง แห่ง ความ ดำริ ที่ สำหรั บ ของ เรา ต่อ ไป ได้

คือ แบบ ของ เยอรมัน นั้น ตาม รายงาน ของ ท่าน ชี้ ดี ว่า
พล ตระเวน เป็น ผู้ รักษา สัม โทศ วัธ อย่าง ตะเยียด และ เมื่อ ก่อน
จะ ขึ้น เทอม โรงเรียน (ปี ละ สอง ครั้ง) ก็ ยื่น บานูชี เด็ก
ที่มี อายุ ถึง กำหนด เต่า เรียน ให้ แก่ กรรมการ โรงเรียน เปน แหวง ๆ
กรรมการ โรงเรียน จึง ต่าง แจ้ง ความ แก่ ครุ ใหญ่ ใน โรงเรียน ครุ
ใหญ่ จึง อาจ ทราบ ได้ ว่า เมื่อ ถึง กำหนด เบ็ด โรงเรียน จะ ต้อง
เตรียม รับ นักเรียน ใหม่ อีก ก็ คน ถ้า และ นักเรียน เหล่า นี้ คน ไค
ขาด ไป ไม่ มา เข้า เรียน กรรมการ โรงเรียน ก็ แจ้ง ความ ไป ยัง
กอง พล ตระเวน เพื่อ จะ ได้ ไป ตัก เตื่อน แก่ บิดา มารดา ผู้ ปกครอง
เด็ก เปน ครั้ง แรก แม้ ต่อ ไป ยัง ตะเยย อยู่ ก็ ต้อง ถูก ปรับ ถ้า

ศึกษาบังคับ

๑๑๗

เด็กคนใดไม่อยู่ในบังคับบิดา มารดา หรือ ผู้ปกครอง ก็ส่งไป
ยัง โรงเรียน ตัดสั้น ตาน (Reform School) ที่เดียว ตาม
วิธีนี้ เยอรมัน จัดการ ได้ สำเร็จ จน เป็น ความ เข้าใจ ทั้ง กัน ว่า ถ้า
ใครมีบุตรหลาน อายุครบ กำหนด เข้า เรียน ก็ เป็น การ ถูก แล้ว ที่
จะส่ง เข้า โรงเรียน ไม่ เป็น การ แปลก จาก ขรรมตา อะไร เลย

วิธีของญี่ปุ่นนั้น ดุเดือด ไม่สู้ เข้มงวดนัก ไม่ถึง แก่ ใช้ อำนาจ
กดดัน เป็น แต่ อ้าง พระราช ประสงค์ ว่า จะต้อง ให้ เข้า
เข้าเรียน เช่น นั้น ๆ ด้วย ประโยชน์ อย่าง นั้น ๆ ถ้า ใคร บิด บัง
เด็ก ผู้ มี อายุ ถึง กำหนด เข้า เรียน ได้ ค่ำ ก็ จะ เรียก มา ตก เดือน
ทำให้ เสีย ค่า เดินทาง เสีย เวลา และ ได้รับความ ดำบาก อัน
ใช้ เหตุ เช่น นี้ ย่อม เป็น เครื่อง เช็ด หลบ พอ อยู่ แล้ว และ ทำ
อาจารย์ ใหญ่ ของ โรงเรียน อาจารย์ ชั้น สูง แห่ง หนึ่ง กล่าว ว่า วิธี
ของ เยอรมัน นั้น สำเร็จ ได้ ด้วย อำนาจ กดขี่ แต่ ของ ญี่ปุ่น นั้น
สำเร็จ ได้ โดย งาม โดย งาม ด้วย ให้ มีความ เต็ม ใจ เอง ข้อ นี้
ก็ จริง อยู่ นับ ว่า เป็น การ เดิน ตาม กฎ ของ ขรรมตา โลก อย่าง
หนึ่ง แต่ ความ สำคัญ นั้น อยู่ที่ ตรง นี้ คือ

(๑) ปล่อยให้ ค่อย เป็น ไป เอง จะ ได้ ตั้ง โรงเรียน ได้ ทัน
ถ้า มี เช่น นั้น จะ ไม่มี ที่ พอ ให้ เด็ก เรียน

(๒) การ ใช้ อำนาจ เช่น นั้น มี หน ทาง ให้ เสีย อำนาจ ได้ โดย
ทำ ไม่ ตอด ต หรือ ตรวจ ไม่ ได้ ทั่ว ถึง

(๓) การ ศึกษา ไม่ ว่า บ้าน ไหน เมือง ไหน ถ้า ลง มือ
จัด ขึ้น แล้ว คน ต้อง หัน เข้า หา เอง ดู ใน กรุง เทพฯ เป็น ต้น
ด้วย มี อำนาจ ชัก จูง ใจ เป็น เครื่อง จำ เปน ใน การ เดียง ซัพ ส่วน หนึ่ง
เพราะ ฉะนั้น ไม่ จำ เปน ต้อง ใช้ อำนาจ กด ชี้ ให้ เข้า เรียน ถ้า จัด
การ โรง เรียน เรียบ ร้อย เข้า ทาง แล้ว การ เรียน นั้น ย่อม เห็น ยว
โนม นัก เรียน เข้า มา เอง

วิธี ที่ นึก ถึง ทุน ของ เรา คือ โรง เรียน ที่มี อยู่ แล้ว และ
กำลัง ที่ จะ สร้าง ได้ คือ ไป เตรียม การ ใจ ให้ ทั่ว ทั่ว ทั่ว ทั่ว ทั่ว ทั่ว ทั่ว ทั่ว
จะ ถึง กำหนด เข้า มา เข้า เรียน ใน เวลา ช่าง หน้า ทั่ว ทั่ว ทั่ว ทั่ว ทั่ว ทั่ว ทั่ว ทั่ว
วิธี แยก คาย อยู่ ถ้า จะ ใช้ ใน บ้าน เมือง เรา ก็ คง ไม่ ชัด ขวาง
แต่ ใน ชั้น ต้น นี้ ควร แต่ เพียง ประกาศ แสดง ขอ พระราช ประสงค์
ใน การ ที่ จะ ให้ ราษฎร เข้า เข้า เรียน และ แสดง คุณ ประโยชน์
ของ การ เรียน ทั้ง แสดง โทษ ของ ผู้ ที่ หวง ห้าม ไม่ ให้ เด็ก ได้
เข้า เรียน พอ ให้ เปน หน ทาง ใจ ก่อน แล้ว เร่ง ใจ เตรียม
โรง เรียน และ แบบ แผน ให้ เข้า รูป ใจ ใน ไม่ เข้า ศึกษา บังคับ ของ
บ้าน เมือง เรา ก็ จะ สำ เร็จ ได้ ดี เหมือน กัน ที่ จะ ไม่ สำ เร็จ นั้น

การ ถ่ายวิชา ต่าง ประเทศ

๓๓๘

มัก เบน ด้วย โรง เรียน ไม่ พอ ทุน สำหรับ จัด การ ไม่ พอ และ
แบบ แผน การ เติบ เรียน ยัง ไม่ เข้า รูป มาก กว่า เบน ด้วย เด็ก ไม่
เต็ม ใจ เข้า มา เรียน

๑๕ การ ถ่ายวิชา ต่าง ประเทศ

ในปี ๑๓๘ นั้น กระทรวง ศึกษา ธิการ ได้ ส่ง นักเรียน ออก ไป เติบ
เรียน ต่าง ประเทศ คือ อังกฤษ ฝรั่งเศส อเมริกา เยอรมัน
ฮอลันดา อิตาลี และ สวิสเซอร์ แลนด์ ถึง ๔๒ คน รวมทั้ง เติบ
ด้วย เบน ๑๓๐ คน และ ที่ เรียน สำเร็จ แล้ว กลับ มา รับ ราชการ ใน บ้าน
เมือง ของ คน ถึง ๒๓ คน วิชา ที่ ได้ เรียน มา นั้น ต่าง ๆ กัน ดังนี้
วิทยาศาสตร์ ฝ่าย การ ศึกษา (Science of Education)
กับการ จัด และ ปกครอง บ้าน ๑ คน เรียน ที่ เมือง อังกฤษ
กฎหมาย ๑ คน ปอลิตีกอล อิกอนอมี่ ๑ คน ชีวิต เอ็นเนีย
๑ คน วิชา ตัดผ้า ๑ คน การ เพาะ ปลูก ๑ คน เคียง และ
ผสม วัสดุ ๑ คน เรียน ใน ประเทศ เยอรมัน ทั้ง นั้น ภาษา จีน
๑ คน เรียน ใน เมือง จีน วิชา ห่อ ๑ คน วิชา ค้าขาย ๑ คน
เรียน ใน ประเทศ อังกฤษ และ อเมริกา กฎหมาย ๑ คน เรียน ใน
ประเทศ อังกฤษ กับ เยอรมัน แพทย์ ๑ คน ฟิสิกส์ ๑ คน เรียน

๑๒๐ รายงาน การ ศึกษา ประเทศ ยี่ปุ่น
ใน เยอรมัน กับ ฝรั่งเศส ไชคอดดีย์ ๓ คน เรียน ใน เยอรมัน
และ อเมริกา ภาษาจีน ทั้ง วิชั ดอน และ พัน ควา ตำ วา จีน ๓ คน
เรียน ใน เยอรมัน และ เมือง จีน กฎหมาย ความ อาญา ๑๓ คน
กฎหมาย โรมัน ๑ คน เอธิกส์ ๑ คน เรียน ใน เยอรมัน ฝรั่งเศส
กับ อิตาลี หมอ เครื่อง ยา ๓ คน เรียน ใน เยอรมัน เบต เยี่ยม
กับ ฮอสต์ เครีย กฎหมาย เรือ ๓ คน เรียน ใน เมือง อังกฤษ
ฝรั่งเศส และ เยอรมัน เคมี มีสตร์ สำหรับ การ เพาะ ปลูก ๓ คน
เรียน ใน เยอรมัน ฝรั่งเศส เดน มาร์ก และ เบต เยี่ยม

จำนวน ที่ กล่าว มา แล้ว นี้ จะ ช้ ให้ เห็น ได้ ว่า ประเทศ ยี่ปุ่น
ถ่าย วิชา มา จาก ต่าง ประเทศ อย่าง ไ้ นอกจาก นักเรียน หลวง
ที่ ส่ง ไป เรียน ต่าง ประเทศ มาก ขึ้น ทุก ๆ ปี และได้ กลับ มา รับ
ราชการ ใน บ้าน เมือง ของ ตน มาก ขึ้น ๆ ทุก ปี ยังมี นักเรียน
เสตย ศักดิ์ ที่ ออก ไป เค้า เรียน ด้วย ทุน ของ ตน เอง อีก การ งาน
ของ ยี่ปุ่น จึง เปรียบน ได้ และ สำ เร็จ ได้ เร็ว นัก

วิชั ส่ง นักเรียน ไป เค้า เรียน ต่าง ประเทศ นั้น บัณฑ ที่ ว่า
ควร ส่ง นักเรียน ไป เรียน ต่าง ประเทศ ตั้งแต่ อายุ น้อย ๆ เมื่อ ยัง ไม่
ได้ เค้า เรียน วิชา ชั้น ต้น ใน ประเทศ ของ ตน นั้น ดี หรือ ๆ ควร
ให้ เรียน วิชา ใน ประเทศ ของ ตน ให้ เปน พัน ด้ เสีย ก่อน แล้ว จึง

การ ถ้ายวิชาต่าง ประเทศ

๓๒๓

ค่อยส่ง ออกไปเมื่ออายุ ได้ ๓๗-๓๘ ปี บัณฑิต ชื่อนี้ ย่อม เป็น การ ตก ลง กัน แล้วว่า ควร ให้ เรียน วิชา ใน ประเทศ ของเรา ให้ ได้ ดี เสีย ก่อน แล้ว จึง ส่ง ออก ไป เรียน ต่าง ประเทศ ราย เปรียบ เทียบ ต่อ ไป นี้ ก็ พอ จะ เป็น หลัก ตาม ได้

นักเรียน ที่ไป เรียนต่าง ประเทศ แต่ ยัง ไม่มี วิชา ชั้น ต้น	นักเรียน ที่มี วิชา ชั้น ต้น ไป แล้ว
(๑) ต้อง เรียน มาก ปี จึง อาจ สำเร็จ	(๑) เรียน น้อย ปี ก็ สำเร็จ ได้
(๒) เรียน วิชา ชั้น ต้น ที่ ต่าง ประเทศ เปรียบ เงิน มาก	(๒) เรียน วิชา ชั้น ต้น ใน ประเทศ ของเรา เปรียบ เงิน น้อย
(๓) ยัง ไม่ ทราบ ว่า จะมี คุณ ุฒิ พิเศษ สำหรับ เรียน ทาง ใด ต้อง ไป เลือ ก เขา ที่ หลั ง ถ้า ให้ เรียน ฝึก ทาง ก็ เคย ไม่ ได้ ประ โยชน์ อัน สัมค วร เป็น การ ไม่ แน่ นอน	(๓) มี คุณ ุฒิ พิเศษ เป็น พัน ไป แล้ว ไป ถึง ก็ ได้ ตั้ง มือ เรียน ให้ ดี มา ที่ เดียว เป็น การ แน่ นอน มั่น คง ชั้ น

(๔) ไม่รู้พื้นวิชาสำหรับบ้านเมืองของตนเป็นหลัก กลับมาก็มักกลายเป็นคนต่างประเทศไป และมักทำให้เสียคนได้	(๕) รู้พื้นวิชาบ้านเมืองของตนเป็นหลัก อยู่แล้ว อาจเรียนวิชาต่างประเทศได้ง่าย และ อาจ หยิบเรียน ให้เป็นประโยชน์แก่บ้านเมืองของตนได้ด้วย
(๕) ยังไม่รู้จักรักษาตัว เมื่อโตขึ้นมักใจแตกได้ง่าย	(๕) รู้จักความดีแล้ว จึงรู้จักรักษาตัวดี

ใช้แต่เท่านั้น
 คนเป็นพื้นแล้ว
 (การเรียน ภาษาต่าง ประเทศ ก็เป็น วิชา อย่าง หนึ่ง ใน โรงเรียน)
 เมื่อ ได้เรียน วิชา พิเศษ ได้ สำเร็จ ดี แล้ว
 เป็น ดี ที่ สุด
 ต่าง ประเทศ อีก
 ใน วิชา นั้น
 โรงเรียน แพทย์
 โรงเรียน เชน ยินเยีย
 ธิการ เห็น ว่า

นักเรียน ของ ยี่ปุ่น
 ยัง ต้อง เรียน วิชา พิเศษ ใน โรงเรียน พิเศษ อีก
 ที่ สมควร จะ ส่ง ให้ ออก ไป ถ้าย วิชา พิเศษ ทาง นั้น จาก
 เมื่อ เลือ ก ได้ แล้ว
 กล่าว คือ ถ้า ได้ เรียน ทาง แพทย์ ก็ เข้า เป็น ครู ใน
 ถ้า ได้ เรียน ทาง เชน ยินเยีย ก็ เข้า รับ ราชการ ใน
 อีก ปี หนึ่ง หรือ สอง ปี
 เป็น ผู้ มี ความ สามารถ ใน วิชา นั้น ๆ แน่ แล้ว

การ ถ่ายวิชาต่าง ประเทศ

๑๒๓

และเป็น ผู้สมควร จะ ส่ง ออก ไป ถ่ายวิชาต่าง ประเทศ จริง จึง ส่ง
ออกไป ด้วยทุนเล่าเรียน ของ หาดวง เมื่อ กลับ มา ก็ ได้รับ ราช
การ ใน หน้า ที่เดิม ต่อ ไป เป็น การ มั่นคง

การ ถ่ายวิชาต่าง ประเทศ ของ ยี่ปุ่น นี้ มี การ เรียน บ้าง แต่ มี
การ ตรวจ และ คั่น มาก กว่า ดัง จะ เห็น ได้ ใน หมายเหตุ ข้าง ต้น ว่า
บาง ที่ คน หนึ่ง ๆ ไป เรียน ถึง สอง เมือง สาม เมือง ก็มี เพราะ
ผู้ ที่ ออก ไป เรียน ก็ ตัดวัน แต่ ได้ เรียน วิชา นั้น ๆ สำเร็จ ขำนิ ขำนาญ
ไป แต่ ประเทศ ของ คน ทั่ว ทั้ง สิ้น อยู่ ต่าง ประเทศ เพียง ๓ ปี
ก็ อาจ สำเร็จ ได้

นอกจาก การ ถ่ายวิชา เช่น นี้ ยังมี อีก ทาง หนึ่ง ซึ่ง เป็น
การ แข่ง สัมัย ใน การ วิชา ทั้ง ปวง มากกว่า เป็น การ เรียน หรือ ถ่าย
วิชา คือ เพื่อ ที่ จะ ให้ การ บ้าน เมือง ดำเนิน ไป ทน ประเทศ ต่าง ๆ
ใน โลก ใน ทาง ทั่ว ไป ยี่ปุ่น จึง ส่ง ข้าราชการ และ ครู บา
อาจารย์ ออก ไป ตรวจ ราชการ และ การ ศึกษา ต่าง ประเทศ เป็น ครั้ง
เป็น คราว แล้ว กลับ มา ทำ รายงาน ยื่น ตาม การ ที่ ได้ ไป ตรวจ
เห็น มา นั้น

ใน การ ถ่ายวิชาต่าง ประเทศ นี้ สำหรับ บ้าน เมือง เรา ที่
ยัง ไม่ มี การ ศึกษา พิเศษ พร้อ ม มุต ก็ จะ ได้ แต่ ให้ เรียน วิชา
สามัญ ชั้น ต้น ให้ สำเร็จ ไป ก่อน แล้ว ส่ง ไป ถ่ายวิชา พิเศษ มา

๓๒๔ รายงาน การศึกษา ประเทศ ยี่ปุ่น

แต่ต่าง ประเทศ วิชา บาง อย่าง ก็ จะ ต้อง การ เวลา เรียน มากกว่า ๓ ปี ถ้า วิชา พิเศษ อย่าง ไต ของ เรา มี ชั้น แล้ว เช่น วิชา ครู วิชา กฎหมาย วิชา ทหาร วิชา แพทย์ ฯ ล ฯ ก็ ควร เด็ก ส่ง ไป ต่าง ประเทศ แต่ นักเรียน ที่ ได้ เรียน วิชา พิเศษ เหล่า นี้ ได้ สำเร็จ ดี แล้ว เพื่อให้ ไป ถ้าย วิชา ทาง นี้ ให้ ได้ มาก ขึ้น เมื่อ เวลา ไต เรา มี วิชา พิเศษ บริบูรณ์ ทุก อย่าง แล้ว ก็ ควร ให้ เรียน วิชา พิเศษ ใน เมือง เรา ก่อน ทั้ง สิ้น แล้ว จึง เด็ก ส่ง ออก ไป ต่าง ประเทศ แต่ นักเรียน ที่ เบน ยอด ๆ ใน วิชา นั้น ๆ แต่ ข้อ สำคัญ นั้น คือ เมื่อ นักเรียน คน ไต ได้ เรียน วิชา สำเร็จ แล้ว ก่อน จะ ส่ง ไป ต่าง ประเทศ ควร ให้ เข้า รับ ราชการ เบน ครู ใน ทาง นั้น พอ ให้ ชำนิ ชำนาญ ทราบ หมด ทาง ใด บ้าง เมื่อ ไป เรียน จะ ได้ หยิบ วิชา ถก และ เมื่อ กลับ มา เข้า รับ ราชการ อีก จะ ได้ ไม่ งง งวย หรือ เบน คน ใหม่ ต่อ การ มาก นั้

ที่ ประเทศ ยี่ปุ่น ส่ง นักเรียน ไป ถ้าย วิชา มา สำหรั เบน ครู นั้น ก็ ถูก ตาม ขรรรมาตา อยู่ แล้ว เพราะ ถ้า มี วิชา ใหม่ จะ ต้อง มี ครู สอน ก่อน จึง จะ เกิด ผล ต่อ ไป ได้ เมื่อ วิชา เหล่า นั้น เจริญ ขึ้น ใน บ้าน เมือง แล้ว ภาย หลัง ก็ ย่อม จะ สามารถ ฝึก หัด คน ใช้ ใน การ งาน อื่น ๆ ใน บ้าน เมือง ของ ตัว ได้ ทั่ว ไป เพราะ ฉะนั้น นักเรียน ของ เรา ที่ จะ ออก ไป ถ้าย วิชา ต่าง ประเทศ นั้น จึง ควร กลับ เข้า มา เบน ครู ให้ มาก ๆ ก่อน

ใน เวลานั้น ย่อม เป็น ที่ ทราบ ทัก กัน แล้ว ว่า เรา ขาด ตำรา วิชา ใหม่ ๆ ซึ่ง เรา จะ ต้อง ถ่าย ออก มา เป็น ภาษา ของ เรา ทั้ง นั้น กับ ขาด ครู ที่ จะ นำ วิชา เหล่า นี้ เข้า มา สอน แล้ว ถ่าย ลง ให้ เป็น วิชา ของ เรา ก็ ที่ จะ ให้ ทำ ได้ ดังนี้ เรา จะ ต้อง หาร วิทย ฝึก หัด นักเรียน ของ เรา ทั้ง ใน วิชา ชั้น ต้น วิชา พิเศษ บาง อย่าง และ วิชา ภาษา ต่าง ประเทศ เป็น สำคัญ แล้ว จึง จะ ได้ ส่ง ออก ไป ศึกษา ต่าง ประเทศ เพราะ ฉะนั้น จะ ต้อง จัด การ ใน โรงเรียน ราช วิทยาลัย และ โรงเรียน ส่วน กุหลาบ อังกฤษ (ซึ่ง ต่อ ไป จะ เป็น โรงเรียน ชนิด ไต ก็ ตาม แต่ ใน เวลานั้น เป็น โรงเรียน หดวง สอน ภาษา ต่าง ประเทศ) จัด ให้ แข็ง แรง ขึ้น ให้ ได้ นักเรียน ที่ รู้ ภาษา ต่าง ประเทศ สูง ๆ มาก ขึ้น กับ ให้ เริ่ม เรียน วิชา ศาสตร์ บาง อย่าง ด้วย แล้ว เมื่อ เลือ ก ได้ นักเรียน คน ไต ที่ เห็น ว่า ควร จะ ส่ง ออก ไป ถ่าย วิชา ต่าง ประเทศ จึง ยก ขึ้น ให้ เป็น นักเรียน หาร วิทย ฝึก หัด ตาม ทำนอง ที่ ได้ กล่าว มา แล้ว ใน การ ฝึก หัด หาร วิทย ฝึ ก วิชา ภาษา ไทย ให้ ฝึก หัด สอน ด้วย เรียน ด้วย อยู่ ใน โรงเรียน ภาษา ต่าง ประเทศ นั้น ต่อ ไป อีก ปี หนึ่ง หรือ สอง ปี จน เห็น ว่า มี ความ อุด สาห จริ ง สามารถ จริ ง และ มี ความ รู้ สัม คอง จริ ง จึง ส่ง ออก ไป ให้ เติ ม เรียน ที่ ต่าง ประเทศ ด้วย ทุน หดวง

๑๒๖ รายงาน การ ศึกษา ประเทศ ยี่มุ่น
นักเรียน พวก นี้ จะ เป็น นักเรียน สำคัญ ที่ สุด จะ เป็น ศูนย์กลาง ความ
เจริญ ใน การ ศึกษา ของ บ้าน เมือง ต่อ ไป ถ้า ใน เวลา นี้ ยัง จัด

หา นักเรียน ชนิด นี้ รวบรวม เข้า ใจ ได้ มาก เท่า ไฉน ก็ ยัง จะ ได้
ถ่ายวิชา ต่าง ประเทศ ได้ เร็ว และ มาก เท่า นั้น จริง อยู่ ที่ ใน เวลา
นี้ ยัง มี น้อย คน นัก จะ หา สัก ๑๕ คน ก็ ทั้ง ยาก แต่ ก็ ไม่ ควร
ให้ กระจุก กระจาย ไป ทาง อื่น เพราะ ย่อม ปรากฏ อยู่ แล้ว ว่า
จะ ต้อง มี ครู สอน วิชา ใหม่ ๆ ก่อน มี คน ทำงาน ใน วิชา ใหม่ ๆ นั้น
เพราะ ฉะนั้น จึง ควร รวบรวม ได้ ให้ เป็น นักเรียน อาจารย์ ผัก หนืด ให้
มากที่สุด ที่ จะ รวบรวม ได้ จะ ได้ มี ส่ง ไป ต่าง ประเทศ เนือง ๆ
กัน เสมอ และ ก็ จะ ได้ รับ นักเรียน เหล่า นี้ ที่ ได้ เติบโต สำเร็จ
แล้ว กลับ เข้า มา เป็น ครู ถ่ายวิชา เนือง ๆ กัน และ มาก จำนวน
ขึ้น ทุก ที่ ไม่ ขำ เมื่อ ได้ มี นักเรียน พวก นี้ กลับ เข้า มา รับ
ราชการ มี ละ ๒๐ คน ๓๐ คน อย่าง ยี่มุ่น ก็ คง จะ แล เห็น ผล ได้
ว่า การ เติบโต เร็ว ขึ้น และ สำเร็จ แล้ว ไป ได้ มาก ขึ้น เป็น แน่ ขอ
เป็น ข้อ สำคัญ ที่ สุด และ เป็น หนทาง เดียว ที่ จะ แก้ ความ ลำบาก
ใน เรื่อง ขาด ตำรา ขาด ครู อัน เป็น ความ รุ้สึก คับ ออก คับ ใจ
ของ กรม ศึกษาธิการ อยู่ ใน ทุก วัน นี้ ได้

หนึ่ง การ ข้าง หน้า ต่อ ไป นั้น ถ้า จะ ให้ แน่น พัน มั่น คง ก็ จะ ต้อง ให้ เริ่ม เรียน ภาษา ต่าง ประเทศ แต่ ประถม และ มัธยม แล้ว เมื่อ ได้ เรียน วิชา พิเศษ สำ เร็จ แล้ว จะ ได้ มี ความ รู้ ภาษา ต่าง ประเทศ สูง ขึ้น ด้วย พอ ที่ จะ ได้ ออก ไป เค้า เรียน ต่าง ประเทศ ได้ ที่ เดียว แต่ เดียว นี้ ภาษา ต่าง ประเทศ ยัง หา ได้ เข้า อยู่ใน หลักสูตร วิชา สำ มัญ ไม่ นักเรียน ที่ มี ความ รู้ สูง ได้ ได้ ดี ใน ส่วน โรงเรียน ไทย (แม้ แต่ โรงเรียน อาจารย์ เอง ก็ ไม่ สอน อังกฤษ มาก นัก) จึง ไม่มี โอกาส ที่ จะ ได้ ออก ไป ศึกษา ต่าง ประเทศ ได้ จำ เบน จะ ต้อง อาศัย นักเรียน ชั้น สูง ใน โรงเรียน ภาษา ต่าง ประเทศ ที่ ได้ ออก นาม มา แล้ว นั้น เบน สำ คัญ อยู่ ก่อน

การ ส่ง นักเรียน ไป เรียน ต่าง ประเทศ นั้น นอก จาก ที่ ส่ง ไป ประเทศ ยุโรป ถ้า จะ คิด ส่ง ไป ประเทศ ญี่ปุ่น เพื่อ เบน การ ทด ลอง บ้าง บาง ที่ ก็ จะ มี ประโยชน์ ค่า เค้า เรียน คง จะ ถูก ลง มาก ใน เดือน หนึ่ง ๆ ใน โรงเรียน ญี่ปุ่น ที่ นักเรียน อยู่ กิน นอน เสรี ใจ แล้ว ต้อง เสีย เดือน ละ ๑๕ หรือ ๒๐ เย็น นั้น ได้ ความ ว่า ถ้า เบน นักเรียน ต่าง ประเทศ ก็ จะ รับ ให้ เรียน ได้ โดย เสีย เพียง เดือน ละ ราว ๓๐ เย็น ซึ่ง คิด เป็น เงิน ไทย เดือน ละ ๖๐ บาท กว่า ๆ เท่านั้น แต่ ความ ค่า มาก นั้น คือ จะ ต้อง ไป เรียน ภาษา ญี่ปุ่น เพื่อ ให้

๑๒๘ รายงาน การ ศึกษา ประเทศญี่ปุ่น

อ่าน คำว่า ออก หรือ ฟัง เด็ก เซอร์ เจ้า ใจ เสีย ก่อน จะ เปิด ใจ เวลา
ไม่ต่ำกว่า ๓ ปี ถ้า วิชา อังกฤษ ดี เขา ยอม ให้ ใช้
คำ วิชา อังกฤษ ได้ แต่ ชาติ ฟัง เด็ก เซอร์ ภาษา ญี่ปุ่น ดุจ มี ตัว อย่าง ใน
พวก นักเรียน จีน และ อินเดีย ที่ เรียน อยู่ ใน ประเทศ ญี่ปุ่น นั้น ภาษา
ญี่ปุ่น ที่ จะ เรียน ก็ ไม่ ง่าย ง่าย นัก เพราะ ใช้ ตัว หนึ่ง สี่ จัน ผู้
เรียน จะ ต้อง อาศัย ความ จำ มาก สัก หน่อย จึง จะ สำ เร็จ ได้ แต่ ถึง
กระไร ก็ ดี ถ้า จะ ต้อง ส่ง นักเรียน เป็น การ ทดลอง เด็ก ให้ เรียน
วิชา บาง อย่าง เช่น วิชา ช่าง วิชา คำ ข่าย วิชา สอน มด
ศึกษา กิ นเตอร์ ก่า เต็น อัน มี ฤทธิ์ ต่าง ออก ไป จาก วิชา ฝ่าย
ตัวนี้ ตก บ้าง บาง ที่ ก็ จะ เห็น ว่า เป็น ประโยชน์ มาก เพราะ
ค่า เถ้า เรียน ไม่ สู้ แพง นัก

๑๒ สังเขป พงษาวตาร การ ศึกษา ของ ญี่ปุ่น

ประเทศ ญี่ปุ่น มี สัม โนครวั ดั้ง สี่ โกฎ สี่ ถ้าน คิด เป็น หัว เตา
ของเรา เพราะ ฉะนั้น ใน การ ที่ จะ เทียบ จำนวน โรง เรียน, นักเรียน
๑ ๓ ๑ ของ ญี่ปุ่น กับ ของ เรา ก็ ควร เอา หัว เตา เสีย ก่อน จึง จะ
ได้ ส่วน อัน สัม ควร (ซึ่ง ยัง อยู่ใน ถาน ที่ มาก กว่า ของ เรา มาก
อยู่ นั้น เอง) แต่ ใน การ ที่ จะ เทียบ วิชา ความ รู้ และ ความ

สังเขป พงษาวดาร การ ศึกษา ของ ยี่ปุ่น

๑๒๘

เจริญ ใน ส่วน สมัย แม้จะคิด แต่เพียง ว่า ยี่ปุ่น ก็ พัง เริ่ม จัด การ เปลี่ยนแปลง ได้ราว ๓๐ ปี มา แล้ว เท่านั้น เหตุไฉน การ ศึกษา จึง เจริญ และ แพร่ หาดาย ได้ ถึง เพียง นี้ ก็ จะ เป็น การ เทียบ ผิด ส่วน อยู่ นั้น อีก เพราะ ถึง ยี่ปุ่น จะ พัง จัด การ ศึกษา ให้ เป็น ไป ตาม วิถี ของ ชาติ ดอน ตก แต่ เพียง เร็ว ๆ นี้ ก็ ตี แต่ พื้น เติม นั้น ได้ มี มา แล้ว อย่างไร จำ เป็น จะ ต้อง ทราบ เสีย ก่อน จึง จะ ได้ ส่วน เทียบ ที่ ถูก เพราะ ฉะนั้น ใน ที่ สุด ของ รายงาน นี้ จึง จะ ขอ กล่าว ถึง พงษาวดาร แห่ง การ ศึกษา ของ ยี่ปุ่น โดย สังเขป ตาม ที่ แจง อยู่ใน หนังสือ ที่ รัฐบาล ยี่ปุ่น รวบรวม ส่ง ไป ยัง พิพิธภัณฑสถาน เมือง ฟิลาเดเฟีย ประเทศ อเมริกา นั้น

ตัว อักษร จีน ที่ ยี่ปุ่น ใช้ อยู่ เดียว นั้น นั้น ใน ความ ว่า มี ชาว เกาหลี นำ มา ถวาย เนื่อง ๆ กัน ใน ระหว่าง แผ่นดิน พระ เจ้า คาอิก วา และ พระ เจ้า ลูยีน ตั้งแต่ ก่อน จุติศักราช ๗๘๐ ลง มา ถึง ก่อน จุติศักราช ๘๖๘ เป็น เติม แล้ว ต่อ มา เมื่อ แผ่นดิน พระนาง เจ้า ยิง โก ผู้ เป็น ราชินี พระองค์ ได้ เสด็จ ข้าม ทะเล ไป ปราม ปราม เมือง เกาหลี เมื่อ ก่อน จุติศักราช ๘๓๘ จึง ได้ ทรง นำ หนังสือ จีน เป็น เล่ม ๆ กลับ มา ยัง ประเทศ ยี่ปุ่น ด้วย แต่ การ ลง

๓๓๐ รายงาน การ ศึกษา ประเทศ ยี่บุน
มือ ใช้ หนังสือ จริง ๆ นั้น เกิด มี ขึ้น ใน แผ่นดิน พระเจ้า รัช ก่อน
จุดศักราช ๒๓๕ เป็น ครั้ง แรก เมื่อ มี ปรากฏ ว่า ข้า ราชการ
ฝ่าย พระคลัง ต้อง ทำ บัญชี รายรับ และ จ่าย อย่าง ละเอียด และ
ทรง ตั้ง ข้า ราชการ ประจำ มณฑล ขึ้น มณฑล ละ คน สำหรับ จด
รายงาน ราชการ ที่ เสนอ ไป ใน มณฑล นั้น ๆ

ต่อ นี้ มาก ี่ ได้ มี การ ถ่าย วิชา ต่าง ๆ มา จาก เมือง จีน และ
เมือง เกาหลี โดย เรียก ครู มา จาก ประเทศ ทั้ง สอง นั้น มา ตั้ง
ฝึก หัด สอน ชาว ยี่บุน ใน การ วิชา เช่น ทอผ้า ช่าง ไม้
แพทย์ เป็นต้น พระเจ้า เคอิโตะ ี่ ก่อน จุดศักราช ๓๓๓
ได้ ทรง เรียก ครู มา แต่ เมือง เกาหลี เพื่อ ให้ มา ตั้ง สอน ตำรา วิชา
หนังสือ จีน และ พระเจ้า กิมเมอิ ี่ ก่อน จุดศักราช ๔๘ ได้ ทรง
เรียก ครู ทาง แพทย์ ศาสตร์ โหรา ศาสตร์ มา ด้วย ใน ครั้ง นี้ พระ
พุทธ ศาสนา จึง หยั่ง ราก ลง ใน ประเทศ ยี่บุน เป็น ครั้ง แรก ต่อ
มาก ี่ ได้ มี การ ส่ง นักเรียน ไป เรียน วิชา ใน เมือง จีน บ้าง แต่
การ เรียน ใน ประเทศ ยี่บุน นั้น นับ ว่า ได้ ตั้ง ต้น แท้จริง ต่อ เมื่อ
พระเจ้า เต็นย็ ทรง สร้าง โรงเรียน ขึ้น เมื่อ จุดศักราช ๓๐ เป็น เดิม
เพราะ ฉะนั้น ตั้งแต่ สมัย นี้ ต่อ มา ซึ่ง นับ ว่า เป็น สมัย อัน เริ่ม จัด
การ ศึกษา ของ ยี่บุน จึง ควร แบ่ง ออก เป็น ๔ ภาค คือ (๑)

สมัย โบราณ (๒) กาล สมัย (Dark age) หรืออันธกาว
ระสมัย (๓) สมัย กตาง กับ (๔) สมัย เปลี่ยน แปลง ขนบ
ธรรมเนียม ราชการ ตามวิธี คณิต ตก จะ ได้ แยก กถ่าว เปน สมัย ๕
ดัง ต่อ ไป นี้

(๑) สมัย โบราณ (แต่จุด ศักราช ๓๐ ถึง ๒๖๒) พระ
เจ้า เต๋นยี่ ได้ ทรง ตั้ง โรงเรียน ขึ้น แล้ว ต่อ มา อีก ๔ ปี ก็ ได้ ตั้ง
สถั ถักษณ สถาน (Observatory) ขึ้น เปน ที่ ทด ทลอง ด้วย
แล้ว ใน แผ่นดิน พระเจ้า มอ ม มู จุด ศักราช ๖๔ ได้ มี แบบ แผน การ
ศึกษา มาก ขึ้น แยก การ เรียน ใน โรงเรียน ออก เปน แพนก ๆ
มี เรียน อ่าน หนังสือ จีน เขียน หนังสือ จีน แพทย์ ศาสตร์ การ
ผดุง ครรภ์ โหรา ศาสตร์ ดรรคา ศาสตร์ มี อาจารย์ และ
นักเรียน แยก กัน สอน และ เรียน เปน อย่าง ๆ โรงเรียน จึง กลาย
เปน วิทยาลัย ใหญ่ หรือ ยูนิเวอร์ สิตี้ ขึ้น แล้ว ยังมี สำนั กตั้ง
ขึ้น ใน มณฑล ต่าง ๆ กัน อีก กับ มี พระราช บัญญัติ ชัด ชัด ขึ้น หน้า ที่
และ กิจ ชุระ ของ อาจารย์ และ นักเรียน เต็ด ขาด ออก ไป กำหนด
เวลา เรียน เปน เก้า ปี เต็ม และ ให้ นักเรียน เข้า เรียน แต่ ระวัง
อายุ ๑๓ ปี ถึง ๑๖ ปี ใน ทุก ๆ แพนก วิชา

การ บำรุง วิทยาลัย และ สาขา ของ วิทยาลัย นี้ ใน จตุศักราช ๖๖ ได้ มี เงิน ส่วย แบ่ง ให้ เป็น แพนก หนึ่ง แต่ ต่อ มา ใน ปี จตุศักราช ๑๑๘ ได้ มี ที่ ดิน เป็น สัมบัติ ของ สถาน เด่า เรียน แล้ว เก็บ เข้า จาก ชาว นา เป็น เครื่อง บำรุง โรงเรียน กับ มี ข้อ บังคับ ว่า นักเรียน คน ไต ที่ ได้ ไต แล้ว และ เข้า รับ ราชการ จะต้อง ยก เงิน ผล ประ โยชน์ ของ คน ที่ ไต ใน ปี แรก เป็น เครื่อง ตอบ แทน คุณ อาจารย์ ก่อน ต่อ มา ภาย หลัง เมื่อ จตุศักราช ได้ ๒๓๓ ก็ ได้ เปลี่ยน เป็น ให้ แก่ ครู หนึ่ง ใน สิบ ของ ผล ประโยชน์ ที่ ไต ทุก ปี ไป วิธี ที่ เลือก นักเรียน ให้ เข้า เรียน ใน วิทยาลัย นี้ คือ เลิก จาก บุตร ผู้ ชำนิ ชำนาญ ใน วิชา นั้น ๆ สืบ เนื่อง กัน ต่อ ๆ มา จน มี สร้อย นาม ประจำ ตระกูล ปรากฏ ตาม วิชา นั้น ผู้ มี ตระกูล เหล่า นี้ ก็ ย่อม เป็น คน อยู่ใน ราชการ หรือ ได้ เคย อยู่ใน ราชการ มา แล้ว ทั้งสิ้น กับ มัก จะมี โรงเรียน ประจำ ตระกูล สำหรับ บุตร หลาน ได้ เข้า เด่า เรียน เมื่อ ยัง เด็ก อยู่ คด้าย กับ ชรรณเนียม โบราณ ของ เรา ที่ ผู้ มี บรรดา ศักดิ์ ใหญ่ มัก สร้าง วัด ไว้ สำหรับ บุตร หลาน เหล่น ใน ตระกูล ของ คน ไต ไป ประกอบ การ ทำ บุญ ใน เทศกาล อัน สัมควร ฉะนั้น ฝ่าย ราชฎร พด เมือง นั้น เห็น ว่า ไม่ จำ เป็น จะ ต้อง เด่า เรียน ให้ มีความ วิชา ถึง ไต เพราะ ไม่ ต้อง มี หน้า ที่ ใน

ตั้งเขป พงษาวตาร การ คึกษา ของ ยี่บุ่น

๑๓๓

ราชการ เปน แต่ ประกอบ การ ทำกิน ตาม ภูมิ ตำนาน ของ ตัว
รัฐบาล จึง ห้าม โรง เรียน เมื่อ ไว้ สำหรับ คน จำ พวก นี้ ไม่ แม้
ใคร ต้อง การ จะ ให้ บุตร หตาน ได้ เล่า เรียน จริง ๆ ก็ ต้อง จ้าง
คร มา สอน เปน ไปร เวศ หรือ ไป เทียว ฝาก ให้ เรียน แก่ ผู้ โน้น
ผู้ นี้ คต้าย ๆ กับ ฝาก เรียน ตาม วัด ของ เรา ทั้ง นี้ เปน
เครื่อง ส่อ ให้ เห็น ได้ ว่า การ คึกษา ใน ประเทศ ยี่บุ่น ใน สมัย ต้น ๆ
นั้น ถึง จะ เจริญ และ สูง มาก เพียง ไร ก็ ต่ ก็ ไม่ มี ความ ประ
สงค์ ที่ จะ ผัก หัด พด เมือง ให้ มี ความ รู้ ทัว กัน ทั้ง หมด ประสงค์
จะ ผัก หัด แต่ คน ที่ จะ เข้า รับ หน้า ที่ ราชการ อัน สำคัญ ๆ เท่านั้น
เปน อัน ผิด กัน กับ ความ ประสงค์ ของ การ คึกษา ใน สมัย บัด ยุบ นี้

(๒) อันธการะ สมัย (ตั้ง แต่ จุดศักราช ๒๒๒ ถึง ๘๐๒)

เมื่อ ปี จุดศักราช ๑๒๗ นั้น การ คึกษา ใน ประเทศ ยี่บุ่น เจริญ
ขึ้น เปน ที่ สุด ครั้ง หนึ่ง มี นัก ปราชญ์ ราชบัณฑิตยต์ แล้ว นเียน เชี่ยว
ชาญ ใน การ วิชา ต่าง ๆ สถานที่ เล่า เรียน นับ ตั้งแต่ วิทยาลัย ลง
มา ก็ เจริญ รุ่ง เรือง หา ที่ เปรียบ มิ ได้ แต่ ก็ เปน ที่ สุด อยู่
เพียง นั้น เอง พอ ต่อ นั้น มา การ เล่า เรียน ก็ เสื่อม ลง ทุก ที่ การ
ปก ครอง ใน วิทยาลัย ก็ ทวาม ลง ผล ประโยชน์ ที่ ได้ จาก ที่ ดิน
และ ส่วย ต่าง ๆ ก็ น้อย เข้า ไม่ พอ แก่ การ จับ จ่าย ใช้จ่าย รอย

๓๓๔ รายงาน การ ศึกษา ประเทศ ยี่ปุ่น

เพราะ การ จัด การ เลื่อม ทราม ลง ภาย หลัง วิทยาลัย และ สถาน
เล่าเรียนต่าง ๆ จึง กลาย เป็น ที่ อุด อดยาก ยาก ยืน ครัว อาจารย์ และ
นักเรียน ที่ มีความ วิชา วิชา วิชา ก็ มี น้อย ลง มี แต่ ผู้ ที่ แอบ แฝง เข้า
ไป ทำ ความ ไม่ ดี ต่าง ๆ ลง สุด ท้าย วิทยาลัย ก็ ไฟ โหม้ หมด
จะ หาร อย แห่ การ เล่าเรียน เหลือ อยู่ แต่ สัก นิด ก็ ไม่ ได้ เมื่อ
จุด ศักราช ๕๓๘ นั้น แต่ หนึ่ง งาน ปี ที่ ได้ เคย ทำ มา ทุก ปี เพื่อ
แปลน เกียรติยศ แก่ ท่าน จีน แต้ ไท่ ยี่ คอน ฟุค อี้ สี่ ซึ่ง ได้ เคย ทำ ใน
วิทยาลัย เสมอ มา ก็ ต้อง ทำ ใน ออฟฟิศ ที่ ว่า ราชการ แผ่นดิน

เมื่อ วิทยาลัย แดก ทำ ตาย พิณาค์ ลง ไป เช่น นี้ โรงเรียน อื่น
อัน เป็น สำรา อยู่ ใน มณฑล จึง ย่อม แดก ทำ ตาย ลง ด้วย ทั้ง
ประเทศ ยี่ปุ่น ก็ ยัง เหลือ โรงเรียน อยู่ แต่ โรงเรียน เดียว ใน มณฑล
ชิม่อตู่เก ซึ่ง เลื่อม ทราม ลง มาก หาก พุทธ ศาสนิกชน นิภาย
เขียน ชู มา บำรุง ขึ้น ให้ เป็น โรงเรียน สอน ศาสนา จึง คง ตั้ง อยู่ ได้
เมื่อ จุด ศักราช ๗๓๒ มี ผู้ ชู ม แซม จีน และ ให้ ที่ ดิน ไร่ เป็น
สมบัติ สำหรับ ได้ ปลูก หนุ่น ต่อ ไป จึง ได้ คง ตั้ง เป็น เชื้อ สาย สืบ
เนื่อง ต่อ มา อีก

การ ที่ ศึกษา อัน ได้ เจริญ แล้ว มา แดก ตับ ลง เสีย เช่น นี้ เป็น
ที่น่า เสีย ตาย ยิ่ง นัก และ เขา อ้าง ว่า เป็น เหตุ ด้วย เวณ นั้น

เป็นชั้น ซากะระ ส้มยี่ (Dark age) มีการ รบ ฟุ้ง กัน ในบ้านเมือง มิได้ หยุด หักยอน อำนาจ ของ เอ็มเปอเรอร์ ก็ เสื่อม ถอย ลงทุกที ลง ปลาย ก็ เกิด มี ชนบ ชรรวม เนียม ราช การ ขึ้น ใหม่ คือ มี ชุนนาง ผู้ ใหญ่ เป็น ผู้ สำ เร็จ ราช การ แผ่นดิน เรียกว่า “ โสกุณ ” เป็น ผู้ ถือ อำนาจ จัด ราช การ แผ่นดิน สิทธิ ชาติจริง เอ็มเปอเรอร์ นั้น ถึง ยัง คง มี สืบ ตระกูล อยู่ เสมอ ก็ หา อำนาจ มิได้ เป็น ใหญ่ อยู่ แต่ ชื่อ เท่านั้น มณฑล ไต ที่ อ่อน น้อม ก็ ขึ้น อยู่ ใน โสกุณ ที่ ตั้ง แข็ง อยู่ ก็ ต้อง รบ ฟุ้ง กัน มิ ได้ ชาติ การ เป็น ดังนี้ มา หตาย ร้อย ปี

(๓) สมัย กตล (ตั้ง แต่ จุด ศักราช ๘๖๒ ถึง ๑๒๒๘)

ใน สมัย นี้ ตระกูล ไต กุ กวา ได้ เป็น โสกุณ และมี อำนาจ มาก ที่ สุด ปราบ ปราบ หัว เมือง มณฑล รามคาบ หัว พระ ราช อาณา เขต ร ตั้ง ผู้ เป็น ใหญ่ ขึ้น ใน ทุก มณฑล เรียกว่า “ ตะฮิมิโอะ ” ให้ เป็น เจ้า มณฑล ว่า ราช การ ใน มณฑล สิทธิ ชาติ ภายใต้ โสกุณ และ ให้ เป็น ชุระ ที่ จะ จัด การ ผูก สอน ข้าราชการ และ ราษฎร ใน มณฑล ของ ตัว ทัว ไป ด้วย การ เรียน จัง เจริญ ขึ้น อีก ครั้ง หนึ่ง คือ เจ้า มณฑล ต่าง ก็ ตั้ง โรง เรียน ขึ้น ใน มณฑล ของ ตน บาง คน ก็ ถึง แก่ ส่ง นักเรียน ออก ไป เถ่า เรียน วิชา ต่าง ประเทศ มี ประเทศ ๕๐๓ แตนด์ เป็น ต้น ใน กรุง โตเกียว เดียว นี้

รายงาน การ ศึกษา ประเทศ ยี่ปุ่น

ซึ่งแต่ก่อน เรียกว่า เมือง ยี่โต เป็นเมืองที่ โสภณ อยู่ โสภณ ก็ได้ตัว โรงเรียน ขึ้นเมื่อจุลศักราช ๑๘๘๒ แต่มีผู้อื่นตั้ง ขึ้นเป็นโรงเรียน เขตยศศักดิ์อีกเป็นอันมาก ต่อมา การศึกษา จึงเจริญถึงแก่ใคร ๆ ไม่ว่าจะเกิดในตระกูลสูง ตระกูลต่ำ ก็ได้เข้าเรียนในโรงเรียน นับว่าเป็นการเจริญยิ่งกว่าสมัย โบราณ เมื่อครั้งได้เรียนแต่ผู้ที่จะเข้ารับราชการนั้นอีก

(๔) สมัยเปลี่ยนแปลง ขนบธรรมเนียมราชการ ตามวิธีของ

ชาติฝ่ายตะวันตก (แต่จุลศักราช ๑๒๒๘ ต่อมาจนปัจจุบัน) เมื่อราษฎร มีความรู้มากขึ้น และการบ้านเมืองก็เจริญขึ้น มีเกี่ยวข้องกับต่างประเทศมากขึ้น จึงเกิดความรู้สึกว่า วิชา ความรู้ และขนบธรรมเนียมราชการบ้านเมืองนั้น ถึงเรียน ร้อยและเจริญอยู่แล้ว ก็ยังจะแข่งกับประเทศฝ่ายตะวันตกไม่ได้ จำเป็นจะต้องหันตามความเจริญชีวิตยั้งของ ชาวตะวันตก ต่อไป จึงพร้อมกันเห็นว่า ในชั้นต้นต้องจัด ขนบธรรมเนียม ราชการบ้านเมือง ให้เรียบร้อยก่อน ขณะนั้นในปี จุลศักราช ๑๒๒๘ ท่าน โสภณ จึง ดาออกจากตำแหน่งผู้สำเร็จ ราชการแผ่นดิน ถวายอำนาจสิทธิ์ขาด ทั่วไปคืนแก่เอมเปอเรอร์ ราชการบ้านเมืองจึงเจริญขึ้น ตามวิธีของ ชาวตะวันตก เป็นลำดับ

ถึง เวป พงษาวดาร การ ศึกษา ของ ยี่ปุ่น ๑๓๗

มา ท่าน โสภณ คน ที่ สุด ที่ ดา ออก นี้ เดียว นี้ ก็ ยังมี ชีวิต อยู่ และ ได้ รับ พระ ราชทาน เกียรติยศ อุดม สูง สุด เปน ปรินซ์ (Prince) บุตร หลาน ผู้รับ มรดก สืบ ตระกูล ต่อ ไป ก็ จะ ได้ เปน ปรินซ์ เหมือน กัน

ในปี จุดศักราช ๑๒๓๔ ภาย หลัง ที่ ได้ เปลี่ยน แปลง ราชการ บ้าน เมือง ใหม่ ๕ ปี ก็ ได้ ตั้ง กระทรวง ศึกษา ธิการ ขึ้น จึง ได้ แบ่ง พระ ราช อาณา เขต ร์ ออก เปน ตอน ๆ จัด การ ตั้ง โรงเรียน สามัญ และ ตรา พระ ราช บัญญัติ ว่า ด้วย การ ศึกษา ต่าง ๆ ะ โกรง แฉก สัก มการ ศึกษา อัน จะ ยึด ถือ เขา เปน สัก มการ ศึกษา สำหรับ ชาติ ต่อ ไป วาง หลัก สูตร ที่ จะ ให้ สอน วิชา ใน โรงเรียน ชั้น ต่าง ๆ ตั้ง โรงเรียน ผัก หนืด ครู โรงเรียน สอน ภาษา ต่าง ประเทศ สำหรับ จะ คิด ถ่าย วิชา ต่าง ประเทศ ต่อ ไป ใน ช้าง หนัก โรงเรียน แพทย์ โรงเรียน ทหาร มก ทหาร เวื่อ โรงเรียน กฎหมาย เข็ม ยี่ เนีย และ สรรพ ช่าง ต่าง ๆ ขึ้น ใน มณฑล ทั้ง ปรอง ทัว พระ ราช อาณา เขต ร์ แล้ว รวม โรงเรียน ใหญ่ ๒ โรงเรียน ใน กรุง โด เกี่ยว เข้า เปน วิทยาลัย ใหญ่ และ ภาย หลัง ก็ จัด

๓๓๘ รายงาน การ ศึกษา ประเทศ ยี่ปุ่น
ตั้ง ขึ้น อภิวิทยาลัย หนึ่งใน เมือง เกียวโต ซึ่ง เป็น กรุง เต็ม มี พัน
การ ศึกษา แข็ง แรง อยู่ แล้ว การ ศึกษา ฝ่าย หญิง ก็ ได้ จัด พร้อม
กัน ไป ที่ เดียว เหมือน กัน

ใน ปี ๓๓ ปี นับ ตั้งแต่ ตั้ง กระทรวง ศึกษา ริ การ จน บัด นี้
การศึกษา ของ ยี่ปุ่น เจริญ ยิ่ง ยอด ได้ ถึง เพียง นี้ ตั้ง ที่ ปรากฏ อยู่
แล้ว ใน รายงาน ข้าง ต้น นั้น และ การ บ้าน เมือง ทาง อื่น ๆ ทั้ง
ฝ่าย ทหาร และ พลเรือน ก็ เจริญ ทัน ประเทศ โดย มาก ใน ทวีป ยุโรป
ซ้ำ ยัง ดี กว่า บาง ประเทศ ใน ทวีป ยุโรป ก็มี ทั้งนี้ ย่อม ทำให้
เห็นว่า เป็น การ รวด เร็ว อย่าง ยิ่ง แต่ ถ้า คิด ถึง พัน เต็ม แห่ง การ
ศึกษา ที่ ยี่ปุ่น ได้ มี อยู่ แล้ว นั้น อัน เป็น ต้น เหตุ แห่ง ความ เจริญ
ทั่วไป ก็ ไม่ สู้ ประหัต อด ไร นึก ที่ ยี่ปุ่น สามารถ จัด การ บ้าน เมือง
ให้ สำเร็จ ได้ เร็ว ถึง เพียง นี้ ข้าพเจ้า ได้ ตาม ท่าน อาจารย์ ใหญ่
โรงเรียน ฝึก หัด อาจารย์ ชู ถึง ผู้ หนึ่ง ว่า ความ เจริญ ของ บ้าน
เมือง ซึ่ง สำเร็จ ได้ ถึง เพียง นี้ นั้น เป็น ผล แห่ง การ ศึกษา ที่ ได้
จัด ขึ้น ตาม วิธี อย่าง ใหม่ นั้น แท้ จริง แหะ หรือ? ท่าน ตอบ ว่า
“ เป็น บ้าง แต่ ไม่ ทั้งหมด เพราะ ของ เต็ม มี อยู่ แล้ว ทั้ง
ฝ่าย ศึกษา และ ฝ่าย อื่น ๆ ทั่วไป เป็น แต่ มา เปลี่ยน ให้ เข้า รูป

ตั้งเขป พงษาวตาร การ คึกษา ของ ยี่ปุ่น

๓๓๘

ตาม สมัย เท่านั้น เปรียบ ประตุง หน้า อัน ไม่นอน นิ่ง ย่อม ใหลวน
อยู่แล้ว พอ เม็ด ทาง ให้เดิน ก็ ย่อมเดิน ไป ตาม ตำรา
ไต่ ที่ เดียว ”

เมื่อ ไต่ ทราบ เค้ามุด ตัง นี้ แล้ว ถึง จะ เปรียบ ความเจริญ
ของ ประเทศ ยี่ปุ่น กับ ประเทศ สยาม ใน ช่วง เวลา ที่ ได้ จัด การ
เบียดเบียน อัน ไม่ ด้ โทก กัน นก นี้ ก็ คง จะ ไม่ นำ ให้ เข้า ใจ
ผิด ด้ นก

